

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Ο Κοινωνικός Διάλογος στην Ελλάδα:
Αποτίμηση - Τάσεις - Προοπτικές”

Αθήνα, 18 Δεκεμβρίου 2002

Διαδικασία

Στο Διετές Σχέδιο Δράσης της Ο.Κ.Ε. (1999 – 2000) προβλέφθηκε η έκδοση ετήσιου Απολογισμού της πορείας του Κοινωνικού Διαλόγου στην Ελλάδα.

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. προχώρησε στην υλοποίηση της παραπάνω δράσης αποφασίζοντας την έκδοση σχετικής Γνώμης Πρωτοβουλίας που να αποτυπώνει κριτικά τις εξελίξεις, ώστε να αποτελέσει τη βάση έκδοσης Ετησίων Απολογισμών για το μέλλον. Για το σκοπό αυτό συνέστησε Επιτροπή Εργασίας με Πρόεδρο τον κ. **Δημήτρη Πολίτη** και μέλη την κα **Ευγενία Τσουμάνη** και τους κ.κ. **Νικόλαο Γιατράκο**, **Χαράλαμπο Κεφάλια** και **Κων/νο Κόλλια**.

Στην Επιτροπή συμμετείχαν ως εμπειρογνώμονες οι κ.κ. **Αναστασία Κουτσιβίτου** (Α' Ομάδα) και **Φωτεινή Σιάνου**, (Β' Ομάδα) και η Επιστημονική Συνεργάτις της Ο.Κ.Ε. **Δρ. Ματίνα Γιαννακούρου**, η οποία

ανέλαβε και τον επιστημονικό συντονισμό των εργασιών της Επιτροπής.

Η Επιτροπή εκφράζει τις ευχαριστίες της στο **Υπουργείο Εργασίας**, τον **Οργανισμό Μεσολάβησης και Διαιτησίας (Ο.ΜΕ.Δ.)** και το **Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (Ε.Ι.Ε.)**, για τη συνεργασία και τη συμβολή τους στην τεκμηρίωση της Γνώμης με πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε επτά (7) συνεδριάσεις και η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στις 9/12/02. Στη συνεδρίαση της **18ης Δεκεμβρίου 2002**, στην οποία εισηγητές ήταν ο κ. **Δ. Πολίτης** και η κα **Ε. Τσουμάνη**, η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε.* ενέκρινε το κείμενο που ακολουθεί ως υπ' αριθμ. **86** Γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

* Το πλήρες κείμενο των Πρακτικών της συζήτησης που διεξήχθη στην Ολομέλεια επισυνάπτεται στην παρούσα Γνώμη ως Παράρτημα IV.

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κοινωνικός διάλογος σε όλες τις μορφές του –από τη διαβούλευση μέχρι τη διαπραγμάτευση- αποτελεί συστατικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Προτύπου, το οποίο ενσωματώνει αξίες όπως η ευθύνη, η αλληλεγγύη, η συμμετοχή και η κοινή δράση.

Η διάδοση και κατοχύρωση των θεσμών του κοινωνικού διαλόγου σε μία κοινωνία ενισχύει τις δημοκρατικές διαδικασίες στην άσκηση της εξουσίας και συμβάλει στην λήψη ορθότερων και αποτελεσματικότερων αποφάσεων, συντείνοντας σε μία καλή «διακυβέρνηση». Για το λόγο αυτό ο κοινωνικός διάλογος πρέπει να εκτείνεται σε όλο το φάσμα των πολιτικών, διευκολύνοντας ειδικότερα την εφαρμογή τους στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα, και να καλύπτει πολλαπλά θεματικά πεδία και ιδιαίτερα τα πεδία εκείνα όπου οι κοινωνικές αντιθέσεις και συγκρούσεις είναι εντονότερες, κατατείνοντας σε μία εξομάλυνση, καθώς και στην ορθότερη αντιμετώπισή τους.

Με τον όρο «**κοινωνικός διάλογος**», η παρούσα Γνώμη φιλοδοξεί να εξετάσει ένα ευρύ φάσμα εκδηλώσεων¹:

α) **τις διμερείς συλλογικές διαπραγματεύσεις** ανάμεσα στις αντιπροσωπευτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις εργοδοτών

και εργαζομένων, οι οποίες συνιστούν την παραδοσιακή μορφή διαλόγου στην Ελλάδα και πρόσφατα επεκτάθηκαν στη δημόσια διοίκηση

β) **τη θεσμοθετημένη διαβούλευση**, δηλαδή τη θεσμοθετημένη συμμετοχή των εκπροσώπων διαφόρων κοινωνικών και επαγγελματικών τάξεων στην επεξεργασία νομοσχεδίων ή άλλων κυβερνητικών αποφάσεων, η οποία λαμβάνει χώρα μέσα από την Ο.Κ.Ε., και

γ) **τις μη θεσμοθετημένες τριμερείς συνεννοήσεις ή διμερείς επαφές** ανάμεσα στους αντιπροσωπευτικότερους κοινωνικούς εταίρους και το Κράτος.

Στην Ελλάδα, ειδικότερα, ο αυτόνομος κοινωνικός διάλογος και η συλλογική διαπραγμάτευση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων προϋπήρχαν της θεσμοθέτησης ενός κεντρικού οργάνου κοινωνικού διαλόγου από το Κράτος.

Ήδη από τη μεταπολίτευση και την κατοχύρωση του δικαιώματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων στο Σύνταγμα του 1975, ξεκίνησε μία αργή και επίπονη διαδικασία ανάπτυξης ενός ανεξάρτητου κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των εργοδοτικών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Οι εξελίξεις στο εσωτερικό πεδίο οδήγησαν

1 Η ευρεία ερμηνεία της έννοιας, η οποία δηλώνει μία εξέλιξη από τις παραδοσιακές συλλογικές διαπραγματεύσεις σε νέες μορφές αναζήτησης της κοινωνικής συναίνεσης, γίνεται αποδεκτή και από τους μελετητές του κοινωνικού διαλόγου, βλ. κυρίως Γ. Σπυρόπουλο, *Εργασιακές Σχέσεις - Εξελίξεις στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και το διεθνή χώρο*, Εκδ. Α. Σάκκουλα 1998, ΚΕΚΜΟΚΟΠ, *Ζητήματα Κοινωνικού Διαλόγου*, Εκδ. Gutenberg, 2000.

αφενός σε μία σταδιακή εδραίωση κλίματος εμπιστοσύνης στις διμερείς σχέσεις των κοινωνικών εταίρων και αφετέρου σε μία τάση απεγκλωβισμού τους από το κράτος και τα κόμματα. Η αλλαγή του κλίματος ευνοήθηκε από την ενότητα και τη διεύρυνση της πολιτικής αντιπροσωπευτικότητας της ηγεσίας του συνδικαλιστικού κινήματος, αλλά και από την ύπαρξη προσωπικοτήτων όλων των μερών, και αποτυπώθηκε -μεταξύ άλλων- στην υπογραφή της εθνικής γενικής συλλογικής σύμβασης εργασίας (στο εξής ΕΓΣΣΕ) χωρίς προσφυγή στα διαιτητικά δικαστήρια. Η πορεία προς την αυτονομία στις σχέσεις των κοινωνικών εταίρων ήταν απόρροια μίας σταδιακής ωρίμανσης των αντιλήψεων όλων των εμπλεκόμενων, καθώς και της στάσης απέναντι στην αυστηρή δημοσιονομική πολιτική που ίσχυσε στα μέσα της δεκαετίας του 80.

Η σταδιακή εγκατάλειψη του συγκρουσιακού κλίματος² αποτυπώθηκε και στην υιοθέτηση κατά τη δεκαετία του 90 ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου που ευνόησε την εδραίωση και τη λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου στη χώρα.

Την δεκαετία αυτή δημιουργήθηκαν θεσμοί, όργανα και μηχανισμοί προώθησης του διαλόγου με διάφορες μορφές και σε διάφορα επίπεδα, με την αποκλειστική ή την κυρίαρχη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, όπως η Ο.Κ.Ε., ο Ο.ΜΕ.Δ, το Ε.Ι.Ε και το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

Σήμερα το τοπίο του κοινωνικού διαλόγου σκιαγραφείται από την τάση περιορισμού του παραδοσιακού παραμβατικού ρόλου του ελληνικού κράτους και από την ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων στη διαμόρφωση των κοινωνικών και οικονομικών αποφάσεων και πολιτικών. Στη διαπίστωση αυτή οδηγεί και η θεσμοθέτηση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στη διοίκηση όλων των δημόσιων οργανισμών άσκησης κοινωνικής πολιτικής, η οποία έχει καταστεί τριμερής, ενίοτε δε (π.χ. ΟΑΕΔ) και ισομερής. Συντείνει, άλλωστε, και το γεγονός της δημιουργίας μόνιμων δομών διαλόγου σε εθνικό επίπεδο για την επεξεργασία επιμέρους πολιτικών, όπως είναι το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και η Εθνική Επιτροπή Ανταγωνιστικότητας και οι υπό νομοθέτηση Εθνική Επιτροπή Απασχόλησης και Εθνική Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας.

Η παραπάνω εξέλιξη, που είναι αποτέλεσμα της εδραίωσης κλίματος εμπιστοσύνης στις διμερείς σχέσεις των κοινωνικών εταίρων, υπό τη θετική επίδραση και των νέων ευρωπαϊκών δεδομένων, εκδηλώνεται μέσα από την ουσιαστική λειτουργία στην πράξη των θεσμοθετημένων διαδικασιών διαλόγου. Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι κυρίαρχη πηγή ρύθμισης παραμένει η κρατική νομοθεσία, με αποτέλεσμα το κράτος, παρά μία κάποια υποχώρηση της παρέμβασής του, να εξακολουθεί να διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο, είτε τυπικό είτε άτυπο.

2 Από 20.494.944 χαμένες ώρες εργασίας και 472 απεργίες το 1980 περάσαμε σε σταδιακή μείωση με κατάληξη στις 1.515.347 χαμένες ώρες εργασίας και στις 38 απεργίες το 1998 και σε 15 απεργίες και 45.642 χαμένες ώρες εργασίας μέχρι το Μάιο του 1999, οπότε διακόπτεται η συγκέντρωση στοιχείων στο Υπουργείο Εργασίας. Ενδιάμεσα σημειώθηκε έξαρση των απεργιών το 1990, με 200 απεργίες και 20.335.313 χαμένες ώρες εργασίας.

Το δεδομένο αυτό δεν φαίνεται να επηρεάζεται άμεσα ούτε από τις θεσμικές και στην πράξη αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (υποχρέωση διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους και πρόσκληση για ενεργό συμμετοχή τους στην υλοποίηση του Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση) και οι οποίες αναβαθμίζουν συνολικά το ρόλο των κοινωνικών εταίρων στη διαμόρφωση των κοινωνικών και οικονομικών πολιτικών.

Η Ο.Κ.Ε. είχε μέχρι σήμερα ασχοληθεί σε Γνώμες της είτε με την περιφερειακή διάσταση του κοινωνικού διαλόγου στην Ελλάδα είτε με τις προοπτικές ανάπτυξης του στις χώρες της Νοτιανατολικής Ευρώπης³. Οι προσεγγίσεις αυτές δεν είναι βέβαια επαρκείς για να αποτυπώσουν τις αξιοσημείωτες θεσμικές και εμπειρικές εξελίξεις και προόδους που γνώρισε ο κοινωνικός διάλογος στην Ελλάδα και οι οποίες δεν έχουν μέχρι στιγμής τύχει συνολικής μελέτης και αξιολόγησης.

Η αξιολόγηση αυτή τοποθετείται στο πλαίσιο της δυναμικής των ευρωπαϊκών εξελίξεων και των συζητήσεων για κατοχύρωση του κοινωνικού διαλόγου ως θεσμού και συνόλου διαδικασιών στο νέο Σύνταγμα της Ευρώπης. Το ζήτημα της θέσης των κοινωνικών εταίρων στην ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών, καθώς και της ιδιαιτερότητας του ρόλου του κοινωνικού διαλόγου, ως θεσμοθετημένης διαδικασίας, έχει ήδη τεθεί

στη συζήτηση που άνοιξε μετά τη Λευκή Βίβλο για τη Διακυβέρνηση (Ιούνιος 2001), ταυτόχρονα με τη νέα κατεύθυνση της Ε.Ε. για την παράλληλη –με τον κοινωνικό διάλογο– προώθηση του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών⁴.

Στην παρούσα Γνώμη, η θεώρηση των εξελίξεων στο πεδίο του κοινωνικού διαλόγου συνολικά, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, γίνεται από τους ίδιους τους συντελεστές του, δηλαδή τους κοινωνικούς φορείς που συμμετέχουν σε αυτόν. Είναι η πρώτη φορά που επιχειρείται η πολιτική ανάλυση της λειτουργίας και της εξέλιξης του κοινωνικού διαλόγου από τους κοινωνικούς εταίρους και τους υπόλοιπους φορείς που συμμετέχουν στην Ο.Κ.Ε. Για το λόγο αυτό η Γνώμη αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία, αφού καθίσταται βασικό εργαλείο ανάλυσης των αλλαγών και αποτίμησης της λειτουργίας των θεσμών από τους πρωταγωνιστές του διαλόγου.

Το κείμενο της Γνώμης περιγράφει καταρχάς τις εξελίξεις στο επίπεδο του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου (II), με στόχο να καταδείξει την σημασία που έχει αποκτήσει ο διάλογος στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη συνέχεια, η ανάλυση επικεντρώνεται στις εξελίξεις στο εθνικό επίπεδο (III), καταλήγοντας σε συνολικές διαπιστώσεις και προτάσεις (IV).

3 Γνώμη υπ' αριθμ. 28/1999 «Η περιφερειακή διάσταση των θεσμών κοινωνικού διαλόγου» και Γνώμη υπ' αριθμ. 29/1999 «Κοινωνικός Διάλογος στη Νοτιανατολική Ευρώπη» βλ. www.oke.gr

4 Η Ε.Ε. προωθεί με κάθε τρόπο τη δράση των μη κυβερνητικών οργανώσεων, προκειμένου να ενισχυθεί η εξουσία επιρροής τους τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ήδη από το 1997 η Επιτροπή στην ανακοίνωση της με τίτλο «Προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη», θέτει ως πολιτικό στόχο τη σταδιακή σύσταση ενός πραγματικού διαλόγου με τους πολίτες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο οποίος να διενεργείται παράλληλα με τον κοινωνικό διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους.

II. ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

A. Γενικά

Σύμφωνα με την κοινοτική ορολογία⁵ ο κοινωνικός διάλογος είναι μία διαδικασία διαβούλευσης που διεξάγεται από τους ευρωπαϊούς κοινωνικούς εταίρους, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Ένωση Βιομηχανικών Συνδέσμων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (UNICE), το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημόσιας Επιχείρησης (CEEP) και την Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (ETUC). Οι τρεις αυτές οργανώσεις έχουν ως μέλη τις οργανώσεις ή συνδέσμους που είναι αντιπροσωπευτικές στο εθνικό επίπεδο των κρατών μελών. Οι οργανώσεις μέλη συμμετέχουν ενεργά και πραγματικά σε όλες τις μορφές διαλόγου που διεξάγονται στο κοινοτικό επίπεδο.

Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος περιλαμβάνει: τις επίσημες διαβουλεύσεις στο πλαίσιο του άρθρου 138 της Συνθήκης, τις διμερείς συζητήσεις που διεξάγονται μεταξύ των ευρωπαϊών κοινωνικών εταίρων έξω από τις επίσημες διαβουλεύσεις της Επιτροπής, τις κοινές δράσεις, αλλά και τις διαπραγματεύσεις τους (βάσει του άρθρου 139 Συνθ.), καθώς και τις τριμερείς συνεννοήσεις ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους και τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι κοινωνικοί εταίροι αναγνωρίζουν ότι από το 1991 ο όρος χρησιμοποιείται ευρύτατα⁶ για να υποδηλώσει κάθε μορφή δραστηριότητας που τους εμπλέκει. Επισημαίνουν, όμως, ότι πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ τριών διαφορετικών ειδών τέτοιων δραστηριοτήτων: πρώτον, της τριμερούς συνεννόησης, δεύτερον, της διαβούλευσης (άρθρο 137 Συνθήκης) και τρίτον, του διμερούς κοινωνικού διαλόγου - είτε με τη θεσμοθετημένη του μορφή στα άρθρα 137 και 138 Συνθ είτε με άτυπη μορφή - προκειμένου να διευκολυνθούν οι υπό ένταξη χώρες στη διαδικασία ανάπτυξης αυτόνομου κοινωνικού διαλόγου.

B. Η ιστορική πορεία και οι βασικοί θεσμοί του κοινωνικού διαλόγου στην Ε.Ε.

Ο κοινωνικός διάλογος ήταν μία προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να καλύψει το θεσμικό έλλειμμα στον κοινωνικό χώρο. Η προσπάθεια κάλυψης αυτού του ελλείμματος εκφράστηκε ιστορικά λιγότερο μέσα από θεσμούς και περισσότερο μέσα από ανεπίσημες πρωτοβουλίες της Κοινότητας ή άτυπες διαδικασίες για την προώθηση του διαλόγου σε διεπαγγελματικό και κλαδικό επίπεδο⁷.

5 Λήμμα «Κοινωνικός Διάλογος» Γλωσσάριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cig/g4000j.htm>

6 Βλ. Κοινή Δήλωση των κοινωνικών εταίρων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, 7 Δεκεμβρίου 2001.

7 Η δομή του κλαδικού κοινωνικού διαλόγου έχει αναδιοργανωθεί μετά από την Ανακοίνωση της Επιτροπής του 1998. Συστάθηκαν επιτροπές διαλόγου σε 26 κλάδους και άλλες δέκα αναπτύσσουν σήμερα κοινές δραστηριότητες.

Αρχικά το άρθρο 18 της ΕΚΑΧ ίδρυσε μία Συμβουλευτική Επιτροπή, την οποία έπρεπε να συμβουλευέται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τα διάφορα άρθρα της Συνθήκης και κάθε φορά που το θεωρούσε σκόπιμο. Η Επιτροπή αυτή ήταν ο πρόδρομος της **Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ.**, την οποία ίδρυσε η Συνθήκη της ΕΟΚ ως επίσημο όργανο διαβούλευσης με τους επαγγελματικούς κύκλους κατά την εκπόνηση των κοινοτικών αποφάσεων.

Η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε.⁸ έχει τρεις ουσιαστικές αποστολές: α. να διαδραματίζει συμβουλευτικό ρόλο έναντι του Συμβουλίου, του Κοινοβουλίου και της Επιτροπής, β. να δίνει δυνατότητα για καλύτερη συμμετοχή/συμβολή των παραγωγικών τάξεων στον ευρωπαϊκό σχεδιασμό, να υλοποιεί και να ενισχύει την προσέγγιση της Ευρώπης με τους πολίτες και γ. να ενισχύει το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στις τρίτες μη κοινοτικές χώρες. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Ο.Κ.Ε. έχει τη δυνατότητα να εκδίδει τρεις τύπους γνωμοδοτήσεων: πρώτον, κατόπιν αιτήσεως από μέρους της Επιτροπής, του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου (μετά από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ), δεύτερον γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας και τρίτον, διερεύνησης για θέμα που μπορεί να αποτελέσει αργότερα αντικείμενο ευρωπαϊκής ρύθμισης.

Σήμερα η Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. καλείται να διαδραματίσει ευρύτερο ρόλο και να συμβάλει στην ανάπτυξη μίας νέας σχέσης αμοιβαίας ευθύνης μεταξύ των οργάνων και της κοινωνίας των πολιτών, που θα είναι

συμβατή με τις τροποποιήσεις του θεσμικού της πλαισίου (άρθρο 257 ΣυνθΕΚ), όπως συμφωνήθηκαν στη Νίκαια.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 δημιουργήθηκε ένα ακόμη όργανο διαλόγου, η **Μόνιμη Επιτροπή Απασχόλησης**. Πρόκειται για ένα όργανο συμβουλευτικό, τριμερούς συνθέσεως, όπου έχουν ενισχυμένη παρουσία οι εκπρόσωποι των κρατών μελών, η δε αρμοδιότητά του ανάγεται στην έκφραση απόψεων για τα θέματα της απασχόλησης και συντονισμού των πολιτικών απασχόλησης των κρατών – μελών. Αυτό το όργανο συνέρχεται κάθε φορά πριν από τη σύνοδο του Συμβουλίου Υπουργών Κοινωνικών Υποθέσεων. Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Μ.Ε.Α. αναθεωρήθηκε το 1999 στην κατεύθυνση της ευελιξίας στη συγκρότηση των αντιπροσωπειών, ανάλογα με το υπό συζήτηση θέμα, και της θέσπισης πιο σαφών κριτηρίων για το ορισμό των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων, οι οποίες συμμετέχουν στις συναντήσεις της Επιτροπής.

Ο ρόλος του οργάνου αυτού έχει σήμερα ατονήσει, παρά την αναμόρφωσή του κατά το 1999, διότι τα συμπεράσματά του παρουσιάζονταν κάθε φορά ως συμπεράσματα της εκάστοτε προεδρίας. Πέραν δε αυτού, δημιουργήθηκαν και νέες διαδικασίες επικοινωνίας και διαλόγου που ξεπέρασαν το ρόλο του.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, οπότε αρχίζει να διαμορφώνεται το πρώτο Πρόγραμμα Κοινωνικής Δράσης της

Επιτροπής, δημιουργούνται, παράλληλα, ως όργανο διαλόγου σε κοινοτικό επίπεδο, οι λεγόμενες **Διεπαγγελματικές Συμβουλευτικές Επιτροπές**. Αποστολή τους είναι να γνωμοδοτούν και να παρέχουν υποστήριξη στην Επιτροπή σχετικά με το σχεδιασμό και την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών, όπως επίσης και να μεταφέρουν τις απόψεις αυτών που τους αφορούν άμεσα οι κοινοτικές πολιτικές.

Οι Επιτροπές αυτές είναι επίσης τριμερούς συνθέσεως και αποτελούνται από εκπροσώπους από κάθε κράτος – μέλος, σε τριμερή βάση, δηλαδή, κράτος, εργαζόμενοι, εργοδότες. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναθέτει στις Επιτροπές αυτές τη διαμόρφωση άποψης για ρυθμίσεις που πρόκειται η ίδια να προωθήσει σχετικά με θέματα κοινωνικής πολιτικής (π.χ. εφαρμογή κανονισμών του Κοινωνικού Ταμείου, σχεδιασμός τεχνικών κανονισμών για την υγεία και ασφάλεια κλπ), χωρίς όμως η ανάθεση αυτή να αποτελεί και θεσμική υποχρέωση της Κοινότητας να λάβει υπόψη της την άποψή τους.

Οι Επιτροπές αυτές λειτουργούν και σήμερα, και είναι η Συμβουλευτική Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, για την Ελεύθερη Διακίνηση των Εργαζομένων, για την Ισότητα Ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών, για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων στην Κοινότητα Εργαζομένων, για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση και για την Υγιεινή και Ασφάλεια των Εργαζομένων.

Τέλος, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, αποκτά υπόσταση ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων σε οριζόντιο επίπεδο (διεπαγ-

γελματικό), με αφετηρία τη Συνάντηση στο Val Duchesse που οργανώθηκε με πρωτοβουλία του τότε Προέδρου της Ε.Ε. Ζακ Ντελόρ (βλ. αναλυτικά παρακάτω).

Γ. Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος στο πλαίσιο της Συμφωνίας για την Κοινωνική Πολιτική

Οι σημαντικότερες θεσμικές αλλαγές στον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο σημειώνονται κατά τη δεκαετία του 90 με την εισαγωγή ενός νέου μηχανισμού διαβούλευσης και διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου για την Κοινωνική Πολιτική. Το Πρωτόκολλο αποτυπώνει τη Συμφωνία των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων της 31/10/91. Αρχικά προσαρτήθηκε ως Παράρτημα στην Συνθήκη του Μάαστριχ, προτού ενταχθεί αυτούσιο, ως κεφάλαιο για την Κοινωνική Πολιτική, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Η Συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική επισημοποίησε την υποχρέωση της Επιτροπής να ζητά τη γνώμη των κοινωνικών εταίρων πριν την ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και θέσπισε συγκεκριμένη διαδικασία διαβούλευσης. Πιο αναλυτικά, η Επιτροπή οφείλει πλέον να ζητά τη γνώμη των κοινωνικών εταίρων για τη σκοπιμότητα της συγκεκριμένης ενέργειας που σκέπτεται να προωθήσει, πριν προβεί σε αυτήν, για τα θέματα της αρμοδιότητάς της.

Σε δεύτερη φάση και εφόσον η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να αναλάβει αυτή τη σχετική ενέργεια και να τη φέρει εις πέρας, τότε ζητά τη γνώμη των κοινωνικών εταίρων πάλι υποχρεωτικά, αλλά σχετικά με το περιεχόμενο πλέον της συγκεκριμένης

ρύθμισης. Στο στάδιο αυτό οι κοινωνικοί εταίροι, μπορούν να υποβάλουν στην Επιτροπή γνώμη, ενδεχομένως και σύσταση.

Επίσης, οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να γνωρίσουν στην Επιτροπή, τη βούλησή τους να ξεκινήσουν ανεξάρτητα διαδικασία διαπραγματεύσεων, που μπορεί να καταλήξει σε συμφωνία, η οποία θα συναφθεί μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. **Το καινοτόμο και πολύ πρωτοποριακό στοιχείο αυτής της Συμφωνίας είναι η αναγνώριση της εξουσίας των κοινωνικών εταίρων να θεσμοθετούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.** Η έναρξη των διαπραγματεύσεων βρίσκεται εξ ολοκλήρου στα χέρια των κοινωνικών εταίρων και η διαδικασία διαπραγματεύσεων βασίζεται στις αρχές της αυτονομίας και της αμοιβαίας αναγνώρισης των διαπραγματευόμενων μερών. Πρόκειται για την καθιέρωση μιας νέας διαδικασίας, με τα χαρακτηριστικά της συλλογικής διαπραγμάτευσης, που προοιωνίζεται ήδη ένα νέο μοντέλο εργασιακών σχέσεων στο ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η υλοποίηση των ευρωπαϊκών συμφωνιών μπορεί να γίνει είτε μέσα από τις συλλογικές συμβάσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων στα κράτη μέλη είτε μέσα από την κοινοτική νομοθεσία μετά από αίτηση των κοινωνικών εταίρων⁹.

Μέχρι σήμερα έχουν υπογραφεί τέσσερις ευρωπαϊκές συμφωνίες πλαίσιο, το περιεχόμενο τριών εκ των οποίων κα-

τέστη δεσμευτικό με σχετικές οδηγίες. Οι οδηγίες επανέλαβαν αυτούσιο το κείμενο των συμφωνιών, σύμφωνα με τη δέσμευση που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η οδηγία 96/34/ΕΚ επικύρωσε τη συμφωνία πλαίσιο για την γονική άδεια, η οδηγία 97/81/ΕΚ τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης και η οδηγία 99/70/ΕΚ προσέδωσε νομική ισχύ στη συμφωνία πλαίσιο για τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Πρόσφατα, στις 16 Ιουλίου 2002, υπεγράφη προαιρετική ευρωπαϊκή συλλογική συμφωνία πλαίσιο για την τηλεργασία. **Η εφαρμογή της συμφωνίας αυτής ανοίγει νέες προοπτικές για τον κοινωνικό διάλογο, αφού εναπόκειται στις διαδικασίες και πρακτικές των κοινωνικών εταίρων στα κράτη μέλη, υπό την εποπτεία των ευρωπαϊών κοινωνικών εταίρων.**

Διαπραγματεύσεις έγιναν και για τη ρύθμιση με ευρωπαϊκή συμφωνία της προσωρινής εργασίας μέσω πρακτορείων, οι οποίες δεν τελεσφόρησαν.

Δ. Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος σε οριζόντιο (διεπαγγελματικό) επίπεδο

Σε διεπαγγελματικό επίπεδο σημαντικό είναι ο **κοινωνικός διάλογος που ξεκίνησε στο Val Duchesse** (πόλη του Βελγίου), με πρωτοβουλία του τότε Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Ντελόρ, και πήρε το όνομά του από το μέρος που πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνεδρίαση το

9 Προτού υποβληθεί μία νομοθετική πρόταση για την εφαρμογή μίας συμφωνίας στο Συμβούλιο, η Επιτροπή εξετάζει την αντιπροσωπευτικότητα των συμβαλλόμενων μερών, την εντολή που έλαβαν, την νομιμότητα των ρητρών σε σχέση με την κοινοτική νομοθεσία και τις διατάξεις που αφορούν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

1985. Στον οριζόντιο διάλογο συμμετέχουν οι τρεις ευρωπαϊκές οργανώσεις ETUC, UNICE και CEEP, που εκπροσωπούν τις κύριες εθνικές διεπαγγελματικές ομοσπονδίες των εργοδοτών και των εργαζομένων. Η συμμετοχή των οργανώσεων στον κοινωνικό διάλογο Val Duchesse βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση των μερών και όχι σε κάποια απόφαση της Επιτροπής.

Από το 1992 ο οριζόντιος αυτός διάλογος διεξάγεται στο πλαίσιο της «Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου», στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων από όλες τις χώρες της Ε.Ε. Στο πλαίσιο της Επιτροπής λειτουργούν τρεις Ομάδες Εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση», «Μακροοικονομία» και «Αγορά Εργασίας».

Η Επιτροπή Κοινωνικού Διαλόγου έχει καταστεί, επίσης, το επιτελικό όργανο για τη συνεισφορά των κοινωνικών εταίρων στην παρακολούθηση της εφαρμογής της συντονισμένης στρατηγικής για την απασχόληση που αποφασίστηκε στο Λουξεμβούργο.

Το έργο της Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου είναι οι κοινές γνώμες, γνωστές και ως Joint Opinions. Οι κοινές γνώμες, αποτελούν την τυπική πράξη στην οποία καταλήγει ο κοινωνικός διάλογος. Αν και δεν επιβάλλουν υποχρεώσεις ή εξαναγκασμούς για τα ενδιαφερόμενα μέρη, εντούτοις εκφράζουν κοινούς προβληματισμούς για ζητήματα ήδη ιδιαίτερα περίπλοκα στο εθνικό επίπεδο. Αποτελούν αναγκαστικά το αποτέλεσμα συμβιβασμών που επι-

τυγχάνονται μετά από κοπιαστική επεξεργασία μεταξύ των πλευρών και λεπτών διαβουλεύσεων μεταξύ των μελών τους.

Οι κοινωνικοί εταίροι κατέληξαν ότι η αξία τους έγκειται στο ότι οι κοινές γνώμες, λόγω της πολιτικής τους σημασίας, μπορούν να χρησιμεύσουν ως κατευθυντήριες γραμμές για συνεννοήσεις και διαπραγματεύσεις στα εθνικά επίπεδα. Στόχος τους είναι η ισορροπία μεταξύ αναγκών των εργαζομένων και οικονομικών περιορισμών, καθώς και η ισορροπία μεταξύ ρυθμίσεων σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με την αρχή επικουρικότητας.

Από το 1986 και εντεύθεν έχουν εγκριθεί περισσότερες από δεκαπέντε Κοινές Γνώμες¹⁰, σχετικά με θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, νέες τεχνολογίες, οργάνωση και προσαρμογή της εργασίας σε αυτές, ανάπτυξη της απασχόλησης, πληροφόρηση, διαβούλευση, ρατσισμού και της ξενοφοβίας κ.λ.π.

Ο διεπαγγελματικός διάλογος λαμβάνει επίσης τη μορφή των «Διασκέψεων Κορυφής Κοινωνικού Διαλόγου» (Social Dialogue Summits), δηλαδή μη τακτικών συναντήσεων που οργανώνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής, σε επίπεδο Προέδρων και Γενικών Γραμματέων των ETUC, UNICE, CEEP και των οργανώσεων μελών τους.

Μετά το 2001 θεσμοθετείται η Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής πριν από κάθε εαρινό Συμβούλιο.

10 Τα κείμενα των Κοινών Γνωμών μπορούν να βρεθούν στην ιστοσελίδα <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/s02211.htm>

Ε. Η Σύνδεση του κοινωνικού διαλόγου με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την Απασχόληση

Αποφασιστικής σημασίας πεδίο για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου προσέφερε το ζήτημα της αντιμετώπισης της ανεργίας και της αύξησης της απασχόλησης, το οποίο απασχολεί σοβαρά την Ευρωπαϊκή Ένωση την τελευταία δεκαετία. Τα θέματα αυτά έχουν γίνει αντικείμενο πολλών μελετών, ανακοινώσεων, υψηλού επιπέδου συναντήσεων στα πλαίσια του Κοινωνικού Διαλόγου, με αποκορύφωμα τη συμπερίληψη στη νέα συνθήκη του Άμστερνταμ ειδικού κεφαλαίου για την "Απασχόληση", όπου τέθηκε η νομική βάση για τον κοινοτικό συντονισμό των εθνικών πολιτικών απασχόλησης και για τη θέσπιση μίας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση.

Πιο αναλυτικά:

Στη σύνοδο του Λουξεμβούργου του 1997 και πριν την ενεργοποίηση του σχετικού κεφαλαίου της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αποφασίζεται η υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση με τη θέσπιση "κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση", οι οποίες καθορίζουν λεπτομερώς τις περιοχές στις οποίες τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν μέτρα προκειμένου να διευκολύνουν την απασχόληση, τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και να μειώσουν την ανεργία. Τα μέτρα αυτά αποτυπώνονται κάθε χρόνο σε Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.), που από το 1998 υποβάλλονται στην Επιτροπή, η οποία τα αξιολογεί και εκδίδει σχετικές εκθέσεις και συστάσεις για περαιτέρω βελτιώσεις. Σε αυτό το πλαίσιο ο

ρόλος, που, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις, καλούνται να παίξουν οι Κοινωνικοί Εταίροι σε εθνικό επίπεδο στην διαμόρφωση πολιτικών για την αύξηση της απασχόλησης, ενισχύεται αποφασιστικά.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση του 2001 ενίσχυσαν περαιτέρω την ανάμειξη των κοινωνικών εταίρων, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη συμμετοχής τους στο σχεδιασμό, την εποπτεία, παρακολούθηση και εφαρμογή των Ε.Σ.Δ.Α., σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες και πρακτικές.

ΣΤ. Από τη Λισσαβώνα στο Λάακεν: η μετεξέλιξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου

Η αποφασιστική σημασία του κοινωνικού διαλόγου και της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, περιγράφονται αναλυτικά στα Συμπεράσματα των περισσότερων Συνόδων Κορυφής από τη Λισσαβώνα και μετά, αλλά και στην Ατζέντα για την Κοινωνική Πολιτική που εγκρίθηκε στο Συμβούλιο της Νίκαιας (2000).

Κατά τη διάρκεια της πορτογαλικής Προεδρίας το πρώτο εξάμηνο του 2000, πραγματοποιήθηκε το Έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας στις 23-24 Μαρτίου, το οποίο προχώρησε σε μία ενδιάμεση αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (ΕΣΑ) και αποφάσισε να υιοθετήσει δεκαετή στρατηγική με ευρύτερους στόχους, προσανατολισμένη σε πιο μακροπρόθεσμες προκλήσεις.

Τρεις τομείς προτεραιότητας στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής χαρά-

χθηκαν στη Λισσαβώνα: να καταστεί η Ευρώπη η πιο ανταγωνιστική περιοχή ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με πλήρη απασχόληση (αύξηση των συνολικών ποσοστών απασχόλησης μέχρι το 2010 και με υψηλότερη συμμετοχή των γυναικών), με ποιότητα της εργασίας (περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας) και με μία οικονομία βασισμένη στη γνώση (συνεκτικές στρατηγικές για τη δια βίου μάθηση-αύξηση κινητικότητας).

Στη Λισσαβώνα αποφασίστηκε, εξάλλου, η σύγκλιση ειδικών εαρινών Συμβουλίων με αποκλειστικό αντικείμενο κοινωνικά και οικονομικά θέματα, στα οποία να υπάρχει συμβολή των κοινωνικών εταίρων.

Με κοινή τους δήλωση στις 21 Νοεμβρίου 2000 οι κοινωνικοί εταίροι ζήτησαν να πραγματοποιείται ετήσια συνάντηση των κοινωνικών εταίρων με το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, πριν από κάθε Σύνοδό του. Στόχος της συνάντησης είναι η αξιολόγηση της προόδου της εφαρμογής της νέας στρατηγικής της Λισσαβώνας, που αποτελεί το βάθρο όλων των κοινοτικών δράσεων για την απασχόληση, την καινοτομία, τις κοινωνικές μεταρρυθμίσεις και την κοινωνική συνοχή.

Αποφασίστηκε ότι η εαρινή σύνοδος πρέπει να βασίζεται στην ετήσια συγκεφαλαιωτική έκθεση που θα εκδίδεται από την Επιτροπή, ενώ οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει επίσης να έχουν τη δυνατότητα να θέσουν τα θέματα αυτά πριν από τη σύνοδο του ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Συμπεράσματα του Συμβουλίου της Φέιρα 19 και 20 Ιουνίου 2000).

Η εαρινή Σύνοδος της Στοκχόλμης (23 και 24 Μαρτίου 2001) εξήτασε για πρώτη φορά οικονομικά και κοινωνικά θέματα. Κρίθηκε ότι η αποφασιστική και ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων είναι ουσιαστικής σημασίας για την αξιολόγηση της προόδου προς το στρατηγικό στόχο της Λισσαβώνας. Προκειμένου να συμβάλει στο σκοπό αυτό, ενέκρινε την ίδρυση Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Βιομηχανικών Αλλαγών ως τμήμα του Ιδρύματος του Δουβλίνου.

Το επόμενο σημαντικό βήμα προήλθε από την βελγική Προεδρία, η οποία μαζί με την τρόικα της ΕΕ, τους κοινωνικούς εταίρους και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οργάνωσαν στις 13 Δεκεμβρίου 2001 παραμονή του Συμβουλίου του Λάακεν, **Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής, σχετιζόμενη με την ημερήσια διάταξη της Συνόδου Συμφωνήθηκε ότι μία τέτοια κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής θα πραγματοποιείται πλέον πριν από κάθε εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.**

Δεκαπέντε χρόνια μετά τη δρομολόγηση του οριζόντιου κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1985 στο Val Duchesse, η Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής αξιολόγησε την πορεία του και προσδιόρισε τρόπους για την ενίσχυσή του, λαμβάνοντας υπόψη την αναγκαιότητα αντιμετώπισης των ραγδαίων οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών.

Ειδικότερα, η Κοινή Δήλωση των κοινωνικών εταίρων για το Λάακεν άνοιξε νέες προοπτικές προόδου. Αποφασίστηκε η επανατοποθέτηση του κοινωνικού διαλόγου στο πλαίσιο της συζήτησης για το μέλλον της Ευρώπης και τη διακυβέρνηση, της διεύρυνσης της Ε.Ε., της ολοκλήρωσης της

ΟΝΕ και του συντονισμού των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης

Οι κοινωνικοί εταίροι δήλωσαν ότι υποστηρίζουν πλήρως τις πέντε αρχές (διαφάνεια, συμμετοχή, λογοδοσία, αποτελεσματικότητα και συνοχή) που προτάθηκαν στη Λευκή Βίβλο για τη Διακυβέρνηση¹¹. Με την ιδιότητά τους των ευρωπαϊών κοινωνικών εταίρων και την ιδιαιτερότητα του ρόλου τους, τη νομιμοποίησή τους και την αντιπροσωπευτικότητά τους, ζήτησαν να συμμετέχουν ως Παρατηρητές στη Συντακτική Συνέλευση που θα προετοιμάσει την αναθεώρηση της Συνθήκης.

*Επίσης, οι κοινωνικοί εταίροι της ΕΕ, με την κοινή τους δήλωση, διακήρυξαν ότι είχαν ως στόχο την **κατάρτιση πολυετούς προγράμματος δράσης για έναν περισσότερο αυτόνομο κοινωνικό διάλογο που να εμπλέκει ενεργά και τους εθνικούς εταίρους**. Το πολυετές πρόγραμμα παρουσιάστηκε επίσημα στις 28.11.02 στη Διάσκεψη Κορυφής του Κοινωνικού Διαλόγου στις Βρυξέλλες, με την συμμετοχή για πρώτη φορά και των εταίρων των υπό ένταξη κρατών. Το πρόγραμμα δράσης αφορά στα έτη 2003, 2004 και 2005, περιλαμβάνει μεγάλο φάσμα θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος για τους κοινωνικούς εταίρους (δια βίου μάθηση, άγχος στην εργασία, ρατσισμός, ισότητα των φύλων, αναδιάρθρωση επιχειρήσεων κλπ), τα οποία διαρθρώνονται γύρω από τρεις μεγάλες περιοχές προτεραιότητας: απασχόληση, κινητικότητα και διεύρυνση. Το νέο ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι το πρό-*

γραμμα προβλέπει την προώθηση και υλοποίηση των παραπάνω θεμάτων μέσα από διευρυμένες μορφές δράσης, όπως διασκέψεις, σεμινάρια, εκθέσεις, κοινές δηλώσεις, μελέτες κλπ.

Συμπερασματικά, μπορούμε να επικεντρώσουμε σε τρεις διαπιστώσεις αναφορικά με το διάλογο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Πρώτον, οι ευρωπαϊκές συλλογικές συμφωνίες που υπεγράφησαν στο πλαίσιο του άρθρου 138 Συνθ αποτελούν την πρώτη προσπάθεια συμβατικών σχέσεων στο ευρωπαϊκό επίπεδο και συνιστούν απόδειξη ότι από κοινού οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν -και σε αυτό το επίπεδο- να καταλήγουν σε πρόσφορες λύσεις με τον μεταξύ τους διάλογο.

Δεύτερον, ο αυτόνομος διμερής κοινωνικός διάλογος στο πλαίσιο της Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου παράγει απτά αποτελέσματα για τις δράσεις των κοινωνικών εταίρων στο μέλλον. Η δε Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής εξελίσσεται σε νέο νομιμοποιημένο χώρο διεξαγωγής κοινωνικού διαλόγου, στον οποίο προβλέπεται να εμπλέκονται και να συνεργούν οι ευρωπαίοι και οι εθνικοί κοινωνικοί εταίροι, με σαφή κατάληξη σε κοινές θέσεις (δηλώσεις) ευρύτερου πολιτικού ενδιαφέροντος. Διαφαίνεται η τάση για περισσότερο αυτόνομο και δομημένο διάλογο.

Τρίτον, τα Συμπεράσματα των εαρινών Ευρωπαϊκών Συμβουλίων παραπέ-

11 COM (2001) 428 τελικό.

μπουν ρητά στα αποτελέσματα της Κοινωνικής Διάσκεψης Κορυφής, ενώ καλούνται πλέον επίμονα οι κοινωνικοί εταίροι να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην παρακολούθηση της υλοποίησης και στην ενδιάμεση αναθεώρηση τόσο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (Διαδικασία Λουξεμβούργου) όσο και της Στρατηγικής της Λισαβώνας. Για όλα τα παραπάνω θέματα δίνεται έμφαση στη συνέργεια του ευρωπαϊκού και του εθνικού κοινωνικού διαλόγου,

γεγονός που σηματοδοτεί την απαρχή μίας ανοιχτής και συνεχούς διαδικασίας διάδρασης τους.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι όλες οι παραπάνω περιγραφόμενες εξελίξεις είναι αποφασιστικής σημασίας για το μέλλον και την ποιότητα του κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό επίπεδο και ότι επηρεάζουν άμεσα το περιεχόμενο, τις διαδικασίες και τις μεθόδους του.

ΙΙΙ. ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Α. Η εξέλιξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών ρυθμίσεων στον ιδιωτικό τομέα

Α1. Το ισχύον νομικό πλαίσιο των συλλογικών διαπραγματεύσεων και της επίλυσης των συλλογικών διαφορών εργασίας στον ιδιωτικό και τομέα

Από το 1990, το σύστημα των συλλογικών διαπραγματεύσεων διέπεται από το Ν. 1876 για τις «ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις», ο οποίος θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα καινοτόμος, αφού εισάγει μία νέα αντίληψη για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τις συλλογικές διαφορές εργασίας σε σχέση με τον προϊσχύοντα Ν. 3239/1955. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο Νόμος 1876, που συνιστά τομή για την Ελλάδα, ψηφίστηκε επί οικουμενικής κυβέρνησης, με ομόθυμη συμφωνία των τριών κομμάτων, των εκπροσώπων της ΓΣΕΕ και των τριών εργοδοτικών οργανώσεων (ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ).

Με το Ν. 1876/1990:

α) **Διαμορφώνεται** ένα αποκεντρωμένο σύστημα διαπραγματεύσεων και παράλληλα ένα σύστημα επάλληλης διαπραγμάτευσης στη θέση ενός συγκεντρωτικού και ιεραρχικά δομημένου συστήματος που είχε καθιερώσει ο Νόμος 3239/1955. Η ελεύθερη διαπραγμάτευση αποκτά αρκετά ουσιαστικότερο περιεχόμενο σε όλα τα επίπεδα και αποκαθίσταται η έν-

νοια της συλλογικής αυτονομίας. Για πρώτη φορά, επίσης, αναγνωρίζονται νομοθετικά στη χώρα μας δύο νέα επίπεδα διαπραγμάτευσης, το κλαδικό και το επιχειρησιακό, τα οποία αποκτούν προτεραιότητα έναντι του ομοιοεπαγγελματικού επιπέδου, παραμερίζοντας με τις ρυθμίσεις τους μία παραδοσιακή συντηχιακή αντίληψη εκπροσώπησης των συμφερόντων.

β) **Διευρύνεται** το αντικείμενο των συλλογικών διαπραγματεύσεων με αποτέλεσμα οποιοδήποτε θέμα σχετικά με τους όρους εργασίας (πλην των συνταξιοδοτικών), την άσκηση του συνδικαλιστικού δικαιώματος μέσα στην επιχείρηση και της επιχειρηματικής πολιτικής, - να μπορεί να αποτελέσει περιεχόμενο της διαπραγμάτευσης.

γ) **Καταργούνται** τα διαιτητικά δικαστήρια και εγκαταλείπεται η αναγκαστική παραπομπή στην διαιτησία, που οδηγούσε σε ακαμψία του συστήματος επίλυσης των διαφορών, αφού ήταν στην ουσία ο κύριος τρόπος επίλυσης συλλογικών εργατικών διαφορών. Σε αντικατάσταση αυτού του συστήματος, ο νόμος εισήγαγε ένα σύστημα μεσολάβησης-διαιτησίας με προαιρετικά αλλά και ήπια υποχρεωτικά στοιχεία, το οποίο αποτελεί κατ' ουσία προέκταση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αφού λειτουργεί μετά την αποτυχία των ελεύθερων διαπραγματεύσεων. Κεντρική θέση στη διαχείριση του νέου συστήματος έχει πλέον ο Οργανισμός Μεσο-

λάβησης και Διαιτησίας (Ο.ΜΕ.Δ.), στη διοίκηση του οποίου συμμετέχουν οι κοινωνικοί φορείς, και το Ειδικό Σώμα Μεσολαβητών-Διαιτητών από το οποίο επιλέγονται οι μεσολαβητές-διαιτητές.

A2. Η εμπειρία των συλλογικών διαπραγματεύσεων και ρυθμίσεων στον ιδιωτικό τομέα

Οι συλλογικές συμβάσεις είναι το αποτέλεσμα των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων. Στην δεκαετία του 1990 οι συλλογικές συμβάσεις αποτέλεσαν τον κορυφαίο μηχανισμό ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων για τους εργαζόμενους με εξαρτημένη σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου σε οποιονδήποτε εργοδότη του ιδιωτικού και ευρύτερου δημοσίου τομέα. Πέραν αυτού οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό και τις νέες μορφές εργασιακών σχέσεων, που δεν πληρούν τα τυπολογικά χαρακτηριστικά της εξαρτημένης σχέσης εργασίας, και αφορούν όσους *“...παρέχουν εργασία με συνθήκες εξάρτησης και εμφανίζουν ανάγκη προστασίας αντίστοιχη με αυτή των εργαζομένων”*.

Ο θεσμικός αποκλεισμός της παρέμβασης του κράτους από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις ανέδειξε την ρυθμιστική πρωτοβουλία και ευθύνη των φορέων εκπροσώπησης των εργοδοτικών και εργατικών συμφερόντων στην ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, καλύπτοντας ζητήματα οικονομικών και ποιοτικών όρων εργασίας.

Κύρια ζητήματα των συλλογικών διαπραγματεύσεων σε εθνικό επίπεδο κατά τη δεκαετία του 90 ήταν:

- Η σύνδεση της ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, της αύξησης της απασχόλησης και της καταπολέμησης της ανεργίας, με ευρύτερους οικονομικούς και αναπτυξιακούς στόχους.
- Η στήριξη του εισοδήματος των εργαζομένων.
- Η παρέμβαση στην ποιότητα της απασχόλησης με ρυθμίσεις για την υγιεινή και ασφάλεια, την εκπαίδευση και κατάρτιση, τις νέες μορφές απασχόλησης.
- Η ένταξη της ισότητας ανάμεσα στα φύλα στις συλλογικές ρυθμίσεις.
- Η αποτύπωση της αλληλεγγύης με συγκεκριμένες ρυθμίσεις και πόρους.

Τα ζητήματα αυτά επηρέασαν βαθύτατα τις λοιπές συλλογικές ρυθμίσεις, ιδίως τις κλαδικές και επιχειρησιακές, αλλά και τις ομοιοεπαγγελματικές. Πέραν αυτού, δημιούργησαν ώριμες πολιτικές προϋποθέσεις για την λήψη νομοθετικών μέτρων, που ουσιαστικά *“επικύρωσαν”* όρους συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Σκοπός αυτής της ενότητας είναι να αναδείξει το περιεχόμενο των συλλογικών συμβάσεων και την ποιοτική εξέλιξη των όρων τους. Η παρουσίαση διακρίνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αποτιμάται το περιεχόμενο και η θεσμική επιρροή της ΕΓΣΣΕ και στο δεύτερο μέρος η λειτουργία των μηχανισμών μεσολάβησης και διαιτησίας.

α. Ο πρωτοπόρος ρόλος των ΕΓΣΣΕ

Η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΓΣΣΕ) είναι το αποφασιστικότερο μέσο ρύθμισης όρων εργασίας

με βάση τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κορυφαίων οργανώσεων εκπροσώπησης εργοδοτικών και εργατικών συμφερόντων. **Η θεσμική και πολιτική επιρροή της πηγάζει από την νομική δεσμευτικότητά της**, που καλύπτει όλες τις εργασιακές σχέσεις στον ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, περιλαμβανομένων και των δημοσίων υπηρεσιών του Κράτους, για τους εργαζόμενους με εξαρτημένη σχέση εργασίας, **καθώς επίσης και από την ολοένα διευρυνόμενη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις.**

Η ΕΓΣΣΕ στη χώρα μας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα από πλευράς οικονομικού και θεσμικού περιεχομένου, καθώς διασφαλίζει τον κατώτερο μισθό και το κατώτερο ημερομίσθιο, διαμορφώνει δηλαδή μία βάση ασφαλείας για χιλιάδες εργαζόμενους / ες με τα ελάχιστα όρια γενικής κοινωνικής προστασίας που ορίζει. Συγχρόνως αποτελεί μία κατευθυντήρια γραμμή για τις κλαδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας, αφού συμπυκνώνει στο εθνικό επίπεδο τις ιδιαίτερες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες μέσα στο ευρύτερο Ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η ΕΓΣΣΕ διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην αποτύπωση ρυθμίσεων κοινωνικού χαρακτήρα που ενδυναμώνουν και ενισχύουν την κοινωνική πολιτική και ιδίως τις πολιτικές απασχόλησης. Χαρακτηριστικές σε αυτό πεδίο είναι οι ακόλουθες ρυθμίσεις:

- Τίθεται η βάση για την αποτύπωση της αρχής της κοινωνικής αλληλεγγύης στο θεσμικό και στο οικονομικό επίπεδο για την καταπολέμηση της ανεργίας. Επιπλέον των νομοθετημένων εργοδοτικών και

εργατικών εισφορών στον Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), συμφωνείται η καταβολή σε ειδικό λογαριασμό πρόσθετης εργοδοτικής και εργατικής εισφοράς με προορισμό την ενίσχυση προγραμμάτων αντιμετώπισης της ανεργίας και της επαγγελματικής κατάρτισης. Η ΕΓΣΣΕ έθεσε τη βάση για τη δημιουργία του ΛΑΕΚ, ενός αυτόνομου λογαριασμού, του οποίου τη διαχείριση και χρηματοδότηση έχουν αναλάβει αποκλειστικά οι κοινωνικοί εταίροι (ΕΓΣΣΕ 1993).

- Ρύθμιση θεμάτων ισότητας σε θεσμικό επίπεδο, όπου η εγσσε συνιστά πρότυπο (πιλοτικό μοντέλο) για κλαδικές συμβάσεις, ιδιαίτερα σε θέματα αδειών γονικής άδειας ανατροφής, μειωμένου ωραρίου για γονείς μικρών παιδιών και αδειών μητρότητας, μερικής απασχόλησης και σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο (ΕΓΣΣΕ 1993).
- Σύσταση Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφαλείας της Εργασίας (ΕΛΙΝΥΑΕ), το οποίο θα διοικείται ισομερώς από εκπροσώπους των συμβαλλομένων μερών (ΕΓΣΣΕ 1991-92).
- Έμπρακτη εφαρμογή της κοινωνικής αλληλεγγύης με την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των νέων έως 29 ετών από πόρους του ΛΑΕΚ δηλαδή με εισφορές εργοδοτών – εργαζομένων (ΕΓΣΣΕ 1998-99).
- Βελτίωση των προϋποθέσεων για την διεύρυνση της ετήσιας κανονικής άδειας των εργαζομένων. Βελτίωση των διευκολύνσεων για την δια βίου εκπαίδευση (ΕΓΣΣΕ 1998-99)
- Κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών των μακροχρόνια ανέργων 5 χρόνια πριν τη σύ-

νταξη με πόρους του ΛΑΕΚ (ΕΓΣΕΕ 2000-2001).

- Προβλέπεται η εφαρμογή της αρχής της ίσης αμοιβής σε άνδρες και γυναίκες εργαζόμενους (ΕΓΣΕΕ 1975)
- Μειώνεται η νόμιμη διάρκεια της εβδομαδιαίας εργασίας αρχικά σε 45 ώρες (ΕΓΣΕΕ 1975), σε 41 ώρες (ΕΓΣΕΕ 1982) και εν τέλει σε 40 ώρες (ΕΓΣΕΕ 1984)

Η ΕΓΣΣΕ εξασφαλίζει καλύτερη εφαρμογή των συμφωνημένων αφού αποτελεί αντικείμενο επεξεργασίας, διαπραγμάτευσης και τελικής συμφωνίας των δύο μερών, όπου οι οργανώσεις μέλη των δύο πλευρών εμπλέκονται συνολικά σε όλη τη διαδικασία από το στάδιο της διαμόρφωσης ή αξιολόγησης των αιτημάτων μέχρι και την τελική συμφωνία, με διαφορετικούς τρόπους και συγκεκριμένη συμβολή.

Ειδικότερα οι Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας της περιόδου 1990 - 2001 παρουσιάζουν **καινοτομίες** ως προς τη νοοτροπία προσέγγισης των εργασιακών σχέσεων που υιοθετούν και ως προς το περιεχόμενό τους.

Η διαδικασία φανερώνει μία νέα οπτική στην προσέγγιση, η οποία εκφράζεται με την πολιτική βούληση για διαπραγμάτευση, ανάληψη ευθύνης και δέσμευση των μερών χωρίς κρατική παρέμβαση ή παραπομπή στο θεσμό του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας. Πιο συγκεκριμένα, διαμορφώνεται σταδιακά μία νέα αντίληψη που μεταφράζεται στη βούληση διάγνωσης των προβλημάτων που απα-

σχολούν την ελληνική αγορά εργασίας και την οικονομία και στη διάθεση επίλυσής τους με εξεύρεση κοινών λύσεων. Οι συναινετικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα στη διαδικασία των εθνικών συλλογικών διαπραγματεύσεων έχουν επιτρέψει την επίτευξη συμφωνίας και την υπογραφή των εγσσε με τον άμεσο διάλογο των μερών. Η βούληση για σταθερότητα στις εργασιακές σχέσεις επιβεβαιώνεται και από τη χρονική διάρκειά τους, που είναι πλέον σταθερά διετής.

Το **περιεχόμενο** των συμβάσεων διευρύνεται και στο εθνικό επίπεδο γίνεται σημαντική και ταχύτατη αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις με τον Ν. 1876/90, ενώ αναλαμβάνεται η ευθύνη από τις οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών για ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής σε μία δύσκολη εποχή με βαθιές αλλαγές, που συνδέονται με την ανάπτυξη, την απασχόληση, την ανεργία, την ανταγωνιστικότητα, τις νέες τεχνολογίες, στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το γεγονός αυτό αποτελεί στοιχείο ωρίμανσης, προγραμματικού εκσυγχρονισμού και ενός σημαντικού βήματος προς την αυτονομία των κοινωνικών φορέων ως συλλογικών υποκειμένων.

β. Η Εμπειρία της λειτουργίας των μηχανισμών Μεσολάβησης και Διαιτησίας

Ο Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας (Ο.ΜΕ.Δ.)¹² ιδρύθηκε με το Ν. 1876/1990, ως ανεξάρτητο και αυτοδιοικου-

μενο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και έδρα την Αθήνα. Αποτελεί έναν πρωτοποριακό θεσμό για τα ελληνικά δεδομένα, με ουσιαστική αυτονομία από κυβερνητικές παρεμβάσεις. Από μόνο του το γεγονός της ανάθεσης του έργου μεσολάβησης και διαιτησίας σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου αντί σε υπηρεσία οποιασδήποτε μορφής του Δημοσίου, αποτελεί ένδειξη ανεξαρτησίας από τον κρατικό έλεγχο. Η τριμερής σύνθεση¹³ του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού, με κυρίαρχη την παρουσία των κοινωνικών εταίρων και ο περιορισμός των ετησίων εσόδων του Οργανισμού στον προερχόμενο από την Εργατική Εστία τακτικό πόρο, και μάλιστα από τις εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων, είναι απόδειξη της ανεξαρτησίας του από την κρατική εξουσία.

Σκοπός του Ο.ΜΕ.Δ. είναι η υποστήριξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων με την παροχή ανεξάρτητων υπηρεσιών Μεσολάβησης και Διαιτησίας από ειδικό Σώμα Μεσολαβητών-Διαιτητών, η ευθύνη της οργάνωσης και λειτουργίας του οποίου ανήκει στον Ο.ΜΕ.Δ..

Κατά τη περίοδο 1992 – 2001 οι μηχανισμοί μεσολάβησης και διαιτησίας εξελίχθηκαν σε ένα σημαντικό εργαλείο προώθησης του διαλόγου, κυρίως σε ομοιοεπαγγελματικό, αλλά και σε κλαδικό και επιχειρησιακό επίπεδο¹⁴, όπου εντοπίζεται μία εντυπωσιακή μετατόπιση του κέντρου βάρους.

Η Ο.Κ.Ε., με βάση τον συγκριτικό πίνακα των συλλογικών ρυθμίσεων σε πανελλαδικό επίπεδο (1961 – 2001) που

13 Ο Ο.ΜΕ.Δ. διοικείται από 11 μελές τριμερές Διοικητικό Συμβούλιο με τετραετή θητεία που αποτελείται από τρεις (3) εκπροσώπους της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ), τρεις (3) εκπροσώπους της εργοδοτικής πλευράς (ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ και ΕΣΣΕ), τρεις (3) εκπροσώπους της πανεπιστημιακής κοινότητας (καθηγητές εργατικού δικαίου ή οικονομικών επιστημών που υποδεικνύονται από τις αντίστοιχες Σχολές των ΑΕΙ και την Ελληνική Εταιρεία Εργατικού Δικαίου και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΕΔΕΚΑ), έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας και έναν (1) επιστήμονα αναγνωρισμένου κύρους, έμπειρου σε θέματα εργασιακών σχέσεων, ο οποίος εκλέγεται από τα υπόλοιπα δέκα μέλη στην πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου. Το Δ.Σ. εκλέγει τον Πρόεδρο του Οργανισμού.

14 Ο Ο.ΜΕ.Δ. δραστηριοποιήθηκε σε τρία είδη υποθέσεων: σχετικά με την αδυναμία υπογραφής σε χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, τον καθορισμό προσωπικού ασφαλείας σε περίπτωση απεργίας (άρθρο 2 ν. 2224/1994) και τη διεξαγωγή δημοσίου διαλόγου για θέματα που αποτελούν αντικείμενο απεργίας. Από αυτά σημαντικά για την εξαγωγή συμπερασμάτων στην παρούσα Γνώμη είναι το πρώτο και το τρίτο.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στις αιτήσεις για παροχή υπηρεσιών μεσολάβησης που υπεβλήθησαν με στόχο να βοηθηθούν τα μέρη να καταλήξουν σε σε, το ποσοστό επιτυχίας, δηλ. υπογραφής σε έφθασε το 46% στο γενικό επίπεδο και το 81% προκειμένου για το επιχειρησιακό επίπεδο. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι αν και τα μέρη είναι ελεύθερα να παρακάμψουν το στάδιο της μεσολάβησης και να προσφύγουν απευθείας στη διαιτησία, όλες σχεδόν οι αιτήσεις αφορούσαν σε παροχή υπηρεσιών μεσολάβησης.

Όσον αφορά στις υποθέσεις δημοσίου διαλόγου που αφορούν στο δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα, μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 2224/1994, υπήρξε επιτυχής κατάληξη σε ποσοστό 49%.

Γενικά διαπιστώνεται ότι στο στάδιο αυτό δεν φαίνεται να απασχολούν τα μέρη θέματα εκπαίδευσης – κατάρτισης – δια βίου μάθησης, ισότητας φύλων, οργάνωσης της εργασίας ή αναδιοργάνωσης της επιχείρησης. Από την πλευρά τους τόσο ο μεσολαβητής όσο και ο διαιτητής κινούνται στο πλαίσιο των αιτημάτων των μερών. Βλ. Απολογισμός Έργου Ο.ΜΕ.Δ. 1992 – 2001 & Προγραμματισμός Δράσης 2002, Αθήνα Ιανουάριος 2002.

παρατίθεται σε Παράρτημα [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι] και των στοιχείων που περιλαμβάνονται στον Απολογισμό 1992-2001 του Ο.ΜΕ.Δ., σημειώνει τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Παρατηρείται **σημαντική μείωση του αριθμού των διαιτητικών αποφάσεων** από την έναρξη ισχύος του Ν. 1876/1990. **Την περίοδο ισχύος του Ν. 3239/55 ο ετήσιος μέσος όρος των διαιτητικών αποφάσεων ανερχόταν στο 50,5%** των συλλογικών διαφορών, ενώ ο αντίστοιχος μ.ο των σσε ανερχόταν στο 49.95%. Η διαδικασία αυτή δεν εξέφραζε την ελεύθερη βούληση των μερών (εργοδοτών και εργαζομένων), τουναντίον, μέσω της υποχρεωτικής διαιτησίας καθορίζονταν με διαιτητικές αποφάσεις με το παρεμβατικό ρόλο του κράτους μέσω των διαιτητικών δικαστηρίων¹⁵.

Μετά το 1992, οπότε άρχισε να λειτουργεί ο Ο.ΜΕ.Δ., **ο ετήσιος μέσος όρος των διαιτητικών αποφάσεων μειώθηκε στο 13,5% των συλλογικών ρυθμίσεων**, ενώ των ΣΣΕ αυξήθηκε αντίστοιχα στο 86,5%. Για την ερμηνεία της εξέλιξης αυτής δεν πρέπει να αγνοηθεί και η παράλληλη ωρίμανση στις σχέσεις των δύο μερών και το κλίμα εμπιστοσύνης που άρχισε να εμπεδώνεται στο διμερή μεταξύ τους διάλογο.

2. Παράλληλα, παρατηρείται **μία απελευθέρωση ως προς τα είδη των ΣΣΕ**, με ταυτόχρονη αποκέντρωση της συλλογικής

διαπραγμάτευσης. **Από το 1992 το μεγαλύτερο ποσοστό των σσε που υπογράφονται ανά έτος ανήκουν στην κατηγορία των επιχειρησιακών**¹⁶. Οι επιχειρησιακές και οι κλαδικές έχουν σταθερά το προβάδισμα έναντι των ομοιοεπαγγελματικών που σταδιακά περιθωριοποιούνται.

3. Κατά την περίοδο 1992-2001, μέσω του Ο.ΜΕ.Δ. υπεγράφη μόλις το **21,4% του συνόλου των Σ.Σ.Ε. σε πανελλαδικό επίπεδο.**

Β. Η επέκταση των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη Δημόσια Διοίκηση

Β1. Το νομικό πλαίσιο διεξαγωγής των συλλογικών διαπραγματεύσεων

Με το νόμο 2738/1999¹⁷ καθιερώθηκε με μεγάλη καθυστέρηση ο θεσμός των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη Δημόσια Διοίκηση. Μέχρι τότε οι δύο Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας, 150 και 151, που προβλέπουν αυτή τη δυνατότητα συλλογικών διαπραγματεύσεων και που μόλις το 1996 επικυρώθηκαν από το ελληνικό κοινοβούλιο, παρέμεναν ανενεργές. Η καθιέρωση του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης για τους δημοσίους υπαλλήλους είχε καταστεί ώριμο αίτημα των καιρών, ως βήμα εναρμόνισης με τις σύγχρονες απόψεις περί Δημόσιας Διοίκησης και δημοσίου υπαλλήλου. Για πρώτη φορά, άλ-

15 Το ποσοστό κρατικής παρέμβασης σε περιόδους λιτότητας (π.χ. 1986) έφθασε μέχρι και το 65,08%.

16 Ο ετήσιος μέσος όρος των ΕΣΣΕ για το διάστημα 1992-2001 καταλαμβάνει περίπου το 47%. Οι κλαδικές ΣΣΕ καταλαμβάνουν το 28,5%. Οι ομοιοεπαγγελματικές καταλαμβάνουν το 24,5% των συνολικών ΣΣΕ.

17 Βλ. την υπ' αριθμ. 21/1999 Γνώμη της Ο.Κ.Ε. «Συλλογικές Διαπραγματεύσεις στη Δημόσια Διοίκηση»

λωστε, σχετική διάταξη συμπεριλήφθη στο αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 (βλ. Άρθρο 22, παρ. 3).

Οι κυριότερες ρυθμίσεις του Νόμου 2738 είναι οι εξής:

- α) Θεσπίζεται και κατοχυρώνεται δικαίωμα και υποχρέωση διαπραγμάτευσης για τον καθορισμό των όρων και των συνθηκών απασχόλησης των δημοσίων υπαλλήλων.
- β) Εισάγονται δύο επίπεδα διαπραγμάτευσης, ένα κεντρικό και ένα αποκεντρωμένο σε επίπεδο Υπουργείου, Περιφέρειας, εποπτευόμενων ΝΠΔΔ, αυτοτελών δημοσίων υπηρεσιών κλπ, καθώς και ένα επίπεδο διαλόγου στο χώρο εργασίας. Σε κάθε επίπεδο παραπέμπονται τα θέματα που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε κανένα ανώτερο επίπεδο.
- γ) Εισάγεται ο θεσμός της Μεσολάβησης, σε περίπτωση αποτυχίας των διαπραγματεύσεων και συγκροτείται αρμόδιο Όργανο.
- δ) Ως θέματα που μπορούν να αποτελέσουν περιεχόμενο συλλογικών συμβάσεων ορίζονται οι μεταβολές της υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων, η εκπαίδευση και επιμόρφωσή τους, τα μέτρα υγιεινής και ασφάλειας στις υπηρεσίες, η κοινωνική ασφάλιση, πλην των συνταξιοδοτικών θεμάτων, η άσκηση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, οι άδειες, ο χρόνος απασχόλησης και η ερμηνεία των όρων των συλλογικών συμβάσεων. Θέματα όπως μισθοί, συντάξεις, τρόπος διορισμού κ.λπ., λόγω συνταγματικών περιο-

ρισμών δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συλλογικής σύμβασης, αλλά μπορεί να διευθετηθούν με συλλογική συμφωνία

B2. Η εμπειρία των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη δημόσια διοίκηση

Από τη μικρή εμπειρία που έχει καταγραφεί, δεδομένου ότι η λειτουργία του θεσμού είναι ακόμη σε εμβρυακή κατάσταση, μπορούμε να καταγράψουμε δύο σημαντικές διαπιστώσεις.

Η πρώτη (α) αφορά το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο και η δεύτερη (β) τη δοκιμασία του θεσμού στην πράξη.

- α. Το θεσμικό πλαίσιο εισάγει τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στο Δημόσιο σε περιορισμένο πεδίο και με διαδικασίες αλυσιτελείς. Αυτό οφείλεται στους συνταγματικούς περιορισμούς που διατηρήθηκαν κατά την πρόσφατη αναθεώρηση και στο χαρακτήρα της δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης. Έτσι για κάποια μεν ζητήματα -ήσσονος κατά βάση σημασίας- οι διαπραγματεύσεις μπορεί να οδηγήσουν στη σύναψη συλλογικών συμβάσεων, ενώ για τα πλέον κρίσιμα ζητήματα-μεταξύ των οποίων και οι αμοιβές -η κατάληξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων μπορεί να είναι η σύναψη συμφωνιών, των οποίων η υλοποίηση εξαρτάται από την έκδοση της απαιτούμενης κατά περίπτωση κανονιστικής πράξης.

Τέλος, το σύστημα μεσολάβησης που καθιερώνεται δεν θεωρείται επαρκές και αποτελεσματικό ώστε να διευκολύνει την επίλυση μίας διαφοράς.

β. Το θεσμικό έλλειμμα αφενός, το έλλειμμα «κουλτούρας διαλόγου» στο Δημόσιο αφετέρου, αλλά και ο «εθισμός» της κρατικής εξουσίας στην επιβολή μονομερών αποφάσεων, οδήγησαν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ Κυβέρνησης και ΑΔΕΔΥ για δύο συνεχόμενες χρονιές σε αποτυχία. Όπως επίσης σε αποτυχία οδηγήθηκαν και οι διαπραγματεύσεις του δευτέρου επιπέδου (μεταξύ Κυβέρνησης και ομοσπονδιών).

Συμπερασματικά, ο θεσμοθετημένος κοινωνικός διάλογος στο Δημόσιο μέσω του θεσμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων κάνει τα πρώτα του βήματα δειλά και με μεγάλα ελλείμματα και τα μέχρι στιγμής αποτελέσματά του είναι πενιχρά. Ως ζητούμενο προβάλλει η αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου, ώστε να λάβει περισσότερο ουσιαστικό περιεχόμενο, καθώς και η ανάδειξη της αξίας του διαλόγου στα εμπλεκόμενα μέρη, ως εργαλείου προσέγγισης και επίλυσης των προβλημάτων, που από τη φύση τους δεν αφορούν μόνο εργασιακά θέματα, αλλά έχουν και κοινωνική διάσταση.

Γ. Ο θεσμοθετημένος κοινωνικός διάλογος στην Ελλάδα

Γ1. Η ιστορική πορεία της δημιουργίας του θεσμού της Ο.Κ.Ε.

Σημαντικός ως προς τη διεξαγωγή του εθνικού κοινωνικού διαλόγου είναι ο θεσμός της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ο.Κ.Ε.) που ιδρύθηκε με το νόμο 2232/31-8-94.

Η δυστοκία στην ανάπτυξη συναινετικών θεσμών στη χώρα μας είναι

αποτέλεσμα μίας ιστορικής πορείας συγκρούσεων και αντιθέσεων μεταξύ κοινωνικών συμφερόντων και μίας συνολικότερης παρεμβατικής πολιτικής αντίληψης για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής από το κράτος. Αυτό επιβεβαιώνεται από τις αποτυχημένες απόπειρες να λειτουργήσουν και να εμπεδωθούν στην συνείδηση των κοινωνικών εταίρων παρόμοια όργανα με συμμετοχή και της κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στο Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής (ΣΚΟΠ) το 1978 και το Εθνικό Συμβούλιο Ανάπτυξης και Παραγωγικότητας (ΕΣΑΠ) κατά τη δεκαετία του 1980, τα οποία περιέπεσαν σε αχρησία. Διάταξη που προέβλεπε ένα Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο περιείχε και το Σχέδιο Συντάγματος του 1975, χωρίς να προχωρήσει τελικά. Παλαιότερα, το Σύνταγμα του 1925 (άρθρο 57) περιελάμβανε με κάποια ιδιόμορφη έκφραση ένα συμβούλιο των επαγγελματικών οργανώσεων, διαμέσου της επαγγελματικής σύνθεσης της Γερουσίας. Πάντως η πρώτη φορά που ο θεσμός του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου περιελήφθη σε ευρωπαϊκό Σύνταγμα ήταν στο Σύνταγμα της Βαϊμάρης του 1919.

Η ελληνική Ο.Κ.Ε. θεσμοθετήθηκε τελικά το 1994 κατά το πρότυπο της λειτουργίας της Ο.Κ.Ε. των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η φιλοσοφία που ενέπνευσε τη δημιουργία της Επιτροπής είναι ενός οργανισμού και μίας διαδικασίας σύνθεσης και εξομάλυνσης των σημαντικότερων κοινωνικών και επαγγελματικών συμφερόντων που εμφανίζονται στην ελληνική κοινωνία. Η αντίληψη αυτή μεταφράζει μία μη συνδικαλιστική προσέγγιση του κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος στο πλαίσιο της Ο.Κ.Ε. δεν

αφορά μόνο στους παραδοσιακούς κοινωνικούς εταίρους δηλ. τους εργοδότες και τους εργαζόμενους. Η Ο.Κ.Ε. δημιουργήθηκε για να καταστεί ένας χώρος συζήτησης, αντιπαράθεσης και σύνθεσης απόψεων, όπου θα αντικατοπτρίζονται οι θέσεις των αντιπροσωπευτικότερων κοινωνικών κατηγοριών και θα παράγεται εν τέλει γνωμοδοτικό έργο αναγκαίο για την κυβέρνηση. Κυρίαρχη συνιστώσα του διαλόγου στο εσωτερικό της Ο.Κ.Ε. είναι ο ισότιμος ρόλος των τριών ομάδων συμφερόντων που την αποτελούν.

Αυτή η διευρυμένη ταυτότητα της Ο.Κ.Ε. δεν πρέπει να οδηγεί σε παρερμηνευση του ρόλου της. Η Ο.Κ.Ε. δεν ταυτίζεται με τις εκπροσωπούμενες σε αυτήν οργανώσεις ούτε καλείται να εκφράσει τα μεσενή έννοια επαγγελματικά τους συμφέροντα. Δεν αποτελεί ένα συνδικαλιστικό βήμα των εκπροσωπούμενων συμφερόντων. Τα μέλη της Επιτροπής, εκπροσωπώντας τους συνδικαλιστικούς τους φορείς, αναπτύσσουν και αυτόνομο λόγο, δρώντας με ανεξαρτησία κατά την έκφραση της γνώμης τους.

Βασική αρχή που διέπει τη συγκρότηση και λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι η αρχή της θεσμικής ανεξαρτησίας της από την κρατική εξουσία. Είναι ένα από τα ελάχιστα όργανα στην Ελλάδα (μαζί με το ΛΑΕΚ και το ΕΛΙΝΥΑΕ¹⁸) που διοικείται αποκλειστι-

κά από τους κοινωνικούς φορείς, ενώ και ο Πρόεδρος είναι ανεξάρτητη προσωπικότητα που υποδεικνύεται από τους κοινωνικούς φορείς και επιλέγεται, μεταξύ δύο προτεινομένων, από τον Υπουργό Οικονομίας.

Στην πρόσφατη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, η Ο.Κ.Ε. αναδείχθηκε σε συνταγματικό θεσμό¹⁹.

Με τη συνταγματική της κατοχύρωση καθιερώθηκαν δύο επίπεδα αρμοδιότητας της Επιτροπής : αφενός θεσπίζεται μία νέα γενική αρμοδιότητα της Ο.Κ.Ε. στη διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου σε οποιοδήποτε θέμα γενικής πολιτικής της χώρας, με ειδικότερη έμφαση στις κατευθύνσεις της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής, αφετέρου επαναλαμβάνεται η ήδη προβλεπόμενη στο νόμο αρμοδιότητα γνωμοδότησης επί Σχεδίων Νόμων, η οποία διευρύνεται προκειμένου να περιλάβει και τις προτάσεις νόμου, δηλαδή τις νομοθετικές προτάσεις που υποβάλλουν στη Βουλή οι επιμέρους βουλευτές.

Ο προσδιορισμός του αληθούς περιεχομένου της νέας συνταγματικής διάταξης πρέπει να γίνει μέσα από διάλογο με τους κοινωνικούς φορείς, στο πλαίσιο της ίδιας της Επιτροπής.

Από το νέο ρόλο που της επιφυλάσσει το Σύνταγμα, προκύπτει, επίσης, ότι ο θεσμός είναι ευρύτατης αποδοχής από το

18 <http://www.elinyae.gr>

19 *Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, αποστολή της οποίας είναι η διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου για τη γενική πολιτική της Χώρας και ιδίως για τις κατευθύνσεις της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, καθώς και η διατύπωση γνώμης επί των νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων που παραπέμπονται σε αυτήν (άρθρο 82 παρ. 3 Σ1975/1986/2001).*

σύνολο σχεδόν των πολιτικών κομμάτων, όπως είχε άλλωστε διαφανεί και από την διακομματική υπερψήφιση της πρότασης (με 269 ψήφους) ήδη κατά την ψήφιση των αναθεωρητέων διατάξεων στην πρώτη φάση της Αναθεώρησης.

Γ2. Η εμπειρία της λειτουργίας της Ο.Κ.Ε.

Η εμπειρία της λειτουργίας της Ο.Κ.Ε. προσεγγίζεται καταρχάς από την επιρροή του θεσμού στο ευρύτερο πολιτικό περιβάλλον στο οποίο καλείται να δράσει. Κατά δεύτερο λόγο καταγράφεται η ενδογενής δυσκολία στη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. ως πολυσυμμετοχικού θεσμού διαλόγου, με στόχο την εξομάλυνση και το συγκερασμό των αντιθέσεων.

Από στοιχεία που επεξεργάστηκαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής, προκύπτει ότι κατά το διάστημα από το 1995 – 2001 η Κυβέρνηση απέστειλε για γνωμοδότηση στην Ο.Κ.Ε. λιγότερα από τα μισά νομοσχέδια που προώθησε και τα οποία ενέπιπταν καταρχήν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής²⁰. Το στοιχείο αυτό ενισχύει την πεποίθηση ότι τα Υπουργεία, με κάποιες σταθερές εξαιρέσεις, δεν επιδεικνύουν την απαιτούμενη ευαισθησία στην τήρηση της κατά νόμο υποχρέωσής τους, ενώ συχνά παρατηρείται και το φαινόμενο να μην ανταποκρίνονται ούτε μετά από ερώτημα ή αίτημα της ίδιας της Ο.Κ.Ε., αποφεύγοντας να ζητήσουν τη Γνώμη της Επιτροπής.

Επίσημα στοιχεία σχετικά με το ποσοστό των Παρατηρήσεων που έγιναν δε-

κτές ανά Υπουργείο δεν υπάρχουν, αφού λείπει η θεσμική υποχρέωση ή η εθιμική συνήθεια των Υπουργείων ή του Κοινοβουλίου να ενημερώνουν την Ο.Κ.Ε. για το ποιες προτάσεις της υιοθετήθηκαν τελικά. Πάντως η απουσία παρόμοιων στοιχείων σημειώνεται και στους αντίστοιχους οργανισμούς τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η δυσκολία παρακολούθησης της συνέχειας που δόθηκε σε μία Γνώμη από τα πολιτειακά όργανα εντείνεται και από ένα πρόσθετο στοιχείο. Οι Παρατηρήσεις της Επιτροπής μπορεί να ληφθούν υπόψη σε άλλη νομοθετική πρωτοβουλία που θα προωθηθεί αρκετά χρόνια αργότερα, όπως συνέβη στην περίπτωση της Γνώμης για την Επαγγελματική Κατάρτιση (υπ' αριθμ. 17/1998), η οποία οδήγησε σε σειρά ζυμώσεων με την πολιτική ηγεσία και με κατάληξη τρία χρόνια μετά [Σεπτέμβριος 2001] στο Σχέδιο Κανονιστικού Πλαισίου για το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α), στο οποίο τείνει να σημειωθεί σχεδόν καθολική αποδοχή των προτάσεων της Ο.Κ.Ε.

Η εκτίμηση που μπορεί να γίνει είναι ότι υπάρχει μεγάλη διακύμανση και το ποσοστό αποδοχής των Γνωμών της Ο.Κ.Ε. κυμαίνεται από ελάχιστο (π.χ. σε Σ/Ν για το Ε.Σ.Υ) μέχρι και καθολικό (π.χ. σε Σ/Ν για τη μετανάστευση). Εκτιμήσεις για τους λόγους της διακύμανσης βρίσκουμε στους Απολογισμούς Δραστηριοτήτων της Ο.Κ.Ε. από το 1994 έως το 2001.

20 Σύμφωνα με Στοιχεία Απολογισμού ΟΚΕ 2001, Πίνακας Α' σελ. 11 απεστάλη το 42,3% των νομοσχεδίων. Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.

Πρέπει, εξάλλου, να επισημανθεί ότι οι Γνώμες Πρωτοβουλίες τυγχάνουν ευρείας αποδοχής, γεγονός που αποδεικνύεται τόσο από την αυξημένη ζήτησή τους, όσο και από το ότι τροφοδοτούν Δημόσιες Συζητήσεις, ημερίδες κλπ, και συναντώνται ως βιβλιογραφικές παραπομπές σε κείμενα τόσο πολιτικού, όσο και ακαδημαϊκού, ερευνητικού ή άλλου χαρακτήρα, χρησιμοποιούνται δε και ως πρωτογενείς πηγές έρευνας.

Στην ερμηνεία αυτού του φαινομένου θα πρέπει να λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι μέσα από τις Γνώμες Πρωτοβουλίας εκφράζονται - με οργανωμένο, συνεκτικό και περιεκτικό τρόπο- θέσεις και απόψεις για όλους τους μεγάλους τομείς πολιτικής, όπως η ανταγωνιστικότητα, η απασχόληση και η επαγγελματική κατάρτιση, η αγροτική πολιτική κλπ. Γι' αυτό και η αποδοχή του έργου της Ο.Κ.Ε. από την πολιτική ηγεσία δεν μπορεί να κρίνεται στατικά σε μία δεδομένη χρονική στιγμή, αλλά μέσα από μία δυναμική που αναπτύσσεται σε βάθος χρόνου, οπότε αξιολογείται και η συνολική εξέλιξη των πολιτικών.

Ως αποδοχή, επίσης, δε θα πρέπει να θεωρηθεί μόνο ο αριθμός των παρατηρήσεων που έγιναν δεκτές κατά την ψήφιση ενός νομοσχεδίου από τη Βουλή, αλλά και η συμβολή της Γνώμης κατά τη συζήτηση που είτε προηγείται είτε ακολουθεί την ψήφιση ενός νόμου, καθώς και η πρόσκληση της Ο.Κ.Ε. να παρευρεθεί σε αρμόδιες κοινοβουλευτικές επιτροπές. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 1996 έως σήμερα, η Ο.Κ.Ε. εκλήθη - δια του Προέδρου της- να παραστεί σε δέκα συνεδριάσεις Διαρκών Κοινοβουλευτικών Επιτροπών προκειμένου να εκθέσει τις απόψεις της επί συγκεκριμένων θεμάτων²¹.

Οι κοινωνικοί φορείς που απαρτίζουν την Ο.Κ.Ε. εκτιμούν ότι η πεμπουσία του ρόλου της Επιτροπής βρίσκεται σε μία σημαντική διάσταση της λειτουργίας της που δεν είναι γνωστή στο ευρύ κοινό: πρόκειται για την ενδογενή δυσκολία της λειτουργίας της ως πολυσυμμετοχικού και πολυφωνικού θεσμού, που σκοπό έχει να επιτρέψει την έκφραση, αντιπαράθεση και εν τέλει προσέγγιση των διαφορετικών συμφερόντων που καταγράφονται σε μία δημοκρατική κοινω-

21 Οι προσκλήσεις αυτές αφορούσαν Α. Σε 5 Συνεδριάσεις της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων για το Σ/Ν του Υπ. Εργασίας «Μέτρα Πολιτικής για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση» (11-06-1996), για το Σ/Ν του Υπ. Εργασίας «Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων, σύσταση Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας και άλλες διατάξεις» (29-07-98), για το Σ/Ν του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας «Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας» (1-9-1998), το Σ/Ν του Υπουργείου Μεταφορών «Οργάνωση και Λειτουργία των Αστικών Συγκοινωνιών στην περιοχή Αθηνών - Πειραιώς και Περιχώρων», και για το Σ/Ν του Υπ. Εργασίας «Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (1-12-1998), Β. Σε συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων για το Σ/Ν του ΥΠΕΘΟ «Για τον Εκσυγχρονισμό των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών» (7-5-1996), Γ. Σε συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου για το Σ/Ν του Υπ. Γεωργίας «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις» (9-2-2000), Δ. Σε συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Αποτίμησης Τεχνολογίας για το θέμα των Γενετικά Τροποποιημένων Προϊόντων (11-11-2000) και Ε. Σε συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων για το Σ/Ν «Κύρωση της Συνθήκης της Νίκαιας» (12-03-2002).

νία. Η σύνθεση σε αυτή την περίπτωση δεν πρέπει να είναι αυτοσκοπός.

Το σημαντικό στοιχείο είναι ότι για πρώτη φορά δημιουργήθηκε στην Ελλάδα θεσμικό, και μάλιστα συνταγματικά κατοχυρωμένο, βήμα διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών φορέων σε εθνικό επίπεδο, με μόνιμη επιστημονική και διοικητική υποστήριξη. Τόσο τα νομοσχέδια όσο και τα υπόλοιπα σχέδια γνωμοδοτήσεων έδωσαν συχνά την ευκαιρία για συζητήσεις, ανταλλαγή απόψεων, διαφωνίες και συγκλίσεις, τόσο στην Εκτελεστική Επιτροπή όσο και στην ίδια την Ολομέλεια. Το γεγονός ότι οι Γνώμες συζητούνται και ψηφίζονται στην Ολομέλεια του Οργάνου, όπου εκπροσωπούνται και οι 18 τριτοβάθμιες οργανώσεις, είναι αυτή καθαυτή η πιο ουσιαστική καινοτομία του θεσμού.

Ο τρόπος επεξεργασίας των κειμένων με τρόπο συλλογικό από Επιτροπές Εργασίας, με τη συμμετοχή ίσου αριθμού αιρετών μελών- εκπροσώπων των τριών Ομάδων, εμπειρογνομόνων των Ομάδων και μόνιμων Επιστημονικών συνεργατών της Ο.Κ.Ε. συνιστά μία δύσκολη, ενδιαφέρουσα και αξιολογη διαδικασία. Και μόνο με αυτήν την παράμετρο μπορεί να φανεί η αξία της διαπίστωσης ότι από τις 68 Γνώμες που διατύπωσε η Ο.Κ.Ε. μέχρι το τέλος του 2001, μόνο σε δώδεκα (12)²² καταγράφονται δύο απόψεις, με ουσιαστικές διαφορές επί της αρχής κυρίως στα Σ/Ν για την απασχόληση,

τις εργασιακές σχέσεις και την αναδιάρθρωση του ΟΑΕΔ (Γνώμες υπ' αριθμ. 18/1998, 48/200 και 55/2001), όπου αντανάκλαται εντέλει μία διαφορετική φιλοσοφία προσέγγισης εργοδοτών και εργαζομένων που συνδέεται και με τον παραδοσιακό ρόλο τους στις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Γ3. Η εμπειρία της λειτουργίας των Ν.Ο.Κ.Ε.²³

Την ίδια χρονιά που ιδρύθηκε η εθνική Ο.Κ.Ε., συστήθηκαν και οι Νομαρχιακές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές (ΝΟ.Κ.Ε.), ως γνωμοδοτικά όργανα στο πλαίσιο του θεσμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, που αποτελεί δεύτερη βαθμίδα των ΟΤΑ (Ν. 2218/1994).

Ο Νόμος 2218/1994 «Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις» καθορίζει τις αρμοδιότητές τους ως εξής α. γνωμοδότηση προς το νομαρχιακό συμβούλιο για το μεσοχρόνιο και το ετήσιο νομαρχιακό αναπτυξιακό πρόγραμμα, β. εξέταση των προβλημάτων και των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του νομού και διατύπωση γνώμης για την επίλυση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτών, γ. μελέτη θεμάτων σχετικά με την ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης και διατύπωση γνώμης για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων και δ. διατύπωση γνώμης στα θέματα

22 Γνώμες υπ' αριθμ. 2 και 3 (Εκσυγχρονισμός των ΔΕΚΟ), 6 (Ασφάλιση αγροτών), 7 (Κατάργηση φοροαπαλλαγών), 14 (Σ/Ν για ιδιωτικές επενδύσεις), 15 (Προσλήψεις ατόμων ειδικών κατηγοριών), 18 (Εργασιακές Σχέσεις), 37 (Αγροτικοί Συνεταιρισμοί), 48 (Προώθηση της Απασχόλησης), 50 (Ε.Σ.Υ.), 53 (Οργάνωση αγοράς καυσίμων) και 55 (Αναδιάρθρωση του Ο.Α.Ε.Δ.).

23 Η εμπειρία αυτή έχει καταγραφεί στη Γνώμη υπ' αριθμ. 28/99 της Ο.Κ.Ε.

που παραπέμπονται σε αυτήν για γνωμοδότηση από το νομαρχιακό συμβούλιο.

Η εμπειρία της λειτουργίας των Ν.Ο.Κ.Ε. οδηγεί στα εξής συμπεράσματα:

1. Από την μέχρι τώρα εμπειρία της λειτουργίας των Ν.Ο.Κ.Ε., όπως αποτυπώθηκε σε πέντε άτυπες Συνδιασκέψεις εκπροσώπων τους με την εθνική Ο.Κ.Ε.²⁴, προέκυψε ότι οι Ν.Ο.Κ.Ε. δεν έχουν επιδείξει μέχρι στιγμής ουσιαστικά αποτελέσματα.
2. Ο θεσμός των Ν.Ο.Κ.Ε. βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης. Μετά από μεγάλη καθυστέρηση, σήμερα τυπικά έχουν συγκροτηθεί 50 Ν.Ο.Κ.Ε. σε αντίστοιχους νομούς της χώρας. Όμως από αυτές λίγες λειτουργούν ουσιαστικά. Αυτό οφείλεται στο ότι ο ρόλος τους δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρος τόσο για τις Νομαρχίες, όσο και για τους ίδιους τους φορείς που καλούνται να ορίσουν εκπροσώπους σε αυτές.
3. Οι δυσκολίες που παρατηρούνται στην επαφή με τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις εκφράζονται και στην αποσπασματική συνεργασία των Ν.Ο.Κ.Ε. με τα Νομαρχιακά Συμβούλια. Στην πράξη αυτές, είτε δεν καλούνται καθόλου να παραστούν και να εκφέρουν γνώμη στις συνεδριάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων, είτε καλούνται σε ορισμένες, χωρίς όμως οι απόψεις τους να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη.
4. Σημειώνεται έλλειψη νομιμοποίησης από τις τοπικές κοινωνίες λόγω καχυποψίας

προς τα συλλογικά σώματα (συχνά τα παρομοιάζουν με τα παλιά νομαρχιακά συμβούλια). Συνακόλουθα υπάρχει η πεποίθηση πως οι πραγματικές αποφάσεις λαμβάνονται στο επίπεδο των διαπροσωπικών/πελατειακών σχέσεων και στη βάση της πολιτικής και οικονομικής ισχύος. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι ο ρόλος των Ν.Ο.Κ.Ε., ως θεσμών κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και παραγόντων σε τοπικό επίπεδο, δεν έχει καν συνειδητοποιηθεί από τους εμπλεκόμενους φορείς.

5. Επισημαίνονται ορισμένες σημαντικές ελλείψεις στο νομικό πλαίσιο (π.χ. σύγκληση μελών μόνο τρεις φορές το χρόνο, έλλειψη πρόβλεψης για πόρους και υποδομή, ανισομερής σύνθεση και αντιπροσωπευτικότητα, ο προαιρετικός χαρακτήρας της παροχής γνώμης).
6. Το ζήτημα της χρηματοδότησης θεωρείται κλειδί για την εν γένει υπόσταση και διοικητική αυτοτέλεια του θεσμού. Η παντελής έλλειψη πόρων καθιστά αδύνατη την υιοθέτηση οποιουδήποτε προγράμματος δράσης αλλά και την υλοποίηση των αρμοδιοτήτων που προβλέπει ο νόμος.

Δ. Ο μη θεσμοθετημένος κοινωνικός διάλογος: άτυπες τριμερείς και διμερείς διαβουλεύσεις μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνικών εταίρων

Παράλληλα με το θεσμοθετημένο κοινωνικό διάλογο, αναπτύσσονται και άλλες

24 Στην Αθήνα (17/5/1997), στο Βόλο (27/6/98), στη Σάμο (9/10/99), στην Καλαμάτα (25/11/00) και στα Ιωάννινα (26/01/02)

πρωτοβουλίες κοινωνικού διαλόγου εθνικού επιπέδου που λαμβάνουν τη μορφή λιγότερο ή περισσότερο άτυπων διμερών ή τριμερών επαφών κυβέρνησης και κοινωνικών εταίρων. Η Γνώμη αναφέρεται χρονολογικά στις πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν από το 1997:

- α. Στον τομέα της απασχόλησης, της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης, χαρακτηριστικότερη από αυτές είναι η απόπειρα διεξαγωγής – για πρώτη φορά στη χώρα μας - τριμερούς οριζόντιου κοινωνικού διαλόγου για την απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη.

Την άνοιξη του 1997 η κυβέρνηση εγκαινίασε μία διευρυμένη μορφή κοινωνικού διαλόγου, απευθύνοντας πρόταση – πρόσκληση προς τις συνδικαλιστικές και εργοδοτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις για τριμερή κοινωνικό διάλογο.

Η διάλογος αφορούσε τρεις ενότητες θεμάτων: Πρώτον, τις «Διαρθρωτικές Πολιτικές για την Ανάπτυξη» (δημόσιες, ιδιωτικές επενδύσεις, βιομηχανική πολιτική, ΜΜΕ, χρηματοπιστωτικοί τομείς, προβληματικές επιχειρήσεις, αποτελεσματικότητα των ΔΕΚΟ). Δεύτερον, τις «Πολιτικές ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης» (εισοδηματική πολιτική, επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, πολιτική ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών). Τρίτον, τη «Ρύθμιση μορφών Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας προς το 2000» (χρόνος εργασίας, μερική απασχόληση, προστασία άτυπων μορφών εργασίας και Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης, απασχόληση

συνταξιούχων, προστασία και απασχόληση «ευπαθών» κοινωνικών ομάδων).

Η όλη διαδικασία διήρκεσε ένα εξάμηνο και κατέληξε με την υπογραφή²⁵ στις 10^{ης} Σεπτεμβρίου 1997 ενός ενιαίου τελικού κειμένου, που ονομάστηκε «Σύμφωνο Εμπιστοσύνης Κυβέρνησης και Κοινωνικών Εταίρων στην πορεία για το 2000». Τα γενικά χαρακτηριστικά αυτής της συμφωνίας είναι ότι περιέχει ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις, αλλά σε ότι αφορά σε προτάσεις είναι διατυπωμένη με τρόπο γενικόλογο και αόριστο. Για θέματα για τα οποία δεν ήταν δυνατή η συμφωνία, προκρίθηκε η ολοκληρωτική αφαίρεσή τους από το κείμενο. Τα σημεία διαφωνίας του κάθε μέρους μεταφέρθηκαν στο Παράρτημα του Συμφώνου.

Η εφαρμογή του Συμφώνου υπήρξε αποσπασματική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού υπήρξε η προώθηση θεμάτων με το Ν. 2639/98 για τις εργασιακές σχέσεις, τα οποία είτε δεν συζητήθηκαν είτε δεν εθίγησαν στον Κοινωνικό Διάλογο (π.χ. περιεχόμενο Τ.Σ.Α., διευθέτηση του χρόνου εργασίας) και η απουσία ρυθμίσεων για θέματα που συζητήθηκαν και υπήρξε σύγκλιση απόψεων (π.χ. συμβάσεις ορισμένου χρόνου).

- β. Την ίδια περίοδο, δηλ. **το δεύτερο εξάμηνο του 1997**, διεξήχθη εθνικός δομημένος διάλογος για τη λήψη βραχυπρόθεσμων μέτρων με στόχο την εξυγίανση του κοινωνικο ασφαλιστικού συστήματος. Η κυβέρνηση έθεσε το πλαίσιο του διαλόγου, ο οποίος ξεκίνησε στις 18.6.97 και

25 Το κείμενο αυτό δεν υπέγραψε η ΓΣΕΒΕΕ.

διεξήχθη μέσα από την Επιτροπή Τήνιου, στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι της κυβέρνησης και των κοινωνικών φορέων. Η Επιτροπή είχε χωριστεί σε έξι υποεπιτροπές που κάλυπταν τα εξής θέματα: εισφοροδιαφυγή, αξιοποίηση περιουσίας, σχέσεις με τον πολίτη, διοικητική απλούστευση, καταγραφή παροχών ταμείων και κλάδοι υγείας των ταμείων. Το πόρισμα της Επιτροπής αυτής επηρέασε το περιεχόμενο του μετέπειτα νόμου για την οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων της κοινωνικής ασφάλισης.

Στη Γνώμη της²⁶ επί του προσχεδίου του νόμου 2676/1999 για το επονομαζόμενο και «μικρό πακέτο» για το ασφαλιστικό, η Ο.Κ.Ε. αποτίμησε θετικά τον κοινωνικό διάλογο που προηγήθηκε της σύνταξης του Προσχ.Ν., θεωρώντας ότι «απέφερε τους καρπούς του, καθώς επιχειρούνται βελτιώσεις, που αποτελούν ένα σημαντικό βήμα προς την εξυγίανση και τελικά την επιβίωση του ασφαλιστικού μας συστήματος». Ταυτόχρονα, όμως, επεσήμανε ότι το βήμα αυτό δεν ήταν αρκετό και ότι ήταν επιτακτική ανάγκη να ξεκινήσει εντός του 1999 ο κοινωνικός διάλογος για τα μεγάλα προβλήματα που παραμένουν άλυτα.

γ. Στις **25 Ιουλίου 2000**, με επιστολή του, ο Υπουργός Εργασίας κάλεσε προς τους κοινωνικούς εταίρους σε ανοικτό διάλογο για τις ακόλουθες ενότητες πολιτικής που σχετίζονται με το ζήτημα της απασχόλησης:

- Πόροι Κ.Π.Σ., ο στόχος της απασχόλησης και της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό.
- Ποιοτική βελτίωση μηχανισμών στήριξης των πολιτικών απασχόλησης.
- Δημοσιονομική, εισοδηματική, αντιπληθωριστική πολιτική. Σύνδεση με θέση εργαζομένων και κοινωνική σύγκλιση.
- Διαρθρωτικές πολιτικές και ανταγωνιστικότητα.
- Πολιτικές για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα ΜΜΕ.
- Θεσμικό πλαίσιο πολιτικών ανθρώπινου δυναμικού.
- Ειδικές πρωτοβουλίες για περιοχές υψηλής ανεργίας και εναλλακτικές δυνατότητες.
- Δίκτυο ασφάλειας απέναντι στον αποκλεισμό, την ανισότητα και τη φτώχεια.

Ταυτόχρονα, πρότεινε την έναρξη επιμέρους διμερών συναντήσεων στις 24/8/00 με χρονοδιάγραμμα το αργότερο μέχρι τις 28/9/00. Μετά τη θετική ανταπόκριση των κοινωνικών εταίρων, οι οποίοι επεσήμαναν, εντούτοις, τη γενικότητα των ενότητων πολιτικής, ο Υπουργός υπέβαλλε εκ νέου δέκα γραπτά ερωτήματα προκειμένου να απαντηθούν από τους κοινωνικούς εταίρους στη δεύτερη συνεδρίαση της 24/8/00. Οι φορείς κατέθεσαν γραπτές προτάσεις και ακολούθησαν διμερείς συναντήσεις της κυβέρνησης με κάθε πλευρά, χωρίς να πραγματοποιηθεί διάλογος. Σε μία δεδομένη χρονική στιγμή

26 Γνώμη 24/1998.

ζητήθηκε στην κυβέρνηση να μην προχωρήσει γιατί θα ήταν δυνατή η διατύπωση κοινών προτάσεων από τους εταίρους. Αν και αρχικά έγινε δεκτό, ασκήθηκαν χρονικές πιέσεις για την εξεύρεση κοινά αποδεκτών λύσεων, πράγμα το οποίο δεν κατέστη δυνατόν.

Τέσσερις μήνες μετά την έναρξη των διμερών επαφών, η κυβέρνηση προχώρησε σε σχέδιο νόμου για την προώθηση της απασχόλησης, Ο μετέπειτα Ν. 2874/2000 οδήγησε σε διάσταση απόψεων στο πλαίσιο της Ο.Κ.Ε., ως προς τις επιμέρους ρυθμίσεις του. Παρά τη διάσταση απόψεων ως προς την ουσία των ρυθμίσεων, στη σχετική Γνώμη²⁷ της Ο.Κ.Ε. ομόφωνα διαπιστώθηκε ότι « οι χρονικοί περιορισμοί που ετέθησαν στους κοινωνικούς εταίρους, παρά την επιθυμία τους να καταλήξουν μόνοι τους σε νομοθετικές προτάσεις, σύμφωνα με τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες, το πνεύμα της Συνόδου της Λισσαβώνας και τις ακολουθούμενες από όλα σχεδόν τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. πρακτικές κοινωνικής συνεννόησης, αποδυνάμωσαν τον κοινωνικό διάλογο και τις συναινετικές διαδικασίες στη χώρα μας. Δημιούργησαν, επίσης, ερωτηματικά για την αξιοπιστία και τον πρόσφορο χαρακτήρα των ρυθμίσεων».

Από την άλλη πλευρά η ύπαρξη μίας Γνώμης με δύο απόψεις σε όλα σχεδόν τα κρίσιμα άρθρα του νομοσχεδίου, παρότι είχε εξαγγελθεί κοινωνικός διάλογος με πρωτοβουλία της κυβέρνησης, συνιστά

απόδειξη της αποτυχίας της διαδικασίας που προηγήθηκε.

- δ. Τον **Απρίλιο του 2001** το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων γνωστοποίησε τις προτάσεις του για την έναρξη του διαλόγου του Ασφαλιστικού Συστήματος.

Η πορεία του διαλόγου ανεκόπη πριν ακόμα ξεκινήσει λόγω της μεγάλης αντίδρασης της εργατικής πλευράς. Συγκεκριμένα οι Γ.Σ.Ε.Ε και ΑΔΕΔΥ κήρυξαν απεργιακή κινητοποίηση με στόχο την απόσυρση των προτάσεων της Κυβέρνησης ως αναποτελεσματικών και υπονομευτικών για το κοινωνικό σύνολο.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση κατηγορήθηκε από όλες τις πλευρές ότι προκάλεσε κοινωνικό διάλογο με προειλημμένες αποφάσεις, γεγονός που δημιούργησε μεγάλες τριβές και αρνητική στάση. Άλλο σημείο τριβής ήταν η μη δέσμευση του κράτους για την κάλυψη των ελλειμμάτων του ασφαλιστικού και την μελλοντική χρηματοδότηση του συστήματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν δόθηκε βάρος και χρόνος στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τα ουσιαστικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το ασφαλιστικό στη χώρα μας αλλά και διεθνώς, λόγω κυρίως του δημογραφικού προβλήματος

Οι κοινωνικοί εταίροι είχαν, παρόλα αυτά, θέσει τις προϋποθέσεις, συμφωνώντας σε εννέα σημεία (Βλ. ΕΓΣΣΕ 2000-2001), για ένα ουσιαστικό, τεκμηριωμένο και συναινετικό διάλογο για το ασφαλιστικό.

27 Γνώμη 48/2000, «Προώθηση της Απασχόλησης και άλλες διατάξεις».

ε. Στις **5 Μαρτίου 2002** ένα χρόνο μετά την πρώτη αποτυχημένη προσπάθεια διαλόγου, ξεκίνησε ο δεύτερος γύρος κοινωνικού διαλόγου για τη μεταρρύθμιση του Ασφαλιστικού Συστήματος.

Υπό την πίεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κυβέρνηση ξεκίνησε από μηδενική βάση τη συζήτηση η οποία πήρε τη μορφή περισσότερο πολιτικής διευθέτησης του θέματος, παρά πραγματικού διαλόγου. Ο αρχικός προσανατολισμός να υπάρξει Εθνική Συμφωνία για το θέμα σταδιακά εγκαταλείφθηκε.

Της διαδικασίας αυτής προηγήθηκε Εθνική Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της ΓΣΕΕ (Σεπτέμβριος 2001) στην οποία υπήρχε ευρεία συμμετοχή εργοδοτικών και εργατικών οργανώσεων και εκπρόσωπων όλων των κομμάτων. Η Συνδιάσκεψη αυτή κρίθηκε από την Κυβέρνηση ως καινούρια προσπάθεια επαναπροσέγγισης του όλου θέματος από όλες τις πλευρές των ενδιαφερομένων μερών και ως συναινετική διαδικασία προσέγγισης του δύσκολου αυτού θέματος. Μετά την Συνδιάσκεψη, ακολούθησαν διμερείς συναντήσεις της κυβέρνησης με τους επί μέρους φορείς, οι οποίοι γνωστοποίησαν γραπτά τις απόψεις τους. Το όλο εγχείρημα ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο 2002 με την ψήφιση του Νόμου 3029/2002

Επί της ουσίας δεν επρόκειτο για κανονική διαδικασία διαλόγου, ενώ δεν έγινε καμία επίσημη αναφορά στα αίτια και το μέγεθος του προβλήματος. Η εργοδοτική πλευρά θεώρησε ότι ο διάλογος, όπως

τελικά εξελίχθηκε, δεν είχε τον αναγκαίο τριμερή χαρακτήρα και δεν ήταν ουσιαστικός ως προς τους εκπροσώπους των εργοδοτών.

Η Ο.Κ.Ε. στη Γνώμη της²⁸ επί του Σ/Ν που ακολούθησε (μετέπειτα Ν. 3029/2002) επεσήμανε ότι σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην έναρξη του δεύτερου σταδίου της μεταρρύθμισης (προηγήθηκε αυτό του 1998-99), σε σχέση τόσο με τις αρχικές προβλέψεις, όσο και με τις εξελίξεις στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που μέσα στη δεκαετία του 1990 αντιμετώπισαν το ζήτημα και προχώρησαν σε σημαντικές παρεμβάσεις. Η καθυστέρηση δεν αξιοποιήθηκε από την κυβέρνηση, τα κόμματα αλλά και όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, ώστε να γίνει πρώτον μία πλήρης ενημέρωση για τις πραγματικές διαστάσεις του προβλήματος και δεύτερον να γίνει ένας αποφορτισμένος διάλογος που θα επέτρεπε να αναζητηθούν κοινά αποδεκτές λύσεις. **Η Ο.Κ.Ε. ομόφωνα υποστήριξε την πρόταση για επίτευξη εθνικής κοινωνικής συμφωνίας για τη χρηματοδότηση του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος.**

στ. Τον **Απρίλιο του 2002** ξεκίνησε δομημένος και διευρυμένος διάλογος για τη φορολογική μεταρρύθμιση, ο οποίος διήρκεσε δύο μήνες. Ο διάλογος αυτός διεξήχθη μέσα από την Κεντρική Συντονιστική Επιτροπή Κοινωνικού Διαλόγου, η οποία αποτελείτο από εκπροσώπους των κοινωνικών φορέων (ΣΕΒ, ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, ΚΕΔΚΕ, ΔΣΑ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ, Οικονομικό

28 Γνώμη της ΟΚΕ υπ' αριθμ. 75/2002.

Επιμελητήριο, ΕΒΕΑ), των κομμάτων, του Υπουργείου Οικονομικών και από ειδικούς εμπειρογνώμονες, και συνεδρίασε τακτικά υπό το συντονισμό του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομικών. Στο πλαίσιο της Επιτροπής λειτούργησαν πέντε υποεπιτροπές, οι οποίες ασχολήθηκαν με την επεξεργασία προτάσεων για διαφορετικά φορολογικά πεδία, όπως η φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, η φορολογία κεφαλαίου κ.λπ. Βάση του διαλόγου αποτέλεσαν οι προτάσεις της επιστημονικής Επιτροπής Γεωργακόπουλου.

Τόσο οι αρχές όσο και οι θέσεις που κατέληξε η Κεντρική Επιτροπή αποτυπώθηκαν στα μετέπειτα φορολογικά νομοσχέδια για απλουστεύσεις στον ΚΒΣ, τον τρόπο απόδοσης του ΦΠΑ και την φορολογία εισοδήματος και κεφαλαίου .

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι πρώτη φορά διεξήχθη οργανωμένος και ουσιαστικός διάλογος για το φορολογικό σύστημα της χώρας, αποτιμά ιδιαίτερα θετικά τη συγκεκριμένη εμπειρία δομημένου κοινωνικού διαλόγου, και θεωρεί ότι παρήγαγε σημαντικά αποτελέσματα ²⁹.

Συμπερασματικά , η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι οι επανειλημμένες προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να προωθήσει συναινετικές λύσεις **στον ευαίσθητο τομέα των εργασιακών σχέσεων, της απασχόλησης και της κοινωνικής ασφάλισης** , με τριμερή συνεννόηση ή με διμερείς επαφές με τις εργοδοτικές και τις συνδι-

καλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων, δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα και δεν προωθήθηκε η συζήτηση για το ουσιαστικό περιεχόμενο των μεταρρυθμίσεων. Η θεματολογία αυτή καθεαυτή όταν θίγει πολύπλοκα και ουσιώδη θέματα για μία κοινωνία, όπως π.χ την ασφαλιστική μεταρρύθμιση, είναι φανερό ότι μπορεί να δημιουργήσει προσκόμματα στην επιτυχή κατάληξη ενός διαλόγου. Γενικά δημιουργήθηκε η εικόνα ότι ο διάλογος ήταν σε μεγάλο βαθμό προσχηματικός, έχοντας σα στόχο, κυρίως, την διαδικαστική νομιμοποίηση προειλημμένων αποφάσεων.

Στην Ελλάδα ουσιαστικό έλλειμμα δημιουργεί η ανυπαρξία παράδοσης στη διεξαγωγή κεντρικού διαλόγου μέσα σε οργανωμένο πλαίσιο με συγκεκριμένη θεματολογία, στόχους και χρονοδιάγραμμα, με προγραμματισμό, τεκμηρίωση, μελέτη εναλλακτικών σεναρίων και ανάλυση κόστους των προτεινόμενων μέτρων. Δεν είναι, άλλωστε, πάντοτε δεδηλωμένη η πολιτική βούληση όλων των πλευρών να καταλήξουν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα.

Η διαδικασία του διαλόγου σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για την επιτυχία του. Οι υιοθετούμενες τακτικές, οι διαρροές στον τύπο, η έντονη πολιτικοποίηση –ενίοτε και κομματικοποίηση του διαλόγου, αλλά και η ανάθεση εκ μέρους της κυβέρνησης αποσπασματικών μελετών σε ξένους οίκους, χωρίς τη δημοσιοποίησή τους, παράλληλα με τη δημοσιοποίηση μελετών των Ινστιτούτων

29 Γνώμες της Ο.Κ.Ε. υπ' αριθ. 79/02 και 82/02.

των κοινωνικών εταιρίων που καταλήγουν σε διαφορετικές εκτιμήσεις, βλάπτουν το κύρος του διαλόγου ανεπανόρθωτα.

Ε. Η εμπειρία του διαλόγου σε τοπικό επίπεδο: τα Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης³⁰

Τα «Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης» (στο εξής Τ.Σ.Α.) ξεκίνησαν το 1997 ως μία πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης της απασχόλησης. Στην Ελλάδα προβλέφθηκαν για πρώτη φορά στο Ν. 2639/98 (άρθρο 4) ως ειδικές συλλογικές συμφωνίες που εγκαθιδρύουν εθελοντικά σχήματα συνεργασίας στα οποία συμπράττουν τοπικές αρχές και τοπικοί κοινωνικοί και παραγωγικοί φορείς. Στοχεύουν στη δημιουργία εργαλείων καταπολέμησης της ανεργίας. **Το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι αποτελούν μορφή τοπικού κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος αναπτύσσεται μέσα από εταιρικά δίκτυα.**

Κατά τη θέσπισή τους το 1998, τα Τ.Σ.Α. απετέλεσαν πεδίο αντιπαράθεσης. Στον κοινωνικό διάλογο του 1997, η συζήτηση επέφερε ένα τελικό κείμενο που έθετε το πλαίσιο και τις βάσεις για μία κοινή αποδοχή των Τ.Σ.Α. Το ζήτημα επανήλθε με μονομερή πρωτοβουλία της κυβέρνησης που συμπεριέλαβε ειδική ρύθμιση στο Ν. 2639/98. Στη Γνώμη της Ο.Κ.Ε. επί του κειμένου του Σ/Ν³¹, καταγράφηκε διάσταση απόψεων για την αναγκαιότητα του θεσμού. Το πεδίο της διαφωνίας συνίστατο στο εάν τα Τ.Σ.Α. είναι θετικό μέτρο για την αντιμετώπιση της ανεργίας στο πλαίσιο των πολιτικών της ευελιξίας ή εάν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται αρνητικά, εφόσον καταργούν βασικές αρχές του συλλογικού εργατικού δικαίου. Κατά τα λοιπά η Ο.Κ.Ε. ομόφωνα διαπίστωσε την αοριστία ως προς τους φορείς³² και ως προς τις περιοχές³³ που μπορούν να συναφθούν Τ.Σ.Α.. Τέθηκε μάλιστα συγκεκριμένο ζήτημα ικανότητας σύναψης των Τ.Σ.Α. από την πλευρά των εργαζομένων και προτάθηκε να συνάπτονται μόνο από τα Εργατικά

30 Η εμπειρία που παρουσιάζεται βασίζεται στα κείμενα του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας, Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης και Γ' Κ.Π.Σ.: ευρωπαϊκή εμπειρία και πρακτικές (draft), Συντάκτης Άννα Ωρολογιά, Φεβρουάριος 2001 και Τελική Έκθεση ελληνικών Τοπικών Συμφώνων Απασχόλησης 1997 – 1999. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και της κατανομής της τεχνικής βοήθειας, Μάρτιος 2000.

31 Γνώμη υπ' αριθμ. 18/1998 «Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων και άλλες διατάξεις».

32 Δυνατότητα συμμετοχής στα Τ.Σ.Α. έχουν οι Τοπικές Αρχές, οι Κοινωνικοί Εταίροι, οι Μεγάλες επιχειρήσεις ή ΜΜΕ κλπ του ιδιωτικού τομέα και αυτές του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι Πρόεδροι των Επιτροπών Παρακολούθησης των ΠΕΠ, οι Τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες, οι κοινωνικοοικονομικές οργανώσεις, οι συνεταιρισμοί και οι ενώσεις, οι επαγγελματικές οργανώσεις και τα εμπορικά επιμελητήρια, οι οργανισμοί εκπαίδευσης και κατάρτισης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τα ερευνητικά και τεχνολογικά ιδρύματα.

33 Ο νομοθέτης δεν ορίζει σαφώς τις επιλέξιμες περιοχές εφαρμογής των Τ.Σ.Α.. αναφερόμενος απλά σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως «επαθείς» από την άποψη ότι εφαρμόζονται ή ότι πρόκειται να εφαρμοστούν ειδικά προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας. Στην πρώτη πιλοτική φάση εφαρμογής των Τοπικών Συμφώνων επελέγησαν επτά (7) περιοχές: η Ζώνη Κοζάνης – Φλώρινας, οι Δυτικές περιοχές Αθήνα – Πειραιά και οι Νομοί Αχαΐας, Μαγνησίας, Δράμας, Ημαθίας και Βοιωτίας. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από οξυμένα προβλήματα ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, αντιπροσωπευτικότητα όσον αφορά στην πληθυσμιακή πυκνότητα των πόλεων και από την ύπαρξη των αναγκαίων δομών για την ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης

Κέντρα της οικείας περιφέρειας, που είναι σε θέση να σταθμίσουν τις επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, το οποίο ενσωματώθηκε στο τελικό κείμενο του νόμου.

Τα Τ.Σ.Α. δεν αφορούν σε προκαθορισμένες ενέργειες και δράσεις, αλλά διαμορφώνονται στη βάση της κοινής θέλησης των εμπλεκομένων και των αναγκών της περιοχής. **Βασικό στοιχείο για το σχεδιασμό τους είναι ο τοπικός κοινωνικός διάλογος σε καθεμιά από τις επιλεγμένες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας.**

Η εμπειρία της εφαρμογής των Τ.Σ.Α. έχει αξιολογηθεί μέχρι και το έτος 1999, οπότε ολοκληρώθηκε μία πρώτη φάση δοκιμασίας τους .

Ένα πρώτο θετικό στοιχείο αφορά στην υλοποίησή τους βάσει πρωτοβουλιών που λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο και συνεπώς δεν επιβάλλονται από ανώτερη αρχή, η οποία ενδεχομένως να στερείται της δυνατότητας εκτίμησης των διαρθρωτικών προβλημάτων στην έκταση που αυτά γίνονται αμέσως αντιληπτά από τους τοπικούς φορείς (πρόκειται για τη λεγόμενη προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή bottom up). Το εύρος πάντως των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται είναι θεματικά περιορισμένο. Απουσιάζουν διαστάσεις όπως η καινοτομία και οι νέες τεχνολογίες και αυτό οφείλεται σε τρεις λόγους : α. η πλούσια ευρωπαϊκή εμπειρία όσον αφορά στις δύο προαναφερόμενες διαστάσεις δεν έχει καταστεί κτήμα των ελληνικών πρωτοβουλιών απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο, β. οι δυσκολίες χρηματοδότησης κατέστησαν από δύσκολη έως αδύνατη τη σύλληψη και την εφαρμογή μέτρων προς αυτήν την κατεύθυνση και γ. η εξασφάλιση της βιωσιμότητας των ενεργειών, προϋπόθεση που δεν ήταν δυνατό να τηρηθεί, αφού η διαμόρφω-

ση και υλοποίησή τους βασιζόταν σε νέους μηχανισμούς με τους οποίους δεν ήταν εξοικειωμένοι οι τοπικοί φορείς υλοποίησης.

Ένα δεύτερο θετικό στοιχείο είναι η θεσμοθέτηση και εφαρμογή της αρχής της κοινωνικής συναίνεσης και της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων, για πρώτη φορά σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο στην πράξη το εύρος της συμμετοχής υπήρξε περιορισμένο. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας δεν ήταν η αναμενόμενη και επετεύχθη κυρίως μέσω των Επιμελητηρίων. Απουσιάζουν οι επιχειρήσεις μικρής ή μεγάλης κλίμακας ως συμβαλλόμενοι στα ελληνικά Τ.Σ.Α. Δεν προβλέπονταν κίνητρα για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ αντικίνητρο αποτέλεσε παντού η γραφειοκρατική διαδικασία και συχνά η οικονομική επιβάρυνση των ΜΜΕ. Επιπλέον η σύνδεση του ιδιωτικού με τον κοινωνικό τομέα της οικονομίας δεν έχει ευδοκιμήσει στην Ελλάδα λόγω δομών, νομοθεσίας, αλλά και κουλτούρας.

Πάντως η Ο.Κ.Ε. διατηρεί έντονο προβληματισμό σχετικά με την υλοποίηση του βασικού στόχου που ήταν η προώθηση της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του θεσμού των Τ.Σ.Α. επρόκειτο να δημιουργηθούν περίπου δέκα χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας (10.789) στο σύνολο των επτά επιλεγείσων περιοχών. Με ειδική ρύθμιση διασφαλίστηκε η επιδότηση των νέων θέσεων από ειδικά προγράμματα επιχορήγησης επιχειρήσεων και νέων επαγγελματιών, οι οποίες σταδιακά αποδεδμεύτηκαν από τα στενά όρια των δράσεων των Συμφώνων. Δεν είναι, ωστόσο, σαφές αν οι θέσεις αυτές πράγματι δημιουργήθηκαν.

IV. ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. Γενικά Συμπεράσματα-Προτάσεις

1. Η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ των κοινωνικών φορέων της χώρας αποτελεί ουσιαστική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας και υπογραμμίζει ότι συνεισέφερε στην επίτευξη των κριτηρίων σύγκλισης που επέτρεψαν την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, με διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και του κοινωνικού ιστού. *Νέα ευθύνη των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό, όπως και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι η συμμετοχή τους στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όπως θα διαμορφωθεί μέσα από τη συζήτηση για το νέο Σύνταγμα, και η συμβολή τους στη μεταφορά του κοινοτικού κεκτημένου του κοινωνικού διαλόγου στα νέα μέλη της Ε.Ε. που θα προκύψουν από τη διεύρυνση*³⁴

2. Η Ο.Κ.Ε. υπογραμμίζει ότι η διαδικασία διαπραγμάτευσης και υπογραφής των ΕΓΣΣΕ, αλλά και η χρονική τους διάρκεια, έχει καταστήσει την ΕΓΣΣΕ παράγοντα σταθερότητας και προοπτικής σε δύσκολες οικονομικές συγκυρίες, όπου επικρατεί κλίμα αβεβαιότητας και ανησυχίας. Με την εθνική τους συμφωνία, οι κοινωνικοί εταίροι εξασφαλίζουν ομαλές εργασιακές σχέσεις, αποδεικνύοντας ότι όταν ο κοινωνικός διάλογος διεξάγεται με σαφείς όρους και προϋποθέσεις και με πνεύμα υπέρβασης των αντιθέσεων,

είναι επωφελής για το σύνολο της οικονομίας και της κοινωνίας. Δημιουργείται η ανάγκη να επεκταθούν άμεσα τα πρωτόπορα αποτελέσματα του εθνικού επιπέδου της συλλογικής διαπραγμάτευσης και στα υπόλοιπα επίπεδα.

Θα ήταν χρήσιμο να εξεταστούν και άλλα περιθώρια βελτίωσης των συμφωνιών αυτού του επιπέδου, ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση υιοθέτησης ευρωπαϊκών συμφωνιών με σύμφωνη γνώμη των δύο πλευρών, καθώς και ως προς τις διαδικασίες εφαρμογής, ελέγχου και αξιολόγησης των συμφωνιών και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, που θα έπρεπε να είναι ευθύνη των κοινωνικών εταίρων.

Ακριβώς λόγω του ευρύτατου ρόλου της ΕΓΣΣΕ, η Ο.Κ.Ε. προτείνει να δεσμεύεται η κυβέρνηση –κατά το πρότυπο της πολιτικής δέσμευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο θέμα της νομικής επικύρωσης των ευρωπαϊκών συλλογικών συμφωνιών με οδηγία (άρθρο 138Συνθ) - ότι θα νομοθετεί άμεσα με αυτούσιο περιεχόμενο όλες τις ρυθμίσεις της ΕΓΣΣΕ που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό.

3. Οι μέχρι τώρα απόπειρες της κυβέρνησης να εισαγάγει διάφορες μορφές –τρι-

34 Για το ρόλο των κοινωνικών εταίρων στη διεύρυνση βλ. Γνώμη της Ο.Κ.Ε. «Η Διεύρυνση της Ε.Ε.», υπ' αριθμ. 46/00

μερούς ή διμερούς – διαβούλευσης με τους κοινωνικούς φορείς, πριν από κρίσιμες μεταρρυθμίσεις κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα, δεν έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα ουσιαστικές. Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι η υλοποίηση της λειτουργίας της Εθνικής Επιτροπής Απασχόλησης και της Εθνικής Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας, των οποίων επίκειται η θεσμοθέτηση, θα συνέβαλε στην αποτελεσματική προετοιμασία και διαχείριση των αλλαγών. Οι Επιτροπές αυτές μπορούν να καταστούν βήμα στρατηγικού σχεδιασμού, εποπτείας και παρακολούθησης της εφαρμογής των μέτρων που αφορούν στην απασχόληση, τα εργασιακά θέματα και την κοινωνική προστασία, με την από κοινού συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της κυβέρνησης.

4. Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά, επίσης, ότι την τελευταία δεκαετία διευρύνθηκε σημαντικά η νομοθετημένη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων στην διοίκηση οργανισμών άσκησης δημοσίων πολιτικών, σε Διοικητικά Συμβούλια των ΔΕΚΟ, στις Επιτροπές Παρακολούθησης του Γ' Κ.Π.Σ. κ.λπ., γεγονός που μπορεί να συμβάλλει σε μία ορθότερη διαμόρφωση του περιεχομένου των αποφάσεων που λαμβάνονται.
5. Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι για να επιτευχθεί ο μεγάλος στρατηγικός στόχος της Λισσαβώνας, απαιτείται ο συντονισμός όλων των επιμέρους στόχων που έχουν τεθεί. Σοβαρό εργαλείο για το σκοπό αυτό είναι ο κοινωνικός διάλογος, αφού οι κοινωνικοί εταίροι είναι βασικοί συντελεστές στην υλοποίηση των στόχων αυτών, αλλά και συμμετοχοί του μοντέλου της καλής διακυβέρνησης που προωθεί η Ευρωπαϊ-

κή Ένωση, και που αφορά στον τρόπο διαμόρφωσης των αποφάσεων στο εσωτερικό της. Στην Ελλάδα, ειδικότερα, είναι αναγκαίο να τίθενται μετά από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ετήσιοι ποσοτικοί και ποιοτικοί δείκτες αποτίμησης της προόδου των στόχων που έθεσε η Λισσαβώνα, με χρονικό ορίζοντα το 2010.

6. Στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης, ο ευρωπαϊκός και ο εθνικός κοινωνικός διάλογος διασταυρώνονται όλο και περισσότερο. Η παρακολούθηση της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (ΕΣΑ) που τέθηκε με τη διαδικασία του Λουξεμβούργου, αλλά και των αποτελεσμάτων της Συνόδου Κορυφής της Λισσαβώνας (2000), βαρύνει όχι μόνο τους ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους, αλλά και τους ομολόγους τους στα κράτη μέλη της Ένωσης. Η επίτευξη μεσο-μακροπρόθεσμων στόχων, όπως η καταπολέμηση της ανεργίας ή η δημιουργία μίας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής οικονομίας βασισμένης στη γνώση, απαιτούν τη στενή συνεργασία των κοινωνικών εταίρων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. η διαχείριση αυτών των μεγάλων θεμάτων γίνεται μέσα από διαβουλεύσεις και συμφωνίες των κοινωνικών εταίρων, ως απαραίτητης και αναγκαίας προϋπόθεσης, καθώς και μέσα από την υπογραφή από κοινού με την κυβέρνηση στρατηγικών συμφωνιών, στις οποίες οι πολιτικές απασχόλησης συνδέονται οριζόντια με την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των

εθνικών οικονομιών. Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι έχουν καταστεί ώριμες οι συνθήκες για μία αντίστοιχη εξέλιξη και στη χώρα μας.

7. Μετά την οριζόντια σύνδεση των πολιτικών απασχόλησης με τις διαρθρωτικές αλλαγές και την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας, ο κοινωνικός διάλογος έχει καταστεί το κυρίαρχο μέσο για την επίτευξη όχι μόνο της κοινωνικής, αλλά και της μακροοικονομικής σύγκλισης των κρατών μελών της Ένωσης, αλλά και της ομαλής σύνδεσης των υπό ένταξη κρατών με το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Ο συντονισμός των οικονομικών και των κυριότερων κοινωνικών πολιτικών (απασχόλησης, εκπαίδευσης – κατάρτισης, κοινωνικού αποκλεισμού, συνταξιοδοτικά συστήματα) από την Ε.Ε., με την πρόωθηση κατευθυντήριων αρχών, την αντιπαραβολή ετησίων εκθέσεων των κρατών – μελών και την διατύπωση συστάσεων (ανοιχτή μέθοδος συντονισμού), δημιουργεί ιδιαίτερες υποχρεώσεις στο Κράτος, αλλά και αυξημένη ευθύνη στους κοινωνικούς εταίρους.

Ειδικά ο κοινωνικός διάλογος σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την θέσπιση κοινών στόχων αποτελεί το βασικό εργαλείο για τον προσανατολισμό των δράσεων των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό επίπεδο. **Η συνειδητοποίηση της ευθύνης αυτής στην κρίσιμη συγκυρία που διέρχεται το μέλλον της Ένωσης, οδηγεί στην ανάγκη ενός άτυπου συντονισμού των δράσεων κοινοτικών και εθνικών κοινωνικών φορέων. Το γεγονός αυτό καταγράφεται για πρώτη φορά σαφώς στις**

αποφάσεις της Κοινωνικής Διάσκεψης Κορυφής του Λάακεν (Δεκέμβριος 2001), όπου διακηρύσσεται ο στόχος της κατάρτισης ενός πολυετούς προγράμματος δράσης για περισσότερο αυτόνομο κοινωνικό διάλογο που να εμπλέκει ενεργά και τους εθνικούς και κοινωνικούς εταίρους.

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι οι κοινωνικοί εταίροι που συμμετέχουν στις ευρωπαϊκές διαδικασίες θα πρέπει να προετοιμάζονται κατάλληλα, εντείνοντας τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό όλων των ενεργειών και των δράσεών τους. Είναι αναγκαία η αξιοποίηση των νέων εργαλείων για την επίλυση των προβλημάτων (Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση, Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση, πόροι του Γ' Κ.Π.Σ. κ.λπ.) και η διαμόρφωση κοινών προσεγγίσεων αντιμετώπισης των εξελίξεων και των προκλήσεων της εποχής.

8. Η Ο.Κ.Ε. συμφωνεί με την πρόταση των ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων για αντικατάσταση της Μόνιμης Επιτροπής Απασχόλησης από μία τριμερή Επιτροπή κοινωνικής συνεννόησης για την ανάπτυξη και την απασχόληση, που θα καταστεί φόρουμ συνεννόησης ανάμεσα στους εταίρους και τις αρχές για τη σφαιρική ευρωπαϊκή στρατηγική που προσδιορίστηκε στη Λισσαβώνα [(Κοινή Δήλωση των κοινωνικών εταίρων (ETUC, UNICE, CEEP) στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, 7 Δεκεμβρίου 2001)]

9. Η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών επίσης διασταυρώνονται, με

την επισήμανση του ιδιαίτερου βάρους του κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος δημιουργεί και θεσμικά αποτελέσματα. Η Ο.Κ.Ε. αντιλαμβάνεται τις δύο αυτές μορφές διαλόγου ως συμπληρωματικές. Η συμπληρωματικότητα αυτή οδηγεί στην αναγκαία συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των νέων φορέων διαλόγου για την ανάπτυξη από κοινού πρωτοβουλιών σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, όπως η κοινωνική ένταξη, η ισότητα των φύλων, η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι φορείς που εκφράζουν την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών όπως σωματεία, ιδρύματα, ενώσεις παντός τύπου δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Καινούργιο φαινόμενο είναι ο νέος τρόπος αξιοποίησής τους και ο νέος ρόλος τους στην πολιτική διαχείριση.

Πρακτικά λοιπόν φαίνεται ότι ανοίγει η εποχή ενός πολυεδρικού και πολυεπίπεδου διαλόγου, γεγονός το οποίο οδηγεί σε νέους δρόμους σκέψεων, προβληματισμού, τακτικής και δράσης όλους τους κοινωνικούς εταίρους.

Εντούτοις, η Ο.Κ.Ε. σημειώνει ότι υπάρχουν προβλήματα όσον αφορά στην αναγνωρισιμότητα των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), που δρουν ως εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, την αντιπροσωπευτικότητά τους, τον τρόπο χρηματοδότησης τους, αλλά και έλλειψη ξεκάθαρων αρχών για τον τρόπο συνεργασίας. Με την αυξανόμενη επιρροή των ΜΚΟ, το θέμα της δημοκρατικής οργάνωσης και της διαφάνειας στη λειτουργία τους αποκτά νέα αυξημένη σημασία και εμπλέκεται με την ανάγκη πρόβλεψης αποτελεσματικών μηχανισμών

ρύθμισης του μεταξύ τους ανταγωνισμού, ο οποίος αποτελεί πηγή αρκετών δυσλειτουργιών.

Β. Ως προς τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στον ιδιωτικό τομέα

Ως προς τη Διαδικασία

- Η διαδικασία που ακολουθείται ως προς τις συλλογικές διαπραγματεύσεις φανερώνει μία νέα οπτική στην προσέγγιση η οποία εκφράζεται με την πολιτική βούληση για διαπραγμάτευση, ανάληψη ευθύνης και δέσμευσης των μερών χωρίς κρατική παρέμβαση ή παραπομπή στο θεσμό του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας.
- Κατά την περίοδο 1992 - 2001 ποσοστό μόλις 21.4% των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας που υπεγράφησαν σε πανελλαδικό επίπεδο, υπεγράφησαν μέσω του Ο.ΜΕ.Δ. Αυτό το γεγονός επιβεβαιώνει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν κατά κανόνα δυνατότητα κατάληξης σε συμφωνία χωρίς να καθίσταται αναγκαία η μεσολάβηση τρίτων προσώπων και μηχανισμών. Η προσφυγή στη μεσολάβηση ευνοείται περισσότερο όταν παρατηρείται έλλειψη ή μείωση της διαπραγματευτικής ικανότητας της εργατικής πλευράς.

Ως προς το Περιεχόμενο

Στο εθνικό επίπεδο

- Ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση του οικονομικού περιεχομένου των ΣΣΕ διαδραματίζουν οι κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής, όπως εκφράζονται από τις εθνικές ανάγκες, καθώς και ο συνδυασμός της ανάγκης προσαρμοστικότητας

και διαφύλαξης της ασφάλειας των εργαζομένων

- Διαμορφώνεται σταδιακά μία νέα αντίληψη που μεταφράζεται στη βούληση διάγνωσης των προβλημάτων που απασχολούν την ελληνική αγορά εργασίας και στη διάθεση επίλυσής τους με εξεύρεση κοινών λύσεων. Αναλαμβάνεται πρωτοβουλία και δράσεις για ευρύτερα ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (ανεργία, απασχόληση, ανταγωνιστικότητα, παραγωγικότητα κ.ά.)
- Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει την ιδιαιτερότητα της λειτουργίας της εθνικής γενικής συλλογικής διαπραγμάτευσης για το ελληνικό σύστημα, όπου εξυπηρετεί τον καθορισμό και την ετήσια αναπροσαρμογή των κατώτατων μισθών και ημερομισθίων (μισθοί ασφαλείας) για το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό της χώρας³⁵.
- Παρατηρείται το φαινόμενο η νομοθετική θέσπιση κάποιων μέτρων κοινωνικής πολιτικής [π.χ. παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, με κάλυψη του ΛΑΕΚ, σε άνεργους νέους μέχρι 29 ετών (ΕΓΣΣΕ 1998-99), αναγνώριση δικαιώματος του μερικά απασχολούμενου στην επαγγελματική κατάρτιση και στις κοινωνικές υπηρεσίες της επιχείρησης (ΕΓΣΣΕ 1993) κ.λπ.] να έπεται της συλλογικής ρύθμισης την οποία επικυρώνει. Στις περιπτώσεις αυτές ο νόμος μετατρέπεται σε συμπλήρωμα της συλλογικής διαπραγμάτευσης και σε επικουρική πηγή ρύθμισης με πρωταρχική πηγή τη συλλο-

γική αυτονομία και τη συλλογική διαπραγμάτευση.

- Θέματα όπως η ισότητα ανάμεσα στα φύλα και η ισότητα ευκαιριών, η υγιεινή και ασφάλεια κ.ά. αποτελούν αντικείμενο πρωτοβουλιών και συμφωνίας. Ορισμένα θέματα, όπως για παράδειγμα η υγιεινή και ασφάλεια, αποτελούν αντικείμενο συγκρότησης ειδικού κοινού φορέα (ΕΛΙΝΥΑΕ) και συστηματικής ενασχόλησης, ενώ άλλα, όπως η ισότητα ανάμεσα στα φύλα, αποτελεί περιθωριοποιημένο θέμα που απασχολεί τις επιμέρους συλλογικές συμβάσεις εργασίας.
- Η θετική αξιολόγηση των βημάτων που έγιναν οδηγεί στην αναγκαιότητα συνεχούς μέριμνας και βελτίωσης του περιεχομένου της εθνικής γενικής συλλογικής σύμβασης εργασίας (ΕΓΣΣΕ), όπως αποδεικνύεται από τις ίδιες τις πρωτοποριακές συμβάσεις που έχουν υπογραφεί στο εθνικό επίπεδο, καθώς και από τις εξαιρετικές πρακτικές και αποτελέσματα συλλογικών συμφωνιών σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁶.

Ως προς το κλαδικό επίπεδο

- Σε σημαντικό βαθμό οι κλαδικές συμβάσεις επαναλαμβάνουν θεσμικές ρυθμίσεις των ΕΓΣΣΕ, δεδομένου ότι η συνύπαρξή τους με τις ομοιοπαγγελματικές ΣΣΕ δεν αφήνει ακόμα ιδιαίτερα περιθώρια για τη διεύρυνση του περιεχομένου των κλαδικών.

35 Καθορισμός του κατώτατου μισθού σε εθνικό επίπεδο γίνεται και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Βέλγιο, Δανία, Φιλανδία, Ιρλανδία).

36 EIRO, Annual Review 2001, A review of developments in European industrial relations, <http://www.eiro.eurofound.ie>

- Ο Ν. 1876/1990 δημιουργεί μία νέα νομική κατηγορία αυτήν της «κλαδικής σσε», χωρίς, εντούτοις, να προσδίδει στον όρο «κλάδος» αυστηρά καθορισμένο περιεχόμενο. Αυτό είναι ορθό αφού η έννοια του κλάδου προσδιορίζεται αφενός με οικονομικούς και όχι με αυστηρά νομικούς όρους, αφετέρου από τη λειτουργία της συλλογικής αυτονομίας των συμβαλλομένων μερών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κλαδικές συμβάσεις με αυτούσιο περιεχόμενο προϋπήρχαν της εισαγωγής της νομικής κατηγορίας της κλαδικής ΣΣΕ.

Η μελέτη των ΣΣΕ συγκεκριμένων τομέων αποδεικνύει ότι στην πράξη αυτή που αποκαλείται κλαδική ΣΣΕ δεν είναι πάντα μία ενιαία σύμβαση, αλλά περισσότερες ομοιοεπαγγελματικές συμβάσεις που συνθέτουν τμήμα μόνο από την εικόνα ενός ευρύτερου κλάδου. Το φαινόμενο αυτό έχει τις ρίζες του στη διατήρηση της συνδικαλιστικής οργάνωσης της εργατικής πλευράς γύρω από το επάγγελμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επιχειρείται η δημιουργία κλαδικής ΣΣΕ από τη συνένωση πολλών ομοιοεπαγγελματικών ΣΣΕ, η οποία, όμως, δεν καλύπτει πάντα ολόκληρο το φάσμα των επιχειρήσεων του κλάδου με την οικονομική του έννοια ή όλες οι ειδικότητες των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές. Παρόλα αυτά οι εν λόγω ΣΣΕ αναγνωρίζονται ως κλαδικές επειδή καλύπτουν μεγάλο αριθμό εργαζομένων σε σημαντικό ποσοστό επιχειρήσεων (βλ. εμπόριο). Από την άλλη πλευρά παρατηρείται το φαινόμενο να υπογράφονται ταυτόχρονα περισσότερες ΣΣΕ με συμμετοχή της ίδιας πάντοτε συνδικαλιστικής οργάνωσης, οι οποίες καλύπτουν παρεμφερείς δραστηριότητες (π.χ. παστερίωση, τυροκομία, ποτοποιία κλπ).

Ταυτόχρονα παρατηρείται μεγάλη διασπορά διατάξεων από τα παλαιότερα κείμενα των επιμέρους ΣΣΕ που συνενώθηκαν σε μια κλαδική ρύθμιση, τα οποία ενίοτε αποτελούν πρόβλημα για την εφαρμογή και τον έλεγχό τους. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί πρόβλημα και για τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι καλούνται να ομογενοποιήσουν ορισμένες διατάξεις οι οποίες ενίοτε έχουν μεγάλο κόστος ή δε συνάδουν με την δομή της οργάνωσης της εργασίας των επιχειρήσεων που υπάγονται στην νέα ΣΣΕ.

Ως προς την εφαρμογή των ΣΣΕ

Παρουσιάζονται και επιμέρους δυσκολίες εφαρμογής των συλλογικών συμβάσεων εργασίας:

- Σε ορισμένους κλάδους (π.χ. χρηματοπιστωτικός τομέας) ή επιχειρήσεις, λόγω αναδιαρθρώσεων ή συρρίκνωσης δραστηριοτήτων, όπου παρουσιάζεται μία αμφισβήτηση του ρόλου της κλαδικής σύμβασης ή μία άρνηση εφαρμογής των σσε.
- Από μεγάλη διασπορά διατάξεων. Παράδειγμα αποτελεί η κλαδική σύμβαση του Εμπορίου, η οποία κατά την ομογενοποίηση ορισμένων διατάξεων αντιμετωπίζει προβλήματα κόστους ή οργάνωσης της εργασίας σε ορισμένες επιχειρήσεις.

Ως προς τη συνδικαλιστική εκπροσώπηση εργοδοτών και εργαζομένων

Εργοδοτικές οργανώσεις

- Το κύριο χαρακτηριστικό της εκπροσώπησης των εργοδοτικών συμφερόντων στο χώρο των εργασιακών σχέσεων στην

Ελλάδα είναι πλήθος διακλαδικών, κλαδικών και περιφερειακών οργανώσεων.

- Από το 1907, ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ), παραμένει η κύρια και αντιπροσωπευτική εργοδοτική οργάνωση στην εκπροσώπηση της βιομηχανίας, των υπηρεσιών και της νέας οικονομίας, η οποία σύμφωνα με τον Ν. 1876/90 διαπραγματεύεται και υπογράφει την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, αλλά και περί τις 80 κλαδικές συλλογικές συμβάσεις κάθε χρόνο. Έχει μέλη της μεγάλο αριθμό κλαδικών και περιφερειακών οργανώσεων.
- Η Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών, Βιοτεχνών και Εμπόρων Ελλάδος (ΓΣΕΒΕΕ), ιδρύθηκε το 1919 και εκπροσωπεί όλο το φάσμα των επαγγελματιών, βιοτεχνών και εμπόρων, με 60 τοπικές και κλαδικές ομοσπονδίες και 1000 πρωτοβάθμια σωματεία - μέλη.
- Η Εθνική Συνομοσπονδία του Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΕΕ), η οποία ιδρύθηκε το 1994, ως συνέχεια της Ένωσης Εμπορικών Συλλόγων Ελλάδας, εκπροσωπεί τους εμπόρους, με 12 Ομοσπονδίες και 132 Πρωτοβάθμια σωματεία μέλη.

Συνδικαλιστικές οργανώσεις

- Στο ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα δεν υπάρχει διαχωρισμός με βάση τα ιδεολογικά και πολιτικά χαρακτηριστικά που συναντούμε στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Οι συνδικαλιστικές παρατάξεις λειτουργούν μέσα στο πλαίσιο μίας δομής, ενός φορέα. Υπάρχει ωστόσο και εδώ πολυδιάσπαση σε κλαδικό και σε

επαγγελματικό επίπεδο. Οι αποφάσεις Συνεδρίων των κορυφαίων συνδικαλιστικών οργανώσεων (ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ) για την ενοποίηση των Συνομοσπονδιών, καθώς και του Οργανωτικού Συνεδρίου της ΓΣΕΕ για ενοποιήσεις Κλάδων και για οργανωτική ανασυγκρότηση των συνδικαλιστικών οργανώσεων, προχωρούν με μεγάλες καθυστερήσεις.

- Παρατηρείται η ιδιομορφία σε ορισμένους κλάδους να συνθέτουν τη δύναμή τους σειρά ομοιοεπαγγελματικών ρυθμίσεων, γεγονός που οφείλεται στον κατακερματισμό της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης στον συγκεκριμένο κλάδο, καθώς και στην παράδοση που υπάρχει στο ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα να οργανώνεται γύρω από το επάγγελμα.

Ως προς τα επίπεδα της συλλογικής διαπραγμάτευσης

- Η ανάπτυξη και η περαιτέρω εμβάθυνση των ΣΣΕ σε επιχειρησιακό επίπεδο οδηγεί στην επίλυση και αντιμετώπιση των εργασιακών προβλημάτων στο χώρο όπου γεννώνται και εξειδικεύονται, αποτελώντας τον ακρογωνιαίο λίθο του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων
- Κρίνεται θετική η περαιτέρω ανάπτυξη των κλαδικών σσε, οι οποίες να καλύπτουν δομημένους κλάδους της παραγωγικής διαδικασίας. Η επίτευξη του στόχου αυτού προϋποθέτει οργανωτική ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος σε ομοσπονδιακό (κλαδικό) επίπεδο με ενοποίηση των ομοειδών ομοσπονδιών.

Γ. Ως προς τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στη δημόσια διοίκηση

- Η Ο.Κ.Ε. υπογραμμίζει ότι οι δυσκολίες, οι οποίες υπάρχουν για την ανάπτυξη του θεσμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη δημόσια διοίκηση, οφείλονται στο θεσμικό και αξιακό σύστημα της οργάνωσης και της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης. Οι αλλαγές, ωστόσο, που συντελούνται σε λειτουργικό επίπεδο, σε επίπεδο εργασιακών σχέσεων, αλλά και εκδημοκρατισμού του αξιακού περιβάλλοντος, επιτρέπουν διορθωτικές παρεμβάσεις στο νομοθετικό πλαίσιο. Οι παρεμβάσεις αυτές θα πρέπει να είναι στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού των θεμάτων, για τα οποία οι διαπραγματεύσεις μπορούν να καταλήγουν σε συλλογικές συμβάσεις, και της βελτίωσης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης.
- Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι το έλλειμμα διαπραγματευτικής κουλτούρας που παρατηρείται θα αντιμετωπιστεί μέσα από το διάλογο ανάμεσα στην Κυβέρνηση και στην ΑΔΕΔΥ, ο οποίος θα πρέπει να είναι συνεχής και καλόπιστος.

Δ. Ως προς τον θεσμοθετημένο εθνικό κοινωνικό διάλογο και στον ρόλο της Ο.Κ.Ε.

- Από τα μέσα της δεκαετίας του 90 ο εθνικός κοινωνικός διάλογος, που αναπτύσσεται στην Ελλάδα, κινείται στο πλαίσιο των κοινοτικών κατευθύνσεων για προσαρμογή και αναζήτηση συναίνεσης στις γενικότερες πολιτικές κατευθύνσεις της Ε.Ε.

- Παρά την προσπάθεια εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο και με τις ευρωπαϊκές συστάσεις και προτροπές, ο διάλογος δεν είναι πάντοτε ουσιαστικός. Συγκεκριμένα:

α. Το εθνικό συμβουλευτικό όργανο κοινωνικού διαλόγου, η Ο.Κ.Ε., δεν αξιοποιείται όπως θα έπρεπε, όπως προκύπτει και από το γεγονός ότι λιγότερα από τα μισά νομοσχέδια οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής εστάλησαν στην Επιτροπή για γνωμοδότηση κατά την περίοδο 1995-2001 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ).

β. Ακόμα περισσότερο προβληματισμό γεννά η εικόνα της αποδοχής των απόψεων της Ο.Κ.Ε. από την κυβέρνηση, που αποκαλύπτει ότι οι προτάσεις των κοινωνικών φορέων δεν εισακούονται στον επιθυμητό βαθμό, με αποτέλεσμα οι απόπειρες μεταρρυθμίσεων να οδηγούνται συχνά σε αδιέξοδο και να καταλήγουν σε ελλιπή ή ανεφάρμοστα νομοθετήματα.

γ. Με δεδομένες τις εγγενείς δυσκολίες της Ο.Κ.Ε. ως πολυσυμμετοχικού θεσμού, στη βάση της αποκτηθείσας εμπειρίας, αλλά και της συνταγματικής αναβάθμισής της, απαιτείται ένας συνολικός προβληματισμός και αποτίμηση της εσωτερικής της λειτουργίας, με στόχο τη μεγιστοποίηση της δράσης της και τη διεύρυνση της απήχυσής της στην κοινή γνώμη και στους φορείς που την απαρτίζουν.

- Η Ο.Κ.Ε. **επισημαίνει ότι θα πρέπει να είναι σεβαστός από όλους ο θεσμικός**

και συνταγματικά κατοχυρωμένος γνωμοδοτικός ρόλος της (άρθρο 82 παρ. 3 του Συντ. και Ν. 2232/1994) και ότι πρέπει να της αποστέλλονται όλα τα νομοσχέδια και οι προτάσεις της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής. Το πεδίο αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. μπορεί να συμβάλει στην εξαγωγή κρίσεων συμπερασμάτων ως προς το πώς εξειδικεύεται η έννοια της «οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής»³⁷.

Προτείνει, επίσης, να υπάρχει ένας επίσημος Ετήσιος Απολογισμός του κυβερνητικού και του κοινοβουλευτικού έργου, όπου να αναφέρεται και η συνέχεια που δόθηκε στις Γνώμες της .

- Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί απαραίτητο να της αποστέλλονται για γνωμοδότηση και τα σχέδια προεδρικών διαταγμάτων με τα οποία γίνεται μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο κοινοτικών οδηγιών για τους τομείς της αρμοδιότητάς της. Η μεταφορά των οδηγιών στο ελληνικό δίκαιο δεν είναι μία τυπική υπόθεση, αλλά ενδιαφέρει άμεσα την ελληνική κοινωνία.
- Ο εθνικός κοινωνικός διάλογος στην Ελλάδα δεν εξαντλείται στο διάλογο που διεξάγεται μέσα στην Ο.Κ.Ε., αλλά διεξάγεται και μέσα από άλλα θεσμοθετημένα (π.χ. Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας) ή

άτυπα φόρα (π.χ. Εθνική Επιτροπή Ανταγωνιστικότητας), αλλά και με άλλες μορφές διαβούλευσης που, όμως, δεν είναι πάντα αποτελεσματικές.

- Η ύπαρξη της ΟΚΕ ούτε επιβεβαιώνει ούτε ακυρώνει την ύπαρξη των κοινωνικών εταίρων και την πορεία του αυτόνομου κοινωνικού διαλόγου.

Ε. Ως προς τον περιφερειακό κοινωνικό διάλογο και στο ρόλο των Ν.Ο.Κ.Ε.

- Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι ο κοινωνικός διάλογος σε περιφερειακό επίπεδο είναι ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για την εδραίωση μιας συναινετικής κουλτούρας στην κοινωνία της περιφέρειας, όπως άλλωστε επιβεβαιώνεται από την πρακτική πολλών ευρωπαϊκών χωρών - μελών της Ε.Ε., που έχουν αναπτύξει ευρύτατα δίκτυα Περιφερειακού Κοινωνικού Διαλόγου (βλ. Παράρτημα 2 της Γνώμης της Ο.Κ.Ε. υπ' αριθμ. 28/99).
- Κατά συνέπεια η Ο.Κ.Ε. δεν θεωρεί ότι ο μη εθνικός κοινωνικός διάλογος θα πρέπει να εξαντληθεί στα πλαίσια του παρόντος σχήματος των Ν.Ο.Κ.Ε. Αν και η Ο.Κ.Ε. ευελπιστεί ότι το σχήμα αυτό θα αναβαθμιστεί, στο μέλλον θα έπρεπε ίσως να εξεταστούν πιο ανεπτυγμένα σχήματα κοινωνικού διαλόγου, που θα

37 Η Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. γνωμοδοτεί στα ακόλουθα θέματα: ιθαγένεια (άρθρο 22 Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), κοινή αγροτική πολιτική (37 παρ. 2), ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων (άρθρο 40), ελευθερία εγκατάστασης σε ορισμένη δραστηριότητα (44), ελευθέρωση συγκεκριμένης υπηρεσίας (52), μεταφορές (71), εναρμόνιση νομοθεσιών περί έμμεσων φόρων (93), πολιτικές απασχόλησης (128 παρ. 2), κοινωνική πολιτική (137 παρ. 2 και 3), αρχή των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης (141), εκτελεστικές αποφάσεις σχετικά με το ΕΚΤ (148), παιδεία (149 παρ. 4), δημόσια υγεία (152), προστασία καταναλωτή (153), τηλεπικοινωνίες και ενέργεια (156 παρ. 1), βιομηχανία και ΜΜΕ (157), οργάνωση διαρθρωτικών ταμείων (161), έρευνα και τεχνολογία (166 και 172), περιβάλλον (175 παρ. 1), χωροταξία και χρήσεις γης (175 παρ. 2).

αφορούν όλα τα επίπεδα διοίκησης και αυτοδιοίκησης. Ένα πλήρες σύστημα περιφερειακού κοινωνικού διαλόγου θα έπρεπε στο μέλλον να περιλάβει και τον α' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και, όταν εισαχθεί, και τον γ' βαθμό τοπικής, δηλαδή Περιφερειακής, Αυτοδιοίκησης. Θα πρέπει λοιπόν στο μέλλον και όταν το επιτρέψουν οι κατάλληλες συνθήκες να πλαισιωθούν όλα τα επίπεδα αυτοδιοίκησης από αντίστοιχες επιτροπές κοινωνικού διαλόγου.

- Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι το υφιστάμενο πλαίσιο περιφερειακού κοινωνικού διαλόγου αφήνει κενά. Θα μπορούσε να δει ότι, για παράδειγμα, ορισμένες αποφάσεις του α' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, που αφορούν αναπτυξιακά έργα, επιχειρήσεις ή παρεμβάσεις αποκτούν ευρύτερη σημασία, επηρεάζοντας την ευημερία των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Επίσης, θα μπορούσε να επισημάνει ότι η περιφέρεια ως μονάδα αυτοδιοίκησης θα επέτρεπε καλύτερη (σφαιρικότερη) αποτύπωση των αναπτυξιακών αναγκών και πιο αποτελεσματική παρέμβαση και ότι τα δημιουργούμενα εκεί όργανα κοινωνικού διαλόγου θα είχαν πιο ρεαλιστικό πεδίο και πιο εποπτικό ρόλο.
- Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι τα κενά αυτά θα ήταν καλό να συμπληρωθούν σταδιακά και με βάση ρεαλιστικές εκτιμήσεις. Πάντως, μια μεσοπρόθεσμη στρατηγική που θα μπορούσε να προταθεί, συνίσταται στην προτροπή για συνεργασίες Ν.Ο.Κ.Ε. της ίδιας περιφέρειας με σκοπό την δημιουργία προϋποθέσεων για κατοχύρωση στο μέλλον οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών σε επίπεδο περιφέρειας.

5. Όσον αφορά ειδικότερα στη βελτίωση της λειτουργίας των υφιστάμενων Ν.Ο.Κ.Ε., η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι αυτή θα καταστεί εφικτή, εφόσον αναμορφωθεί το θεσμικό πλαίσιο του Ν. 2218/1994 στην κατεύθυνση που έχει ήδη αποφασιστεί στην ετήσια Συνάντηση Ο.Κ.Ε. και ΝΟ.Κ.Ε. στα Ιωάννινα στις 26/01/02 και συνοψίζεται στα εξής :

- α. Να εξασφαλισθεί η υποχρέωση της Νομαρχίας να συστήνει Ν.Ο.Κ.Ε. με σκοπό την οργάνωση του κοινωνικού διαλόγου σε τοπικό επίπεδο. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα πρέπει να βοηθήσουν όλες οι οργανώσεις των κοινωνικών φορέων που οργανώνονται σε επίπεδο Νομού ή Περιφέρειας.
- β. Να προβλεφθεί υποχρεωτική έκφραση αιτιολογημένης γνώμης των Ν.Ο.Κ.Ε. πριν από τη λήψη αποφάσεων από το Νομαρχιακό Συμβούλιο για τα αναπτυξιακά, εργασιακά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, θέματα προστασίας του καταναλωτή, κ.ά. που απασχολούν το νομό. Κατά την συζήτηση των γνωμοδοτήσεων των Ν.Ο.Κ.Ε. επ' αυτών των θεμάτων, θα πρέπει να υποχρεούται το Νομαρχιακό Συμβούλιο να καλεί τον Πρόεδρο της οικείας Ν.Ο.Κ.Ε. να παρευρίσκεται στις συνεδριάσεις.
- γ. Να εξασφαλιστεί μία σταθερή χρηματοδότηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ώστε να αποκτήσουν οι Ν.Ο.Κ.Ε. την απαραίτητη οικονομική ανεξαρτησία. Επίσης, να καλυφθούν οι ανάγκες στέγασης και γραμματειακής υποστήριξης, εσωτερικά, από τη Νομαρχία.

δ. Να υπάρξει μία ομοιομορφία στη σύνθεση των Ν.Ο.Κ.Ε., η οποία θα πρέπει να χρησιμοποιήσει ως πρότυπο την αντίστοιχη τριμερή ισομερή σύνθεση της εθνικής Ο.Κ.Ε., και η οποία θα λαμβάνει υπόψη της την ιδιαίτερη βαρύτητα που έχουν οι παραγωγικοί κλάδοι στις διάφορες περιοχές.

ΣΤ. Ως προς τον κοινωνικό διάλογο σε τοπικό επίπεδο

- Η Ο.Κ.Ε. αναγνωρίζει την πολλαπλή σημασία του τοπικού επιπέδου στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στην οργάνωση και την ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε ζητήματα περιβάλλοντος και στην συμβολή στην ένταξη των πιο ευπαθών ατόμων. Για το λόγο αυτό, η τοπική διάσταση της απασχόλησης απέκτησε κεντρικό ρόλο στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβώνας.
 - Η τοπική ανάπτυξη δε μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την ενεργό συμμετοχή όλων των τοπικών συμμετόχων: των περιφερειακών και τοπικών αρχών, της κοινωνίας των πολιτών και ιδίως των κοινωνικών εταίρων, που αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες για την τοπική δράση.
 - Η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι μέχρι στιγμής στην Ελλάδα ο τοπικός κοινωνικός διάλογος δεν έχει προχωρήσει και ότι τα τοπικά σύμφωνα απασχόλησης, ως μορφή τέτοιου διαλόγου μέσα από εταιρικά δίκτυα, δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.
4. Από μία πρώτη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων προκύπτει μία ελλιπής κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα, αδυναμία σύμπραξης δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, αδυναμία δραστηριοποίησης των περιφερειακών και τοπικών φορέων και μηχανισμών για να εντοπιστούν οι ανάγκες σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο και μη ξεκαθαρη εικόνα ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.
- Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι πρέπει να κινητοποιηθούν περισσότερο όλοι οι τοπικοί παράγοντες, αλλά και ότι μπορούν να συμβάλουν οι τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων, μεταφέροντας εμπειρία και τεχνογνωσία, λόγω και του ευρύτερου ρόλου που έχουν στα ζητήματα αυτά. Τα θεσμικά εμπόδια που συναντώνται στην αδυναμία συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να επιλυθούν κατ' αναλογία με τον τρόπο αντιμετώπισης των αναπτυξιακών συμπράξεων στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος της κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal 2000 –2006.
 - Η Ε.Ε. θα πρέπει, επίσης, να προωθήσει με μεγαλύτερη έμφαση την ενημέρωση των τοπικών παραγόντων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ των κρατών – μελών, κατά την εφαρμογή των ΕΣΔΑ στον τομέα της τοπικής ανάπτυξης.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Καθηγητής **ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Συγκεντρωτικά στοιχεία συλλογικών ρυθμίσεων σε πανελλαδικό επίπεδο
(1961-2001)

Ετος	ΕΓΣΣΕ		Εθνικές Ομοιοεπ.		Τοπικές Ομοιοεπ.		Ειδικές		Κλαδικές Εθν.+Τοπ.		Επιχ/σιακές		ΣΥΝΟΛΟ		ΣΥΝ.	ΠΟΣΟΣΤΟ	
	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ+ΔΑ	% ΣΣΕ	% Δ.Α.
1961	1		12	21	36		14	19					63	40	103	61,2	38,8
1962	2		14	12	19		35	18					70	30	100	70	30
1963			10	24	31		20	24					61	48	109	56	44
1964		1	27	27	21		29	32					77	60	137	56,2	43,8
1965	1		21	30	59		40	29					121	69	190	63,7	36,3
1966			28	29	40		37	39					105	68	173	60,7	39,3
1967	1		10	24	26		26	15					63	39	102	61,8	38,2
1968	2	1	14	38	24		23	32					63	71	134	47	53
1969			13	33	16		21	17					50	50	100	50	50
1970		1	20	22	3		30	20					53	43	96	55,2	44,8
1971			17	33	7		22	19					46	52	98	46,9	53,1
1972			44	19	11		33	18					88	37	125	70,4	29,6
1973			47	25	18		93	28					158	53	211	74,9	25,1
1974			21	44	15		34	29					70	73	143	49	51,1
1975	3		30	59	13		85	48					131	107	238	55	45
1976		1	30	52	24		90	40					144	93	237	60,8	39,2
1977	1	1	29	80	15		101	70					146	151	297	49,2	50,8
1978			37	65	14		115	131					166	196	362	45,9	54,1
1979		2	42	94	15		116	126					173	222	395	43,8	56,2
1980		1	56	112	25		140	159					221	272	493	44,8	55,2
1981			54	130	26		153	170					233	300	533	43,7	56,3
1982		1	70	141	42		188	52					300	194	494	60,7	39,3
1983			9	46	8		40	25					57	71	128	44,5	55,5
1984	1		47	170	22		182	79					252	249	501	50,3	49,7
1985	1		51	103	29		194	45					275	148	423	65	35
1986	1		18	43	7		18	16					44	59	103	42,7	57,3
1987		1	21	41	11		44	19					76	61	137	55,5	44,5
1988	1		83	43	28		98	18					210	61	271	77,5	22,5
1989	1		90	63	24		161	33					276	96	372	74,2	25,8
1990	1		65	41	20	18			46	34	53	9	185	102	287	64,5	35,5
1991	1		37	30	35	20			89	25	125	12	287	87	374	76,7	23,3

Εναρξη λειτουργίας Ο.ΜΕ.Δ.

Ετος	ΕΓΣΣΕ		Εθνικές Ομοιοεπ.		Τοπικές Ομοιοεπ.		Ειδικές		Κλαδικές Εθν. + Τοπ.		Επιχ/σιακές		ΣΥΝΟΛΟ		ΣΥΝ.	ΠΟΣΟΣΤΟ	
	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ+ΔΑ	% ΣΣΕ	% Δ.Α.
1992			28	12	14	5			66	8	63	7	171	32	203	84,2	15,8
1993	1		50	11	26	2			98	15	105	2	280	30	310	90,3	9,7
1994	1		44	14	26	2			99	17	117	4	287	37	324	88,6	11,4
1995	1		41	14	25	4			64	13	108	2	239	33	272	87,9	12,1
1996	1		46	16	20	6			76	18	242	3	385	43	428	90	10,1
1997			44	14	25	8			69	96	143	4	281	52	333	84,4	15,6
1998	1		51	13	16	10			87	28	137	7	292	58	350	83,4	16,6
1999			23	20	18	9			70	19	115	3	228	51	279	81,7	18,3
2000	1		54	15	22	4			98	17	122	6	297	42	339	87,6	12,4
2001			34	12	24	1			60	22	146	5	263	40	303	86,8	13,2

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Ο.ΜΕ.Δ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΝΩΜΩΝ Ο.Κ.Ε. ΑΝΑ ΕΤΟΣ

α/α ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Σύνολο ανά Υπουργείο	Ποσοστό
1 Ανάπτυξης	0	0	0	0	1	1	1	0	3	5%
2 Γεωργίας	0	0	0	0	1	1	2	0	4	7%
3 Δικαιοσύνης	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2%
4 Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών	2	2	1	2	4	0	0	2	13	24%
5 Εξωτερικών	0	0	0	0	1	0	0	1	2	4%
6 Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων	0	2	2	3	0	1	2	3	13	24%
7 Εσωτερικών, Δημ.διοίκησης & Αποκέντρωσης	0	0	1	1	0	1	0	0	3	5%
8 Μεταφορών & Επικοινωνιών	0	0	1	1	0	1	0	0	3	5%
9 Οικονομικών	0	0	0	0	0	1	2	0	3	5%
10 Υγείας & Πρόνοιας	0	0	1	3	0	2	1	1	8	15%
11 ΥΠΕΧΩΔΕ	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4%
Σύνολο Γνωμών ανά Υπουργείο	2	4	6	10	7	9	8	9	55	100%
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Σύνολο Γν. Πρω- βουλίας	Ποσοστό
ΓΝΩΜΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ	0	0	1	1	5	6	9	9	31	
Σύνολο Γνωμών Πρωτοβουλίας ανά έτος	0	0	1	1	5	6	9	9	31	100%

ΕΤΗ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	ΣΥΝΟΛΑ	Ποσοστό
ΓΝΩΜΕΣ ΕΠΙ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	2	4	6	10	7	9	8	9	55	64%
ΓΝΩΜΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ	0	0	1	1	5	6	9	9	31	36%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΓΝΩΜΩΝ	2	4	7	11	12	15	17	18	86	100%

Πηγή: Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2002)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΝΟΜΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ Ο.Κ.Ε. ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΓΝΩΜΕΣ Ο.Κ.Ε.

	1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001		ΣΥΝΟΛΟ		
	A	%	A	%	A	%	A	%	A	%	A	%	A	%	A	%	A	%	
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ																			
Εθνικής Οικονομίας	1	50	2	100	1	50	2	100	2	100	2	100	3	100	3	100	10	20	
Οικονομικών																			
Ανάπτυξης	4		4	100	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	3	75	7	85,7	
Εργασίας & Κοιν Ασφαλίσεων			1	100	2	200	2	200	2	200	1	100	1	100	2	200	9	88,8	
Υγείας-Πρόνοιας	1	0	1	100	1	100	2	200	2	200	2	200	3	300	3	300	8	87,5	
Γεωργίας	1	100	1	100	1	100	3	300	3	300	3	300							
Μεταφορών & Επικοινωνιών	3		1	33,3	2	66,7	2	66,7	2	66,7	2	66,7	3	100	2	66,7	8	25	
Παιδείας	1	0	3	300	0	0	2	200	2	200	1	100	0	0	10	1000	0		
Εσωτ. Δημ. Διοίκ. & Αποκ.	2	0	3	150	0	0	2	100	0	0	1	50			1	50	8	25	
ΥΠΕΧΩΔΕ	1		2	200	1	100	0	0	0	0	1	100			1	100	4	0	
Εμπορικής Ναυτιλίας					1	100											1	0	
Υπ. Εξωτερικών Δικαιοσύνης													1	100			1	100	
ΣΥΝΟΛΟ	10	10	6	33,3	17	17,6	3	17,6	5	38,4	11	63,6	11	45,4	20	55	78	42,3	

Παρατηρήσεις:

1. Ο αριθμός που παρατίθεται στη στήλη Α αφορά στους νόμους που ψηφίσθηκαν το αντίστοιχο έτος και ενέπιπταν στην αρμοδιότητα της Ο.Κ.Ε. όπως αυτή περιγράφεται στο ν. 2232/94 και, από το 2001, στο Σύνταγμα (Άρθρο 82). Ο αριθμός που παρατίθεται στη στήλη Β, αφορά στον αριθμό των νόμων επί των οποίων υπήρξε αίτημα και η Ο.Κ.Ε. εξέδωσε Γνώμες.
2. Η συνολική εικόνα επηρεάζεται, καθώς ουδόλως υπεβλήθησαν στην Ο.Κ.Ε. Σχέδια Νόμου α) αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας (συνολικά 10), β) του ΥΠΕΧΩΔΕ (συνολικά 4) και τα Σχ/Ν του ΥΠΕΘΟ που αφορούν σε θέματα χρηματοπιστηριακής νομοθεσίας (συνολικά 8).
3. Ο Νόμος 2232/94 δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ στις 31/8/94. Τα Σχ/Ν αναφέρονται κατά συνέπεια στην μετά την ημερομηνία αυτή περίοδο. Δεδομένου ότι η Ο.Κ.Ε. άρχισε να λειτουργεί το 1995, τα στοιχεία για τα έτη 1994 και 1995 (δηλαδή ποσα Σχ/Ν ενέπιπταν στην αρμοδιότητα της Ο.Κ.Ε.) αναφέρονται μόνο για λόγους πληρότητας και δεν επιτρέπουν την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την ανταπόκριση των Υπουργείων στην αρμοδιότητα της Ο.Κ.Ε., την περίοδο αυτή.

Πηγή: Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2002)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV
ΠΡΑΚΤΙΚΟ Νο 14 ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συνεδρίαση της 18ης Δεκεμβρίου 2002

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ

Την Τετάρτη 18 Δεκεμβρίου 2002 και ώρα 09:30 συνεδρίασε η Ολομέλεια της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ο.Κ.Ε.) στην αίθουσα συνεδριάσεων της, στα γραφεία της επί της οδού Αμβρ. Φραντζή 9, 9^ο όροφος, με τα πιο κάτω θέματα Ημερήσιας Διάταξης:

1. Έγκριση Πρακτικών.
2. Ανακοινώσεις.
3. Έκφραση Γνώμης Πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε. με θέμα: «**Νέες Γνώσεις – Νέες Απασχολήσεις – Τα αποτελέσματα των Νέων Τεχνολογιών**»
4. Έκφραση Γνώμης Πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε. με θέμα: «**Ο Κοινωνικός Διάλογος στην Ελλάδα – Αποτίμηση – Τάσεις – Προοπτικές**»

Κατά τη συνεδρίαση της Ολομέλειας της Ο.Κ.Ε., παρέστησαν τα μέλη, οι κ.κ. :

1. Κιντής Ανδρέας, Πρόεδρος
2. Μπελαντάκης Ζαχαρίας, αναπληρωτής του κ. Αβραμίδη Νικολάου
3. Αναλυτής Νικόλαος, μέλος, και το αναπληρωματικό του μέλος κα Τσουμάνη-Σπέντζα Ευγενία.
4. Αυγητίδης Ελευθέριος, μέλος
5. Ρερρές Κυριάκος, σε αναπλήρωση του κ. Καλλίγερου Γεράσιμου
6. Βουλγαράκης Δημήτριος, μέλος
7. Γιατράκος Νικόλαος, μέλος
8. Γκούβερη Ρέα, μέλος
9. Γωνιωτάκης Γεώργιος, μέλος
10. Ζούλοβιτς Μαργαρίτα, μέλος
11. Καραγιάννης Δημήτρης, μέλος
12. Πίττας Ιωάννης, αναπληρωτής του κ. Καραμίχα Τζανέτου
13. Κεφάλας Χαράλαμπος, μέλος
14. Κόλλιας Κωνσταντίνος, μέλος
15. Κορκόβελος Ιωάννης, μέλος
16. Κουρνιακός Στυλιανός, μέλος
17. Κυριαζής Δημήτριος, Αντιπρόεδρος
18. Κωνσταντινίδης Ιωάννης, μέλος
19. Λαιμός Στέφανος, μέλος
20. Λιόλιος Νικόλαος, Αντιπρόεδρος
21. Λίτσος Φώτης, μέλος
22. Τσεμπερλίδης Νικόλαος, μέλος
23. Μίχας Ιωάννης, μέλος
24. Μαστρογιάννης Αναστάσιος, μέλος
25. Μότσος Γεώργιος, μέλος
26. Ξενάκης Βασίλειος, μέλος
27. Παυλιδάκης Γεώργιος, αναπληρωτής του κ. Παγκαρλιώτα Κωνσταντίνου
28. Παπαντωνίου Κωνσταντίνος, μέλος
29. Πολίτης Δημήτρης, Αντιπρόεδρος
30. Πολυζωγόπουλος Χρήστος και το αναπληρωματικό του μέλος κ. Μπάρλος Αλέξανδρος.
31. Ρίζος Θωμάς, μέλος
32. Σκαρμούτσος Διονύσιος, μέλος
33. Σκορίνης Νικόλαος, μέλος
34. Σπίρτζης Χρήστος, μέλος

35. Στεφάνου Ιωάννης, μέλος

36. Τσατήρης Γεώργιος, μέλος

Στη Συνεδρίαση της Ολομέλειας παρίσταται και ο Γενικός Γραμματέας της Ο.Κ.Ε. κ. Γρηγόριος Θ. Παπανίκος.

Οι κ.κ. Αριστειδόπουλος Ιωάννης μέλος, Βαγιωνάς Δημήτριος μέλος, Βουμβουλάκης Μιχάλης μέλος, Βρεττάκος Ηλίας μέλος, Κανταρτζής Αθανάσιος μέλος, Κοιμήσης Απόστολος μέλος, Παγώνης Βασίλειος μέλος, Παπασπύρος Σπύρος μέλος, Τάνες Μηνάς μέλος, Τσανικλίδης Φώτης μέλος, Χαντζαρίδης Κωνσταντίνος μέλος, και Χασιώτης Νικόλαος μέλος, καίτοι εκλήθησαν νόμιμα, δεν προσήλθαν.

ΘΕΜΑΤΑ 1, 2, 3 (Παραλείπονται)

ΘΕΜΑ 4ον

Έκφραση Γνώμης Πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε. με θέμα: «Ο Κοινωνικός Διάλογος στην Ελλάδα: Αποτίμηση – Τάσεις – Προοπτικές»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Περνώντας στο Θέμα 4 της Ημερήσιας Διάταξης, θα ήθελα να επισημάνω τη σημασία που αποδίδει η Ο.Κ.Ε. στη **Γνώμη για τον Κοινωνικό Διάλογο**, η οποία μας οδήγησε να προσκαλέσουμε εδώ σήμερα τα τρία βασικά Υπουργεία που ασχολούνται ειδικότερα ή τα αφορά ειδικότερα ο κοινωνικός διάλογος, αν και, όπως ξέρουμε, ο κοινωνικός διάλογος αφορά το σύνολο της κοινωνίας.

Έτσι, απευθυνθήκαμε στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και στο Υπουργείο Εργασίας. Ο κ. Χριστοδουλάκης επειδή το απόγευμα αρχίζει συζήτηση για τον προϋπολογισμό, δεν μπορεί να είναι εδώ, όμως είναι εδώ μαζί μας ο κ. Πάχτας, που όχι μόνο κατ' επανάληψη έχει τιμήσει την Ο.Κ.Ε. με την παρουσία του, έχει συμβάλει στο έργο που κάνουμε, αλλά μέσα και από οικονομικούς πόρους έχει στηρίξει την όλη προσπάθεια που κάνουμε μέχρι τώρα. Γι αυτό βρίσκω την ευκαιρία να τον ευχαριστήσω δημόσια και με αυτή την ευκαιρία.

Από την πλευρά του Υπουργείου Δημόσιας Διοίκησης περιμένουμε να έρθει σε λίγα λεπτά ο κ. Σκανδαλίδης. Ο Υπουργός έχει υποσχεθεί ότι θα είναι εδώ ο ίδιος προσωπικά.

Ο κ. Ρέππας, ο οποίος είχε επίσης εκφράσει τη θέληση να είναι παρών, αυτή τη στιγμή ταξιδεύει για την Πάτρα. Έχει στις 12:00' η ώρα μία εκδήλωση εκεί και η παρουσία του ήταν απαραίτητη. Όμως, μαζί μας είναι, όπως βλέπετε, ο κ. Σπυρόπουλος, ο οποίος και αυτός επί χρόνια, για να μην πω επί δεκαετίες, ασχολείται ενεργά με το διάλογο γενικότερα, τον κοινωνικό και στο επίπεδο των οργανωμένων Σωματείων της χώρας. Και, επίσης, πρέπει να υπογραμμίσω ότι το Υπουργείο Εργασίας είναι από τα Υπουργεία εκείνα που τροφοδοτούν την Ο.Κ.Ε. με πλούσιο υλικό και μάλιστα συνέβαλαν και κατά το στάδιο κατάρτισης αυτής της Γνώμης.

Η Εκτελεστική Επιτροπή πριν από μήνες πήρε την απόφαση να συντάξει, να εκδώσει μια τέτοια Γνώμη, διότι έκρινε μετά από τόσα χρόνια, που με διάφορες μορφές αναπτύσσεται, εξελίσσεται και καθιερώνεται στην ελληνική κοινωνία ο κοινωνικός διάλογος, ότι ήρθε η στιγμή να κάνουμε μία αναδρομή, να κάνουμε μία συγκέντρωση του υλικού που υπάρχει και να το παρουσιάσουμε με τρόπο εύληπτο για όλους μας, ώστε να αποτελέσει τη βάση θετικής συζήτησης και θετικής στάσης και όχι να δημιουργήσει θέματα ανταγωνισμών ή άλλης μορφής διενέξεων.

Με αυτή την έννοια, θέλω να υπογραμμίσω ότι το έργο της Επιτροπής ήταν πολύ δύσκολο. Και επίσης ως Πρόεδρος της Ο.Κ.Ε. εκφράζω την ικανοποίησή μου για το τελικό κείμενο της Επιτροπής που πρέπει να πω σε ορισμένους που δεν το ξέρουν, είχε αρχίσει από 80 σελίδες περίπου και κατέληξε να είναι 35 ή 37, για το λόγο ότι θελήσαμε, η Επιτροπή δηλαδή αποφάσισε και η Εκτελεστική συμφώνησε, να είναι ένα κείμενο λειτουργικό, να είναι ένα κείμενο το οποίο θα διαβάζεται, να είναι ένα κείμενο που θα είναι χρήσιμο.

Με αυτή την έννοια, νομίζουμε ότι έχει επιτευχθεί η ισορροπία που είναι αναγκαία και ότι αυτό το κείμενο θα αποτελέσει το πρώτο επίσημο κείμενο καταγραφής των εξελίξεων που έχουν σημειωθεί στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Και πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι αυτές οι εξελίξεις είναι και πολλές και θετικές. Πολλοί από εμάς, οι μεγαλύτεροι, ξέρουμε ότι τα πράγματα πριν από δέκα και κυρίως είκοσι χρόνια ήταν εντελώς διαφορετικά.

Εμείς εδώ από την Ο.Κ.Ε. θέλουμε να βλέπουμε όλους τους φορείς της Ο.Κ.Ε., όλους τους συντελεστές του κοινωνικού διαλόγου στη χώρα μας να συνεργάζονται, να προβληματίζονται, να καταλήγουν σε κοινές προτάσεις, σε κοινές θέσεις. Αυτό είναι προς το συμφέρον όχι μόνο των μελών τους, που ο καθένας εκφράζει με διαφορετικά μέλη, διαφορετικά συμφέροντα, αλλά κυρίως, είναι προς όφελος της κοινωνίας.

Εγώ να σταματήσω εδώ, να μην συνεχίσω σε αυτό το ρυθμό που όπως αντιλαμβάνεστε από τη φύση του είναι γενικός και να παρακαλέσουμε τον κύριο Πολίτη, η Επιτροπή εδώ ήταν από τον κ. Πολίτη, την κα Τσουμάνη, τον κ. Γιατράκο, τον κ. Κεφάλια και τον κ. Κόλλια. Βεβαίως συνεργάστηκαν και άλλα μέλη, η κα Κουτσιβίτου, η κα Σιάνου, η κα Γιαννακούρου και η συμβολή, όπως είπα στην αρχή, του Υπουργείου Εργασίας, του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας και του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας ήταν καθοριστικές, με την έννοια ότι είχαν κάποιο από το υλικό το οποίο ήταν απαραίτητο να συνταχθεί μια Γνώμη αυτού του περιεχομένου και αυτού του χαρακτήρα.

Θα παρακαλέσω τον κ. Πολίτη να κάνει μια σύντομη παρουσίαση.

Δ. ΠΟΛΙΤΗΣ: Οι κυρίες προηγούνται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να βάλουμε τις κυρίες, με μεγάλη χαρά. Η κα Τσουμάνη έχει το λόγο.

Από πλευράς διαδικασίας, θα έλεγα να κάνουμε μια σύντομη παρουσίαση οι βασικοί ομιλητές, οι εισηγητές, να δώσουμε τη δυνατότητα στους Υπουργούς να κάνουν μια τοποθέτηση και επίσης να δώσουμε τη δυνατότητα σε όλους εσάς βέβαια να τοποθετηθείτε. Όμως, εάν μου επιτρέπετε, θα έλεγα κατά προτίμηση να αρχίσουμε από τους επικεφαλής των διαφόρων ομάδων που συγκροτούν την Ο.Κ.Ε., έτσι ώστε να οδηγηθούμε στο τέλος της συζήτησης σε μία γόνιμη συζήτηση που θα οδηγήσει σε προτάσεις, οι οποίες θα ενσωματωθούν στο τελικό κείμενο που θα διαμορφωθεί μετά από τη συνεδρίαση αυτή.

Παρακαλώ την κα Τσουμάνη να πάρει το λόγο.

ΕΥΓ. ΤΣΟΥΜΑΝΗ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε. Αναφέρατε ήδη πόσο κοπιαστικό και δύσκολο ήταν αυτό το συγκεκριμένο έργο και πόσο χρόνο μας πήρε πράγματι, το θετικό του είναι, όμως, ότι προέκυψε ένα αποτέλεσμα νομίζω αρκετά καλό και το κυριότερο, έχει τη σύμφωνη γνώμη όλων των μερών.

Κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι, συζητείται σήμερα στην Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε. μία Γνώμη Πρωτοβουλίας ιδιαίτερα σημαντική, αφού αφορά αυτό καθ'εαυτό το θεσμό, που η ίδια υπηρετεί, δηλαδή τον κοινωνικό διάλογο. Η ανάληψη αυτής της Πρωτοβουλίας θεωρώ ότι υπογραμμίζει και καταδεικνύει την ετοιμότητα της ίδιας της Επιτροπής για τη διεύρυνση ενός ευρέως πεδίου άσκησης και δοκιμασίας του διαλόγου στην Ελλάδα, αλλά και μιας ετοιμότητας για αυτογνωσία. Έτσι, μέσα από αυτή την Πρωτοβουλία διαγράφεται και η ίδια η πορεία της Ο.Κ.Ε. προς μία ωρίμανση που επιτρέπει την πολιτική και γενικότερα ποιοτική παρέμβασή της στα κοινωνικά δρώμενα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Γνώμη αυτή καλύπτει ένα κενό σε συγκέντρωση πληροφοριών και εκτιμήσεων για την πορεία του θεσμού στην Ελλάδα, αλλά και στην Ευρώπη, και γι' αυτό πιστεύουμε ότι θα αποτελέσει ένα σοβαρό σημείο αναφοράς για το συνδικαλιστικό χώρο των κοινωνικών εταίρων όλων των πλευρών, για την πολιτική, για την έρευνα και για τη μελέτη. Σε μια κοινωνία ευρωπαϊκή και εθνική, όπου οι δημοκρατικές διαδικασίες διευρύνονται, όπου οι νέες αρχές διακυβέρνησης εισάγουν το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών, οι θεσμοί του κοινωνικού διαλόγου και η παρουσία των κοινωνικών εταίρων ενισχύει αυτές τις τάσεις και έχει βαρύνοντα ρόλο στο πολιτικό γίγνεσθαι.

Πριν παρουσιάσω επιγραμματικά τη δομή και το περιεχόμενο της Γνώμης, ήθελα να αναφερθώ στην Επιτροπή Εργασίας που δούλεψε για αυτήν, αναφέρθηκε όμως ήδη ο κύριος Πρόεδρος σε αυτά. Ήθελα μια πολύ μικρή μνεία να κάνω μόνο στην ουσιαστική και σημαντική συμβολή της κας Γιαννακούρου ως επιστημονικής συνεργάτιδος της Ο.Κ.Ε., πράγματι βοήθησε εξαιρετικά, συνέβαλε εξαιρετικά και ουσιαστικά στην εκπόνηση αυτού του έργου με πολύ λίγα στοιχεία δυστυχώς στη διάθεσή της, αλλά, κυρίως, χωρίς τη γνώση που προσφέρει η άμεση εμπλοκή σε αυτά τα θέματα.

Η Γνώμη επιχειρεί κατ' αρχήν μία φιλοσοφική και πολιτική θεμελίωση του θεσμού του κοινωνικού διαλόγου στην Ελλάδα, αλλά και στην Ευρώπη, καθώς και την αλληλοεπίδρασή τους. Είναι δε προϊόν ομόφωνης γνώμης όλων των ομάδων που εκφράζονται στην Ο.Κ.Ε., πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό σε όλα τα επίπεδα.

Με τον όρο Κοινωνικός Διάλογος η Γνώμη αναφέρεται και εξετάζει ειδικότερα τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, τη θεσμοθετημένη διαβούλευση και τις άτυπες συνεννοήσεις ή διαβουλεύσεις σε τριμερή ή διμερή βάση.

Στην εισαγωγική τοποθέτηση του κειμένου αναφέρεται ότι ήδη από τη μεταπολίτευση και την κατοχύρωση του δικαιώματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων στο Σύνταγμα του 1975, ξεκινάει μία αργή και επίπονη διαδικασία ανάπτυξης ενός ανεξάρτητου διαλόγου μεταξύ των εργοδοτικών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν σταδιακά μέσα στην πορεία του χρόνου

στην εδραίωση κλίματος εμπιστοσύνης των δύο πλευρών και στη σταδιακή απαγκίστρωσή τους από την κρατική παρέμβαση.

Η πορεία προς την αυτονομία στις σχέσεις των κοινωνικών εταίρων σαν απόρροια μιας σταδιακής ωρίμανσης των εμπλεκόμενων μερών, άρχισε να εκφράζεται με συγκεκριμένα θετικά αποτελέσματα, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Η ουσιαστική έκφραση, όμως, διαμορφώνεται στη δεκαετία του '90 με την προώθηση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις με την παραγωγή σημαντικών εθνικών συμφωνιών και την παράλληλη πειραματική εμπειρία στον ευρύτερο κοινωνικό διάλογο στη χώρα. Την ίδια δεκαετία επίσης, θεσμοί και όργανα προώθησαν τον κοινωνικό διάλογο σε διάφορα επίπεδα με κυρίαρχη τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε αυτά. Πρόκειται για την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, τον Οργανισμό Μεσολάβησης και Διαιτησίας, το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, το Ελληνικό Ινστιτούτο για την Υγεία και Ασφάλεια της Εργασίας.

Επίσης ενισχύεται η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στους Οργανισμούς τριμερούς σύνθεσης, όπου υπηρετούνται θέματα εργασίας και απασχόλησης. Για να συμπληρώσω και την ενίσχυση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στους Οργανισμούς τριμερούς σύνθεσης. Παράλληλα, την ίδια περίοδο της δεκαετίας του '90 στο ευρωπαϊκό επίπεδο αναπτύσσεται ραγδαία ο κοινωνικός διάλογος με ποικίλες μορφές και σε ποικίλα επίπεδα και κατοχυρώνεται μέσα από τις συνθήκες ο θεσμικός ρόλος των κοινωνικών εταίρων για την παραγωγή αποτελεσμάτων με δεσμευτικό χαρακτήρα. Πρόκειται για την απαρχή μιας αλληλεπίδρασης.

Λίγα λόγια τώρα για τη δομή της Γνώμης. Η Γνώμη αποτελείται από τρία κεφάλαια και τρία συνημμένα παραρτήματα με στοιχεία για το έργο της Ο.Κ.Ε. και του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας. Τα τρία μεγάλα κεφάλαια αναφέρονται: πρώτον, στις εξελίξεις στο επίπεδο του ευρωπαϊκού, στις εξελίξεις στο επίπεδο του εθνικού και τέλος στα συνολικά συμπεράσματα και τις προτάσεις.

Στο πρώτο κεφάλαιο λοιπόν, για τον ευρωπαϊκό διάλογο, γίνεται μια ιστορική αναδρομή στην πορεία βασικών θεσμών του διαλόγου στην Ε.Ε. Εδώ, πέραν των επιμέρους οργάνων διεξαγωγής του διαλόγου, αυτό που αξίζει να αναφερθεί είναι η συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική του Μάαστριχτ το 1992, η οποία περιελήφθη στη Συνθήκη του Αμστερνταμ το 1997, όντας (και αυτό είναι πολύ σημαντικό που θα πω), προϊόν μιας ιστορικής συμφωνίας των κοινωνικών εταίρων της 31/10/1991. Πρωτοποριακό στοιχείο της συμφωνίας είναι η αναγνώριση της εξουσίας των κοινωνικών εταίρων, να θεσμοθετούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η δυνατότητα αυτή έχει ήδη παράγει τέσσερις ευρωπαϊκές συμφωνίες – πλαίσια, εκ των οποίων τρεις έχουν καταστεί ήδη δεσμευτικές μέσω σχετικών Οδηγιών που περιλαμβάνουν αυτούσιο το περιεχόμενό τους. Στόχος αυτών των συμφωνιών που δείχνει και το πνεύμα των δύο πλευρών, είναι η ισορροπία μεταξύ οικονομικών περιορισμών και ευελιξίας από τη μια μεριά και αναγκών για ασφάλεια των εργαζομένων από την άλλη.

Τα επόμενα ευρωπαϊκά Συμβούλια Κορυφής με ορόσημο αυτό της Λισσαβώνας, ενισχύουν και υπογραμμίζουν το ρόλο και την ευθύνη των κοινωνικών εταίρων, οι δε ευρωπαϊκές πολιτικές απασχόλησης μέσω των κατευθυντηρίων γραμμών αναθέτουν σε αυτούς ιδιαίτερο ρόλο και υποχρεώσεις για συμμετοχή στη διαμόρφωση των εθνικών πολιτικών απασχόλησης. Παράλληλα, οι Οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων στο ευρωπαϊκό επίπεδο συνεχίζουν το έργο τους, καταρτίζοντας μάλιστα πρόσφατα από κοινού πολυετές πρόγραμμα δράσης για ένα πιο αυτόνομο κοινωνικό διάλογο, που να εμπλέκει και τους εθνικούς εταίρους.

Τέλος, τα εαρινά Συμβούλια Κορυφής παραπέμπουν πλέον ρητά στα αποτελέσματα των Διασκέψεων Κορυφής του κοινωνικού διαλόγου κάθε φορά. Ένα πνεύμα συλλειτουργίας χαρακτηρίζει το ευρωπαϊκό κοινωνικό γίγνεσθαι, που διαχέεται στο εθνικό επίπεδο με τις ανάλογες επιρροές.

Στο δεύτερο κεφάλαιο τώρα, το οποίο είναι και το πιο βασικό κατά τη γνώμη μου, όπου παρουσιάζεται η εξέλιξη του εθνικού κοινωνικού διαλόγου σε πολλά επίπεδα. Κατ' αρχήν γίνεται μια αναφορά στην εξέλιξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων στον ιδιωτικό τομέα. Εδώ, μέχρι και τη δεκαετία του '80 ο ιδιωτικός τομέας παρήγαγε συμφωνίες με τη μορφή των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας, χαρακτηρίζεται όμως παράλληλα και από σχετικά συγκρουσιακό κλίμα. Θεσμοί, όπως τα Συμβούλια των Εργαζομένων, δεν φαίνεται να απέκτησαν ουσιαστικό ρόλο και να επέδρασαν θετικά σε αυτό.

Στο τέλος της δεκαετίας του '80 και ειδικότερα το 1990, ψηφίζεται ο πολύ σημαντικός Ν.1876 με τη στήριξη όλων των πολιτικών εκφράσεων της χώρας, όπου μέσα από αυτό το σύστημα για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις εξασφαλίζεται περισσότερο αποκεντρωτικός χαρακτήρας στη διαπραγμάτευση, διευρύνεται το αντικείμενό τους και καταργείται η υποχρεωτική διαιτησία. Μέσα

από την εμπειρία του συστήματος αυτού ενισχύονται οι συμφωνίες και αναγνωρίζονται και προωθούνται περισσότερο οι κλαδικές συλλογικές συμβάσεις και ιδιαίτερα οι επιχειρησιακές.

Επίσης, αναφορά γίνεται και στις Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας. Πρέπει κανείς πράγματι να εξάρει τη θεσμική, αλλά και την πολιτική επιρροή αυτών των συμφωνιών, αφού οι κοινωνικοί εταίροι, όπως όλοι γνωρίζουμε, με αίσθημα ευθύνης για τις οικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες, ρυθμίζουν θέματα αμοιβών, συνθηκών εργασίας, ζητήματα απασχόλησης και ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής και πρόνοιας. Η δημιουργία θεσμών, όπως ο ΛΑΕΚ και το ΕΛΙΝΥΑΕ, μαζί με την ιδιαίτερη μέριμνα για προστασία ευαίσθητων ομάδων, υπογραμμίζει τη βαρύτητα αυτού του θεσμού.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στο νέο θεσμικό νομικό πλαίσιο που καθιερώνει για πρώτη φορά τη συλλογική διαπραγμάτευση στο δημόσιο τομέα. Ο θεσμός προς το παρόν βρίσκεται στα πρώτα του βήματα, χωρίς ουσιαστικό προς στιγμήν αποτέλεσμα, αφενός λόγω του ίδιου του συστήματος, αφού ετέρου λόγω της ιδιαιτερότητας και παράδοσης της κρατικής εξουσίας. Εκτεταμένη αναφορά στο κεφάλαιο αυτό γίνεται στην Ο.Κ.Ε. και στο ρόλο της, καθώς και στη συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού αυτού. Εδώ, αξίζει να σημειωθεί η πορεία του θεσμού, η εξελικτική πορεία στη συνεννόηση με ταξύ των τριών ομάδων συμφερόντων, αλλά και η σχετικά περιορισμένη αξιοποίηση του έργου της από την Πολιτεία. Επίσης, περιγράφεται και η εμπειρία από τη λειτουργία των Ν.Ο.Κ.Ε.

Τέλος, γίνεται αναφορά με μερική αξιολόγηση του μη θεσμοθετημένου διαλόγου και διαβουλεύσεων μεταξύ Κυβέρνησης και κοινωνικών εταίρων. Από τις μάλλον περιορισμένες προσπάθειες διεξαγωγής τέτοιου διαλόγου από την πλευρά της Κυβέρνησης, τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα θετική και πληρής στερη θεωρείται ο πρόσφατος οργανωμένος διάλογος για το Φορολογικό Σύστημα της χώρας με παραγωγή σημαντικών αποτελεσμάτων, ενώ ο διάλογος για το Ασφαλιστικό Σύστημα φαίνεται ότι εξελίχθηκε κυρίως σε διμερή βάση.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά τα συνολικά συμπεράσματα και τις προτάσεις. Εδώ επιχειρείται η εξαγωγή, πρώτον, συμπερασμάτων και η διατύπωση προτάσεων για την προώθηση του διαλόγου και την προοδευτική του ανέλιξη σε βασικό εργαλείο διαχείρισης αλλαγών και νέων θεσμών.

Η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ των κοινωνικών φορέων της χώρας, αποτελεί ουσιαστική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και στην επίτευξη των κριτηρίων σύγκλησης που επέτρεψαν την ένταξη της χώρας μας στην Ο.Ν.Ε. με παράλληλη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Νέα ευθύνη των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό, αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι η συμμετοχή τους στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα μέσα από τη συζήτηση για το νέο Σύνταγμα και τη διεύρυνση της Ε.Ε.

Επίσης, διαπιστώνουν τα συμπεράσματα αυτής της Γνώμης, ότι οι Ε.Γ.Σ.Σ.Ε. έχουν καταστεί παράγοντες σταθερότητας και προοπτικής σε δύσκολες οικονομικές συγκυρίες και θα ήταν ιδιαίτερα θετική η συνέχιση και η ενίσχυση της κατεύθυνσης αυτής. Σε αυτό το πλαίσιο η Ο.Κ.Ε. προτείνει τη δέσμευση της Πολιτείας να νομοθετεί άμεσα και αυτούσια το περιεχόμενο όλων των ρυθμίσεων της Ε.Γ.Σ.Σ.Ε., εφ' όσον δεν επιβαρύνεται ο κρατικός προϋπολογισμός.

Επίσης, στο μεγάλο στρατηγικό στόχο της Λισσαβώνας, που απαιτεί συντονισμό ενεργειών, ο κοινωνικός διάλογος είναι το απαραίτητο εργαλείο, αφού οι κοινωνικοί εταίροι είναι βασικός συντελεστής και συνυπεύθυνος. Η ευθύνη τους αυτή προκύπτει και μέσα από την ανάγκη του συντονισμού των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και την ανοικτή μέθοδο συντονισμού, στην οποία υπάγονται βασικές ευρωπαϊκές πολιτικές, όπως η απασχόληση, η εκπαίδευση και κατάρτιση, τα συνταξιοδοτικά συστήματα και η κοινωνική προστασία.

Επίσης, η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος της Κοινωνίας των Πολιτών διασταυρώνονται και ότι ανοίγει η εποχή ενός πολυεπίπεδου διαλόγου, όπου ο διάλογος των κοινωνικών εταίρων έχει βαρύνουσα σημασία και ότι αυτό το καινούργιο πλαίσιο πρέπει να προβληματίσει και τους ίδιους στις τακτικές και στις δράσεις τους.

Τέλος, στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων γίνονται επιμέρους προτάσεις ως προς τη διαδικασία, το περιεχόμενο και την εφαρμογή των συλλογικών διαπραγματεύσεων στον ιδιωτικό τομέα, την εκπροσώπηση των Οργανώσεων και τη διαπραγμάτευση στη Δημόσια Διοίκηση. Ως προς το θεσμοθετημένο εθνικό κοινωνικό διάλογο και το ρόλο της Ο.Κ.Ε. επισημαίνεται η ανάγκη σεβασμού του συνταγματικά κατοχυρωμένου γνωμοδοτικού της ρόλου, με την αποστολή για γνωμοδότηση όλων των Νομοσχεδίων οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής και προτείνεται η καθιέρωση ετήσιου απολογι-

σμού του Κυβερνητικού και Κοινοβουλευτικού έργου με αναφορά ιδιαίτερη στην αξιοποίηση των Γνωμών της Ο.Κ.Ε.

Θα έλεγα, τέλος, μια προσωπική εκτίμηση και με αυτό θα κλείσω, ότι τα συμπεράσματα αυτά και οι προτάσεις, θα πρέπει να ειπωθούν σαν μια πρώτη προσέγγιση με ενδεικτικό κυρίως χαρακτήρα, δε δομένου ότι η δυναμική των πραγμάτων, αλλά και η συμμετοχή των ίδιων των συντελεστών σε αυτή την πορεία, δεν μπορεί να προδιαγράψει τις εξελίξεις με βέβαιο τρόπο. Είναι όμως βέβαιο και σαφές, ότι ο θεσμός του κοινωνικού διαλόγου θα αποτελεί όλο και περισσότερο το εργαλείο της συναίνεσης και της κοινής δράσης. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Τσουμάνη γιατί μπόρεσε στο χρόνο αυτό να παρουσιάσει τα βασικά σημεία της Γνώμης και το λόγο τώρα έχει ο κ. Πολίτης να συμπληρώσει πάνω στο ίδιο θέμα.

Δ.ΠΟΛΙΤΗΣ: Θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος και θα αναφερθώ μόνο στο πραγματικό τόλμημα του εγχειρήματος που κάναμε σαν Ο.Κ.Ε., να αποτυπώσουμε την εξελικτική πορεία του κοινωνικού διαλόγου στη χώρα μας, μιας και έχει γίνει ένα στοιχείο αντιπαράθεσης μεγάλο, έχει από πολλούς μυθοποιηθεί και από άλλους εξοβελίζεται στο πυρ το εξώτερον, μέσα από μια διαδικασία μη διαλόγου για τον ίδιο τον κοινωνικό διάλογο.

Σαν Πρόεδρος της Επιτροπής, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα στελέχη της Ολομέλειας, αλλά και τους επιστημονικούς συνεργάτες. Είχαμε ένα τεράστιο έργο, μιας και αυτό το μεγάλο εργαλείο δεν είχε αποτυπωθεί σε κανένα επίσημο κείμενο ούτε ως έργο ούτε ως αναφορά ιδεολογική ακόμα σε ελληνικά κείμενα. Έτσι λοιπόν, αποφασίσαμε να φτιάξουμε την πρώτη βάση, όπου κάθε χρόνο θα παρακολουθούμε την πορεία αυτού του εργαλείου που όλοι έχουμε αποδεχθεί ως στοιχείο και εδώ αναφέρομαι στη Συνθήκη της Ε.Ε. και στα υποστηρικτικά της κείμενα, όπου ο κοινωνικός διάλογος σκιαγραφείται σαν τάση περιορισμού του παραδοσιακού παρεμβατικού ρόλου του κράτους και την ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων στη διαμόρφωση των κοινωνικών και οικονομικών αποφάσεων και πολιτικών.

Θεωρώ, σε ό,τι αφορά το ζήτημα της αποτύπωσης και της προσεκτικής προσέγγισης, ούτως ώστε το πρώτο κείμενο που βγαίνει από την Ο.Κ.Ε. να μην έχει διαφορετικές οπτικές γωνίες και να φτάσουμε σε ένα σημείο συμφωνίας, όχι στο κατώτερο επίπεδο, στο ανώτερο δυνατό, που θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε και από αυτή την πλευρά το κείμενο έχει μεγάλη αξία.

Από την άλλη μεριά, να αναδείξουμε τον κυρίαρχο κοινωνικό ρόλο του διαλόγου μεταξύ των κορυφαίων Οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών, μέσα από τις διαδικασίες των συλλογικών διαπραγματεύσεων και την ανάγκη μεταφοράς του κέντρου βάρους πλέον, μέσα από τη διαδικασία της συλλογικής διαπραγμάτευσης στο επιχειρησιακό και στο κλαδικό επίπεδο, όπου διαρθρώνονται οι διαφορές και μπορούν να συντεθούν οι αποφάσεις.

Τέλος, γίνεται πάλι μία αποτίμηση, που έρχεται ουσιαστικά να αναδείξει το πρώτο ζήτημα που βάζουμε, ότι δηλαδή ο κοινωνικός διάλογος είναι εργαλείο για τον περιορισμό του παραδοσιακού ρόλου του κράτους, όταν αποτιμούμε την εξέλιξη των ατύπων τριμερών ή διμερών επαφών σε εθνικό επίπεδο, όπου εκεί τα αποτελέσματα είναι περιορισμένα και καταθέτουμε ευθύνες και στην πάγια αντίληψη των κρατικών λειτουργιών ότι κατέχουν την αυθεντία του πράγματος αλλά και των δικών μας αδυναμιών ως κοινωνικών φορέων να επιτελέσουμε το έργο μας. Πιστεύουμε ότι η πλούσια εμπειρία που έχουμε τα τελευταία χρόνια, θα μας δώσει τη δυνατότητα να παίξουμε το ρόλο που προδιαγράφεται μέσα στα συμπεράσματα και τις προτάσεις που καταλήγει η συγκεκριμένη Γνώμη, ούτως ώστε τον επόμενο χρόνο, που πλέον αυτή η διαδικασία της αποτίμησης του κοινωνικού διαλόγου θα μπορέσει να δώσει νέα ώθηση στον κυρίαρχο στόχο που έχουμε βάλει να χρησιμοποιήσουμε καλύτερα αυτό το εργαλείο της συνεννόησης και της προσέγγισης των συμφερόντων, όπου αυτά είναι δυνατόν να συγκλίνουν.

Τέλος, θα ήθελα να επισημάνω: σκοπός της Ο.Κ.Ε. είναι η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου και μέσω αυτού η διαμόρφωση (αν είναι δυνατόν) κοινά αποδεκτών θέσεων για θέματα που απασχολούν την κοινωνία ευρύτερα ή ειδικότερα τμήματα αυτής. Η Ο.Κ.Ε. δεν έχει στόχο την άμβλυση των διαφορετικών ιδεολογικών και πολιτικών απόψεων, αλλά μέσω της παράθεσης των διαφορετικών επιχειρημάτων και προτάσεων να ζητήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος των κοινωνικών εταίρων που περιλαμβάνει, επιδιώκει την ανάδειξη της κοινής συνισταμένης, εφόσον υπάρχει. Επίσης, με τις προτάσεις της και τις γνωμοδοτήσεις της επιχειρεί τη μεγιστοποίηση του κοινωνικού οφέλους ή την ελαχιστοποίηση των πιθανών παρενεργειών από την άσκηση των επιμέρους αποφάσεων της κυβέρνησης. Είναι, λοιπόν, ευνόητο ότι η Ο.Κ.Ε. δεν υποκαθιστά με τη λειτουργία της ούτε τους λοιπούς πολιτειακούς θε-

σμούς, ούτε τους κοινωνικούς εταίρους, που διατηρούν στο ακέραιο την αυτονομία τους και το δικαίωμα διατύπωσης των δικών τους απόψεων στα θεσμικά όργανα της Ο.Κ.Ε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Πολίτη και γι αυτά που είπε και για το γεγονός ότι ήταν αρκετά σύντομος.

Πρέπει να σας ενημερώσω εδώ, ότι πριν από πέντε λεπτά πήρε τηλέφωνο ο κ. Σκανδαλίδης, ο οποίος λέει, είναι σε συνάντηση που δεν μπορεί να φύγει τώρα και κατά συνέπεια δεν θα προφτάσει να είναι εδώ μαζί μας.

Όπως είπα και στην αρχή, θα δώσουμε το λόγο στους κυρίους Υπουργούς που είναι εδώ και να αρχίσουμε με τον κ. Σπυρόπουλο, γιατί εκτός των άλλων είναι και από αυτούς που έχει ζηήσει τον κοινωνικό διάλογο και από τη μαχόμενη πλευρά της διεκδίκησης αλλά και από την πλευρά πια του έχοντος ευθύνη αποφάσεων, που σημαίνει ότι πρέπει να αλλάζει ενδεχομένως, δεν ξέρω πόσο το κάνει, σε αυτές τις περιπτώσεις χρειάζεται κανείς να αλλάζει καπέλο; Δεν ξέρω αν είναι απαραίτητο, κύριε Σπυρόπουλε.

Λοιπόν και στη συνέχεια θα μας μιλήσει ο κ. Πάχτας.

ΜΕΛΟΣ: Μπορώ να έχω το λόγο δύο λεπτά, κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φυσικά μπορείτε να έχετε το λόγο. Εγώ είχα πει αυτή τη διαδικασία, αν τη θέλετε. Αν δεν τη θέλετε, μπορούμε να κάνουμε ...

ΜΕΛΟΣ: Σας παρακαλώ, μία κανονική διαδικασία. Δηλαδή, εάν γίνεται δεκτή η πρόταση του συναδέλφου, που εγώ συμφωνώ, να γίνει μια κανονική διαδικασία, γιατί τώρα γίνανε από την πλευρά των εισηγητών οι παρεμβάσεις. Εάν λοιπόν, από την πλευρά της Ολομέλειας πρέπει να ακουστούν κάποιες απόψεις, βάλτε σας παρακαλώ, μια διαδικασία, να ακουστούν και αυτές οι απόψεις και να απαντήσουν μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ωραία. Αν αυτό νομίζετε ότι έτσι θα είναι πιο αποτελεσματική η διαδικασία. Οι Υπουργοί θα καθίσουν μέχρι το τέλος, διότι όπως και σε εσάς, σε όλους και στους Υπουργούς έχουμε υποσχεθεί ότι θα τους προσφέρουμε ένα κρασί στο τέλος.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, να πω κάτι; εμείς ξέρουμε ότι υπάρχει συλλογική Γνώμη της Ο.Κ.Ε. εδώ. Υπάρχουν και προσωπικές γνώμες;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, η Ολομέλεια...

ΥΠΟΥΡΓΟΣ: Εμείς θα απαντήσουμε σε αυτό το κείμενο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως. Κοιτάξτε. Η διαδικασία είναι ότι αυτό είναι έργο μιας Επιτροπής το οποίο στη συνέχεια έχει μελετήσει και αποδεχτεί η Εκτελεστική. Το κείμενο αυτό έρχεται εδώ και μετά από την εισήγηση των βασικών εισηγητών, τα μέλη της Ολομέλειας έχουν τη δυνατότητα να κάνουν παρατηρήσεις και ως Υπουργοί, ως πολιτική εξουσία, θα κάνετε στο τέλος τις παρατηρήσεις σας, αφού ακούσετε και σε όποιο βαθμό θέλετε, λαμβάνετε υπόψη, απαντάτε στα όσα θα πουν.

Λοιπόν, να αρχίσουμε από την Ολομέλεια; Θέλετε να αρχίσουμε με όποιον σηκώνει το χέρι του; Είχα κάνει την πρόταση να αρχίσουμε από τους επικεφαλής των ομάδων. Αν είναι έτσι, μπορεί να αρχίσει ο κ. Πολυζωγόπουλος ή ο κ. Αναλυτής, και μετά να πάμε στους επόμενους...

ΜΕΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν θέλω να θίξω ούτε εσάς ούτε τον κ. Πολυζωγόπουλο. Τα μέλη της Ο.Κ.Ε. είναι ισότιμα. Είναι μέλη της Ολομέλειας, ισότιμα μέλη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, είναι ισότιμα μέλη, δεν σήκωσαν το χέρι τους, γιατί ακριβώς εγώ είχα προτείνει κάτι άλλο. Εσείς τώρα προτείνετε μια άλλη διαδικασία.

ΜΕΛΟΣ: Ισότιμοι δεν είμαστε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως είστε, όλοι εδώ.

ΜΕΛΟΣ: Μας υποβαθμίζετε, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, μην το θέτετε έτσι, σας παρακαλώ τώρα. Πάμε σε ένα κείμενο, που είναι η ουσία όλων αυτών για τα οποία συνεδριάζουμε τόσα χρόνια εδώ πέρα. Αφήστε το, ας ακούσουμε. Δεν θα εμποδιστεί κανένας να εκφράσει τη γνώμη του. Λοιπόν, ακούμε τον κ. Πολυζωγόπουλο.

Χ. ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι στο ιερό του κοινωνικού διαλόγου, που είναι η Ο.Κ.Ε., υπάρχουν έτσι πολλές δυνατότητες να βρούμε τον τρόπο πώς θα μιλήσουμε, ποιος θα μιλήσει πρώτος, τι προτάσσεται, εν πάση περιπτώσει ποιο είναι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Συμμετέχοντας σε αυτή την Ολομέλεια, γυρνάει το μυαλό μου πίσω, το γύρισε βέβαια σε πολύ συγκεκριμένα πράγματα η κα Τσουμάνη με την

εισήγησή της, που με κάλυψε σχεδόν στο 100%, αλλά και το συγκεκριμένο κείμενο, το οποίο είναι εμπειριστικό, και φυσικά αυτά τα οποία είπε ο Δημήτρης ο Πολίτης.

Θεωρώ ότι πέρασαν μερικά χρόνια, από τότε που θεσμοθετημένα οργανώθηκε ο κοινωνικός διάλογος στη χώρα μας, επομένως είμαστε έτοιμοι, θεωρώ, να κάνουμε έναν πρώτο πολύ συγκεκριμένο και επί της ουσίας απολογισμό για τη δουλειά μας. Αυτός ο απολογισμός δεν θα γίνει στη λογική του «ως είθισται» αλλά θα πρέπει να αποτελέσει το έναυσμα μιας νέας πορείας, μέσα από τις εξελίξεις που θα συνοδεύουν αυτή τη νέα πορεία. Διαμορφώνοντας την απολογιστική σκέψη, ως μου επιτραπεί αυτή η έκφραση, θα πρέπει να γυρίσουμε, να κάνουμε μια γέφυρα και να δούμε τι γίνεται στο υπόλοιπο ευρωπαϊκό χώρο, που έχουν θεσμοθετηθεί Ο.Κ.Ε., ποια είναι τα αποτελέσματά τους, τι γίνεται με την Ο.Κ.Ε. της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου και αυτή επηρεάζει σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις, όσον αφορά την έκδοση οδηγιών από την Ε.Ε. που φυσικά μετά, επηρεάζονται και Εθνικές Νομοθεσίες, να δούμε πόσο προχωράει και φυσικά να σταθούμε κριτικά και αυτοκριτικά σε ό,τι έχει γίνει και σε σχέση με τη δική μας τη δουλειά, αλλά και με τις σχέσεις που αναπτύσσονται κάθε φορά με την κεντρική εξουσία.

Συμμετέχοντας και εγώ από τα πρώτα βήματα αυτής της προσπάθειας, δηλαδή της προσπάθειας για την οργάνωση ενός γνήσιου, ουσιαστικού κοινωνικού διαλόγου στη χώρα μας, έχω αυτές τις εμπειρίες, και νομίζω ότι όλοι μας με βάση αυτές, μπορούμε δημιουργικά να συμβάλλουμε για τη συνέχεια.

Το πρώτο που ήθελα να πω, είναι ότι υπάρχει ένα πλούσιο έργο της Ο.Κ.Ε. Αυτό το έργο εν μέρει έχει αξιοποιηθεί. Ένα πολύ μεγάλο του κομμάτι αφέθηκε και φυσικά ξεχνιέται πολλές φορές, ξεχνιέται περιεχόμενο το οποίο χρειάζεται να λαμβάνεται υπόψη για τη διαμόρφωση της όποιας πολιτικής σε οποιονδήποτε τομέα δραστηριότητας. Νομίζω, με βάση αυτή την προσέγγιση, θα πρέπει να μας απασχολήσει στο να γυρίσουμε και να δούμε όλες τις αποφάσεις, τις μέχρι σήμερα αποφάσεις της Ο.Κ.Ε., να δούμε ποιο τμήμα αυτών των αποφάσεων ελήφθη υπόψη και να επαναφέρουμε το υπόλοιπο μεγάλο κομμάτι το οποίο μένει αναξιοποίητο. Διότι κινδυνεύουμε να γίνουμε μια ομάδα, μονάδα παραγωγής θέσεων και οι θέσεις αυτές να μην αξιοποιούνται στο βαθμό που πρέπει να αξιοποιούνται.

Το δεύτερο που θεωρώ ότι πρέπει να μας απασχολήσει, είναι η ποιότητα της ίδιας της λειτουργίας μας, η οποία επηρεάζει το αποτέλεσμα. Είτε μια λέξη πιο μπροστά ο κ. Δημήτρης Πολίτης και νομίζω ότι με βάση αυτή τη λέξη και άλλες, αλλά με βάση αυτή, θα πρέπει να αναζητήσουμε τη δημιουργική σύγκλιση ανάμεσά μας. Εκπροσωπούμε διαφορετικά συμφέροντα, άλλα εξ αυτών γίνονται κατανοητά από τη μία ή την άλλη πλευρά, άλλα όχι. Είτε ο κ. Δημήτρης Πολίτης ότι οι συμφωνίες θα πρέπει να γίνονται και γίνονται, στο κείμενο αυτό τουλάχιστον έτσι περιγράφεται, ότι γίνονται στο ανώτερο δυνατό σημείο.

Γιατί επισημαίνω αυτό; διότι κινδυνεύουμε πολλές φορές να κάνουμε μία διαχείριση των πραγμάτων. Διαχείριση προβληματισμών και όχι δημιουργική παρέμβαση. Η δημιουργική παρέμβαση πρέπει να είναι το διαρκές ζητούμενο, για να πηγαίνουν τα πράγματα μπροστά. Δημιουργική παρέμβαση όμως, με το έλασσον της συμφωνίας δεν μπορεί να υπάρξει. Πρέπει να υπάρχει το μείζον κάθε φορά και το μείζον κατακτιέται, δημιουργείται, διαμορφώνεται πολύ δύσκολα, με μεγάλη δυσκολία, διότι υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις, λόγω και αντιτιθεμένων συμφερόντων. Τίθεται ένα θέμα επομένως, για την ενίσχυση του κύρους, της αξιοπιστίας και της προοπτικής της Ο.Κ.Ε., να δούμε την ποιότητα της δουλειάς μας, όχι ως προς το αποτέλεσμα των θέσεων, αλλά και ως προς τη δυνατότητα να συνεννοηθούμε με γνησιότητα και ειλικρίνεια πάνω στα ζητήματα της ουσίας, για να μη γίνουμε ένας διαχειριστικός Οργανισμός. Γιατί αν γίνουμε ένας διαχειριστικός Οργανισμός, που ο καθένας θεωρεί ότι λέει τις απόψεις του και από εκεί και μετά φεύγει, θα είμαστε ένα βήμα διαλόγου, που δεν θα δίνει δημιουργικό αποτέλεσμα, που είναι το διαρκές ζητούμενο.

Το επόμενο θέμα, που νομίζω ότι πρέπει να μας απασχολήσει, είναι να βάλουμε ένα ερώτημα, στο οποίο να απαντήσουμε. Μήπως ωρίμασαν οι συνθήκες να έχουμε μία ανάλογη σύνθεση και λειτουργία με αυτή τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε.; Το πόσο συμμετέχουν οι ομάδες, ποιο είναι το περιεχόμενο της δουλειάς των ομάδων εκεί, πώς αυτό το αποτέλεσμα, το περιεχόμενο, έρχεται και το ποθετείται στις Ολομέλειες, πώς εναλλάσσονται στην ηγεσία της Ολομέλειας οι συμμετέχουσες ομάδες των εργοδοτών, των άλλων επαγγελματιών και φυσικά των εργαζομένων; Θα είναι μία χειραφέτηση, με την καλή έννοια του όρου, διότι πλέον με μεγαλύτερο, πιο ενισχυμένο το αίσθημα της ευθύνης, θεωρώ ότι μπορούμε να αυτοδιαχειριστούμε το περιεχόμενο της δουλειάς μας και να το βάλουμε σε μια νέα τροχιά που θα δίνει πολύ περισσότερα αποτελέσματα. Το άλλο θέμα το οποίο παίζει σημαντικό ρόλο, είναι η σχέση μας με την κρατική εξουσία. Εδώ υπάρχει έλλειμμα. Δεν χωράει καμία αμ

φιβολία. Έλλειμμα, διότι ενώ ξεκινήσαμε με μία ορμή και μέσα σε τρία χρόνια στην Ελλάδα κάναμε ό,τι δεν είχε γίνει δεκαετίες σε σχέση με την οργάνωση του κοινωνικού διαλόγου και ήρθαμε με την ταχύτητα που δώσαμε στα πράγματα, να καλύψουμε το τμήμα της κουλτούρας που υπήρχε ήδη στις άλλες χώρες της Ε.Ε., εν τούτοις οι σχέσεις που αναπτύχθηκαν με την κρατική εξουσία, δεν ήταν πάντοτε σχέσεις δημιουργικές και σχέσεις συνεργασίας, για να μεγιστοποιηθεί μέσα από αυτή τη συνεργασία το αποτέλεσμα.

Έτσι, δημιουργείται αυτό το έλλειμμα που υπάρχει και στο οποίο αναφέρθηκα προηγουμένως, ότι ένα μεγάλο τμήμα του έργου της Ο.Κ.Ε. δεν έχει αξιοποιηθεί από την κεντρική εξουσία. Ή σε άλλες περιπτώσεις, χρησιμοποιήθηκε ως άλλοθι, ότι: «Να, ακούσαμε και τη γνώμη των κοινωνικών εταίρων, αλλά εντάξει, εμείς είμαστε που αποφασίζουμε και αυτή είναι η τελική μας επιλογή».

Γυρνώντας σε τρεις διαλόγους οργανωμένους, για να δούμε έτσι, με δύο λέξεις τη συμμετοχή τους σε αποτελέσματα, σε μεγάλα αποτελέσματα που έχει να κάνει με την πορεία της χώρας, θα πρέπει να δούμε ένα διάλογο που κάναμε το '97 για τα ζητήματα της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της ανταγωνιστικότητας, όπου εγώ θεωρώ ότι το αποτέλεσμα εκείνου του διαλόγου, συνέβαλλε στο να μπει η χώρα στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Αυτό δεν μπορεί κανείς να το ξεχάσει ή να το υποβαθμίσει. Πέρα από τις αδυναμίες και τις δυσκολίες που πηγάζουν και από το έλλειμμα της κουλτούρας του κοινωνικού διαλόγου, στο οποίο αναφέρθηκα προηγουμένως.

Ο δεύτερος και εδώ μπορεί να έγινε όπως το είπε η Τζένη προηγουμένως σε σχέση με το Ασφαλιστικό, στην τελική του έκβαση προσφάτως, σε σχέση με τον κοινωνικό διάλογο, μη ξεχνάμε όμως ότι ο κοινωνικός διάλογος για το Ασφαλιστικό, ξεκίνησε από το '97 και αυτός. Προέκυψε το λεγόμενο μίνι Ασφαλιστικό, που αδικείται όταν το λέμε μίνι Ασφαλιστικό, ήταν μεγάλες αλλαγές που έγιναν για την κοινωνική ασφάλιση και συμπληρώθηκε με το πρόσφατο νομοθετικό πλαίσιο που πράγματι λόγω δυσκολιών και στο εσωτερικό μας, δεν έγινε ένας πολυμερής οργανωμένος διάλογος, περιορίστηκε ο διάλογος σε διμερή βάση, όμως έδωσε σημαντικά αποτελέσματα και αν δούμε το πλαίσιο και το πώς αυτό θα υποστηριχτεί στη συνέχεια και έτσι πρέπει να γίνει, σε σχέση με την Επικουρική Ασφάλιση και την Επαγγελματική Ασφάλιση, τότε στη χώρα μας θα καταλάβουμε ότι έχει δημιουργηθεί για πρώτη φορά ολοκληρωμένο πλαίσιο για την Κοινωνική Ασφάλιση.

Και το τρίτο είναι και δεν επεκτείνομαι, αναφέρθηκε και η κα Τσουμάνη, το Φορολογικό, που έδωσε πολύ συγκεκριμένα αποτελέσματα επί μεγάλου θέματος και θέματος που πολλά χρόνια μας βασάνισε, που είναι το Φορολογικό και οι ρυθμίσεις που ολοκληρώθηκαν προσφάτως στη Βουλή.

Βλέπουμε λοιπόν, ότι παρά τις επιφυλάξεις, παρά τις αντιρρήσεις ή και τις διαφορές, ο κοινωνικός διάλογος στη χώρα μας δίνει αποτελέσματα και το μεγαλύτερο αποτέλεσμά του είναι το ότι έχει διαμορφωθεί η κουλτούρα της κοινωνικής διαπραγμάτευσης και μέσα από τον Ο.ΜΕ.Δ και μέσα από άλλους θεσμούς κοινής συμμετοχής των εργοδοτικών ενώσεων και των εργατικών ενώσεων, αλλά και άλλων φορέων.

Έχουμε, δεν χωρά καμία αμφισβήτηση επί αυτού, πολύ δρόμο μπροστά μας. Για να τον πορευτούμε αυτό το δρόμο (χρησιμοποιώ συνέχεια τη λέξη) δημιουργικά, γιατί αυτό πιστεύω, ότι πρέπει να δίνει ως αποτέλεσμα ο κοινωνικός διάλογος, τη δημιουργία. Πρέπει λοιπόν να αναβαθμίσουμε και την ποιότητα του δικού μας πολιτικού, συνδικαλιστικού ή και επιστημονικού λόγου, διότι συνυπάρχουν όλα αυτά σε διεργασίες που συντελούνται σε τέτοια όργανα, για να αναβαθμίζεται και το αποτέλεσμα.

Το κράτος (και τελειώνω με αυτό), θα πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες του. Το κράτος με την ευρύτερη έννοια και της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά και της λειτουργίας γενικότερα, να αναλάβει τις δικές του ευθύνες. Αναφέρθηκε η κα Τσουμάνη πιο πριν, ότι το Κράτος θα πρέπει να θεσμοθετεί στη βάση των συμφωνιών. Δηλαδή, πώς μπορεί να δικαιολογηθεί μία Κυβέρνηση ότι, για παράδειγμα, κοντεύουμε να κλείσουμε ένα χρόνο που υπογράψαμε την τελευταία Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση και δεν την έχει κυρώσει με Νόμο στη Βουλή. Δηλαδή δεν έχει κυρωθεί ούτε ένα τμήμα της, ούτε μία ρύθμιση, είτε έχει να κάνει με τις άδειες είτε με άλλα κοινωνικού περιεχομένου θέματα, τα οποία εμπεριέχονται στην τελευταία Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση.

Ή ακόμη, πώς νομιμοποιείται πάλι η κεντρική εξουσία, να έχει θεσμοθετηθεί ο κοινωνικός διάλογος και η κοινωνική διαπραγμάτευση στο δημόσιο και να μην έχει προχωρήσει ο θεσμός των Ελεύθερων Συλλογικών Διαπραγματεύσεων στο δημόσιο τομέα.

Βλέπουμε δηλαδή, μια καθυστέρηση μεγάλη και ενώ είχαμε τότε σηκώσει ψηλά τη σημαία της κύρωσης της 154 (αν θυμάμαι καλά) Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας, με βάση την οποία θεσμοθετούνται οι

Ελεύθερες Συλλογικές Διαπραγματεύσεις στο δημόσιο, το μόνο που πάει να μείνει από αυτό το Νομοθέτημα, είναι η αμφισβήτηση της υποχρεωτικότητας των Διαιτητικών Αποφάσεων από τον Ο.ΜΕ.Δ., όπου αν κάτι τέτοιο συμβεί, τότε περιορίζεται, όχι μόνο το περιεχόμενο της υπόστασης του ίδιου του θεσμού του Ο.ΜΕ.Δ. όπου μέσα από αυτό γίνονται οι συμφωνίες, οι Συλλογικές Συμβάσεις ή Διαιτητικές Αποφάσεις, αλλά θα μείνει ακάλυπτο, όσον αφορά την υποχρεωτικότητα της εφαρμογής των Συλλογικών Συμβάσεων, ένα πολύ μεγάλο τμήμα των Ελλήνων εργαζομένων.

Επομένως, υπάρχει άμεση ανάγκη, εάν θέλουμε πράγματι και εννοούμε ότι το θέλουμε να προχωρήσει η κοινωνική διαπραγμάτευση και ο κοινωνικός διάλογος στη χώρα μας, είναι να υποστηριχθεί με διάφορους τρόπους και με τη συμμετοχή όλων η κοινωνική διαπραγμάτευση στο δημόσιο.

Υπάρχει τώρα, ένα άλλο πράγμα το οποίο προβάλλει μπροστά μας ως πρόβλημα. Η διεύρυνση της Ε.Ε. με την εισαγωγή δέκα χωρών στη νέα τη μεγάλη πλέον, πιο μεγάλη Ε.Ε., θα δημιουργήσει ένα πρόβλημα, σε σχέση με την κουλτούρα που υπάρχει στις ευρωπαϊκές χώρες για τον κοινωνικό διάλογο. Χώρες όπου δεν αναπτύχθηκε ποτέ η κοινωνική διαπραγμάτευση και δεν υπάρχει εναρμόνιση και του θεσμικού πλαισίου σε σχέση με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τον κοινωνικό διάλογο κλπ, θα βρεθούν δίπλα μας, να συνηθίσουμε στο επίπεδο της Ευρώπης, χωρίς να έχουμε κάνει τα βήματα που είναι αναγκαία, για να μπορέσει να πλησιάσει η σκέψη τους, τη σκέψη μας σε αυτά τα θέματα.

Επομένως και εδώ θα κριθούμε όλοι μας, στο πώς μέσα και από τις διμερείς επαφές και μέσα από την ανάπτυξη των συνεργασιών και μέσα από τη λειτουργία των θεσμοθετημένων ευρωπαϊκών οργάνων, θα φέρουμε όλο αυτό το δυναμικό πιο κοντά στην κουλτούρα του κοινωνικού διαλόγου και της κοινωνικής διαπραγμάτευσης.

Τελειώνω, με το εξής: μερικοί και ειπώθηκε προηγουμένως, έχουν επιφυλάξεις, αντιρρήσεις, βλέπουν τον κοινωνικό διάλογο ως κάποιο πεδίο, όπου γίνεται η ενσωμάτωση κλπ. Ουδέν αναληθέστερο αυτού. Διότι ο κοινωνικός διάλογος δεν υποκαθιστά ούτε την αντίθεση ούτε την σύγκρουση ούτε και τη ρήξη δηλαδή. Δεν είναι δυνατόν να απορροφήσει τέτοιες κοινωνικές διεργασίες και εξελίξεις, οι οποίες πηγάζουν από τα οργανωμένα συμφέροντα που υπάρχουν στις πολιτισμένες κοινωνίες. Είναι το επίπεδο της συνεννόησης, της μέγιστης δυνατής συνεννόησης. Εάν δεν προκύψει η συνεννόηση αυτή, η κάθε πλευρά έχει τη δυνατότητα και τα μέσα να κινηθεί και με άλλες παρεμβάσεις, συγκρουσιακές, ή οτιδήποτε άλλο κρίνει. Επομένως, είναι έξω από τα πράγματα μια τέτοια προσέγγιση, δεν έχει καμία σχέση με τον κοινωνικό διάλογο και την οργανωμένη συζήτηση προς αναζήτηση κοινών ή των μεγίστων δυνατών συνεννοήσεων γύρω από τα θέματα που μας απασχολούν.

Να συγχαρώ και τελειώνω, μιας και είναι και τέλος του έτους και πιστεύω ότι είναι και η τελευταία Ολομέλεια, την Εκτελεστική Επιτροπή, το Προεδρείο και τη Διοίκηση της Ο.Κ.Ε., παρότι και εγώ μέλος είμαι, αλλά δεν είμαι από τα μονίμως συμμετέχοντα στις Ολομέλειες, για τη δουλειά που έχει κάνει, είναι πλούσιο το έργο, εγώ εκτιμώ ότι ίσως και ένα τμήμα αυτού του έργου να μην το έχουμε διαβάσει όλοι μας, αν και είμαστε μέλη της Ολομέλειας αυτής, της Ο.Κ.Ε. Πόσο μάλλον έτσι, άλλοι, που είναι έξω από εμάς.

Χρειάζεται λοιπόν, μία προσπάθεια ανάδειξης αυτού του έργου και ανάδειξης των προτεραιοτήτων και επαναφορά όλων αυτών των θέσεων που δεν έχουν γίνει δεκτές μέχρι σήμερα, μέσα και από μία πιο μαζική διαδικασία, μια διμερίδα δηλαδή, όπου θα γίνει μια συζήτηση και θα υπάρξει και αυτό που προβλήθηκε ως απαίτηση πιο πριν, απάντηση και από τη μεριά της κεντρικής εξουσίας γιατί απέρριψε το ένα και γιατί απέρριψε το άλλο. Γιατί ξέρετε; Απαντήσεις σε αυτά δεν έχουν δοθεί. Λέει: «Έχει εκφραστεί μια άρνηση, δεν το περιλαμβάνω». Αλλά γιατί «δεν το περιλαμβάνω», δεν νομίζω ότι έχει τεθεί ποτέ ή στην Ολομέλεια ή κάπου αλλού. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Πολυζωγόπουλο ο οποίος ανέπτυξε προβληματισμούς πάνω στην ουσία του θέματος.

Θα παρακαλούσα τώρα, τον κ. Αναλυτή, αν ήθελε να κάνει μία παρέμβαση.

Ν. ΑΝΑΛΥΤΗΣ: Για εμένα έχει ιδιαίτερη σημασία, είμαι και εγώ από εκείνους που ξεκίνησαν αυτή την προσπάθεια του κοινωνικού διαλόγου πολλά χρόνια πριν και σε όλες του τις μορφές, είτε ήταν η διαπραγμάτευση των δύο φορέων: εργοδοσίας και εργαζομένων, είτε η Ο.Κ.Ε. είτε άλλες μορφές οι οποίες έχουν εξελιχθεί εν τω μεταξύ και ήταν μια δημιουργική περίοδος, πράγματι φτιαχτήκανε θεσμοί. Άρα δίνω πάρα πολύ μεγάλη σημασία σε αυτή τη Γνώμη σήμερα.

Είναι μία Γνώμη, από τις δυο – τρεις που θα ξεχώριζα εγώ στην ιστορία της Ο.Κ.Ε., σαν Γνώμες, οι οποίες έχουν να κάνουν με τη συστατική σύνθεση της Ο.Κ.Ε.. Δεν μιλάμε για περιφερειακά πράγματα, δεν μιλάμε για πράγματα που ενδιαφέρουν την κοινωνία μόνον, μιλάμε για πράγματα τα οποία αποτελούν, αν θέλετε, τον ουσιαστικό πυρήνα της Ο.Κ.Ε.

Από αυτή την πλευρά, έχω την εντύπωση ότι έχει μία ιδιαίτερη σημασία αυτή η Γνώμη σήμερα, την οποία συζητούμε και νομίζω ότι είμαστε όλοι ευτυχείς που έλαβε το λόγο ο κ. Πολυζωγόπουλος και είπε αυτά που είπε. Για εμένα είναι εκπληκτικά αυτά που είπε. Ελπίζω να τα δούμε γραμμένα και τυπωμένα, διότι αποτελούν πραγματικά, ένα είδος "Ευαγγελίου" για την Ο.Κ.Ε., αυτά τα οποία είπε. Χάραξε πάρα πολύ γρήγορα και πολύ παραστατικά, νομίζω, όλη την εξελικτική πορεία της Ο.Κ.Ε. και τις δυο νατότητες που η Ο.Κ.Ε. αυτή έχει, έχει μέσα σε μία κοινωνία, που δεν είναι ακόμη στη φάση εκείνη του διαλόγου, που θα θέλαμε όλοι, κατά πάσα πιθανότητα, να είναι.

Έτσι, νομίζω ότι δεν μπορώ, παρά να προσυπογράψω όλα όσα είπε ο κ. Πολυζωγόπουλος, είτε μιλάω για την Ο.Κ.Ε. ειδικά, είτε για τον κοινωνικό διάλογο ειδικά, ακόμη όμως και για τους δημοσίους υπαλλήλους. Και θα προσθέσω μόνον αυτό, πριν μπω σε αυτά που θέλω να πω εγώ, που θα προσπαθήσω να είναι λίγο διαφορετικά. Εάν θέλουμε το δημόσιο τομέα κομμάτι αυτής της κοινωνίας, εάν δεν τον θέλουμε να είναι είτε αντίπαλος είτε εξουσιαστικός, είτε κάτι άλλο, πρέπει να τον βάλουμε μέσα στους θεσμούς, που αυτή η κοινωνία αναπτύσσει. Εάν ο διάλογος είναι ένας ειδικός θεσμός που όλοι θέλουμε να αναπτυχθεί και να τον υπηρετήσουμε και ο δημόσιος τομέας, πρέπει να μπει σε αυτό τον διάλογο. Δεν μπορεί να μένει απέξω. Και αν μείνει απέξω λόγω των δημοσίων υπαλλήλων, κάτι να γίνει με τους δημοσίους υπαλλήλους. Εάν μείνει απέξω λόγω του κράτους, κάτι πρέπει να γίνει με το κράτος. Δεν μπορούμε σαν συνολική κοινωνία, με τις προκλήσεις που έχουμε μπροστά μας, να πούμε ένα ουσιαστικό, ζωντανό τμήμα που είναι ο δημόσιος τομέας μένει έξω από τους δικούς μας θεσμούς. Θα ήταν λάθος τραγικό δηλαδή. Και νομίζω ότι με αυτή την έννοια πράγματι νομίζω ότι το κράτος δεν έχει ακόμη υπηρετήσει αυτή την ιδέα.

Τώρα, θα έρθω σε αυτά που ήθελα να πω εγώ και ευτυχώς μπορεί να είναι μάλλον συμπληρωματικά με αυτά που είπε ο κ. Πολυζωγόπουλος και όχι αναπληρωματικά.

Έχω την εντύπωση, ότι η Ευρώπη συναντάει και είναι μπροστά σε μεγάλες προκλήσεις. Όχι μόνον εμείς, ολόκληρη η Ευρώπη. Δύο είναι οι μεγάλες προκλήσεις, που θα έλεγα και έτσι οι προκλήσεις αυτές είναι μέρος των δικών μας προκλήσεων, είναι μέρος της δικής μας Προεδρίας, η οποία πρέπει να παίξει κάποιο ρόλο. Εγώ, κάθε φορά που ακούω, ακούω με λίγο φθόνο: «Η Λισσαβόνα... και η Λισσαβόνα... και η Λισσαβόνα». Οι Πορτογάλοι καταφέρανε να κάνουν τη Λισσαβόνα σημαία που τη συζητάνε τρία χρόνια σε όλα τα ευρωπαϊκά fora. Κάτι πρέπει να κάνουμε και εμείς, τέτοιο. Να ακουστούμε με κάποια τέτοια λογική και με κάποια τέτοια, αν θέλετε, φιλοσοφία. Εν πάση περιπτώσει, η Λισσαβόνα όμως, έθεσε ένα μεγάλο στόχο, που είναι πρόκληση, μία από τις δύο προκλήσεις. Ότι πρέπει η Ευρώπη, σε πολύ λίγα χρόνια, μέχρι το 2010 να γίνει η πιο, η πιο ανταγωνιστική περιοχή του κόσμου, βασισμένη στη γνώση και στην τεχνολογία. Και εκσυγχρονίζοντας το κοινωνικό ευρωπαϊκό μοντέλο. Άρα μιλάμε για ανταγωνιστικότητα με κοινωνικό μοντέλο, με κοινωνική ευαισθησία, η οποία είναι η ευρωπαϊκή παράδοση.

Αυτό δεν είναι εύκολο να γίνει. Πάρα πολλές φορές, πιστεύουμε ότι η ανταγωνιστικότητα είναι εχθρός της κοινωνίας. Ότι η ανταγωνιστικότητα η οικονομική και των προϊόντων, μάλλον δημιουργεί αντιθέσεις παρά συμπτώσεις με το κοινωνικό σύνολο. Νομίζω ότι αυτό είναι μάλλον μια ιδέα η οποία έχει ξεπεραστεί και ελπίζω να συμβάλλουμε και εμείς στο ξεπέραςμα αυτής της ιδέας. Δεν είναι δυνατόν να έχουμε πια ανταγωνιστικότητα, σε μία κοινωνία που δεν συμμετέχει όλη στην προσπάθεια. Αυτό που βγάλανε τα τελευταία πέντε – έξι χρόνια και είναι ένα σύνθημα στην Ε.Ε., που λέει ευελιξία των επιχειρήσεων με ασφάλεια των εργαζομένων, είναι ένα δίδυμο που πρέπει πάντοτε να το σεβόμαστε. Πρέπει πάντοτε να το έχουμε, αν θέλετε, σαν υποδομή σε όλες μας τις ενέργειες. Για να το πετύχουμε αυτό χρειάζεται διάλογος. Δεν μπορεί να επιτευχθεί αυτό το πράγμα ούτε από Κυβερνήσεις ούτε από εξουσίες. Θέλει τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των κοινωνικών φορέων, των κοινωνικών ομάδων. Εάν δεν μπορούμε σε αυτό το παιχνίδι, εάν δεν μπορούμε επιτυχώς, δεν θα πετύχει όλη αυτή η προσπάθεια η κοινωνική.

Η δεύτερη πρόκληση που συναντάμε, είναι όχι μόνο να γίνουμε οι πιο ανταγωνιστικοί και θέλει μια προσοχή (θα επανέλθω σε αυτό), είναι το δεύτερο που είχα υπόψη να πω, το κάλυψε ήδη ο κ. Πολυζωγόπουλος, είναι πράγματι οι δέκα νέες χώρες, οι οποίες δεν είναι στο επίπεδο που είναι η υπόλοιπη Ευρώπη αν πούμε, το μέσο όρο, για να μην κάνουμε διακρίσεις μέσα στις δεκαπέντε. Πράγματι αν

τές οι χώρες πρέπει να μπουνε, όμως, ο μέσος όρος της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης θα οπισθοδρομήσει, ο μέσος όρος του κοινωνικού διαλόγου θα οπισθοδρομήσει, πρέπει όλοι να συνεισφέρουμε, η οπισθοδρόμηση αυτή να είναι βραχεία και να ξεπεραστεί γρήγορα. Διότι αν δεν είναι έτσι, τότε ολόκληρο το ευρωπαϊκό, αν θέλετε, κύκλωμα και δίκτυο, θα οπισθοδρομήσει και θα έχουμε διαφθορούσεις εσωτερικές της Ευρώπης, που δεν θα ξέρουμε, πώς να τις μαζεύουμε. Θα έχουμε τους καλούς και τους κακούς, τους πλούσιους και τους φτωχούς, τους παραγωγικούς και τους μη παραγωγικούς. Δεν είναι δυνατόν η Ευρώπη να προχωρήσει έτσι.

Και έτσι έρχομαι στο ρόλο το δικό μας πια, του ελληνικού Κοινωνικού Διαλόγου. Η Ελλάδα δεν πάει καλά από απόψεως ανταγωνιστικότητας και αν θα μπουν και οι καινούργιες χώρες, θα βρεθούμε ίσως σε πιο δύσκολη οικονομικά θέση. Θα πρέπει να προλάβουμε να ανταγωνιστούμε όχι πια την Πορτογαλία και την Ισπανία, η Σλοβενία, με τις οποίες συνήθως συγκρινόμαστε, αλλά χώρες όπως η Τσεχία, χώρες όπως η Πολωνία, η Σλοβενία, οι οποίες θα κινηθούν πολύ γρήγορα. Έχουν μια υποδομή και μια κουλτούρα, που θα τους κάνει έτσι και απελευθερωθούν πολιτικοκοινωνικά, θα κινηθούν πάρα πολύ γρήγορα. Ε, δεν μπορούμε να είμαστε πίσω από όλους και να είμαστε ευχαριστημένοι, να είμαστε οι εικοστοί. Πρέπει να καταφέρουμε να είμαστε οι δέκατοι τέταρτοι, οι δέκατοι τρίτοι, οι δωδέκατοι. Μη λέμε ότι θα είμαστε οι πρώτοι, βέβαια.

Αυτό όμως, δεν μπορεί να γίνει, εάν σε όλα δεν υπάρξει μια συνέργια και ένας ο λόγος ο δικός μας, ο ρόλος ο δικός μας, είναι στη συνέργια να προσφέρουμε τον κοινωνικό διάλογο. Έναν κοινωνικό διάλογο παραγωγικό και όχι ένα διάλογο για το διάλογο. Ένα διάλογο με στόχο τις συναινέσεις και πάντα μπορούν να βρεθούν οι συναινέσεις. Αυτό έχει αποδειχτεί τα τελευταία δέκα – δεκαπέντε χρόνια στην Ελλάδα. Μέσα από συγκρούσεις, μέσα από λογικές περιέργες και αντιθετικές, μπορούν να βρεθούν συναινέσεις, διότι στο τέλος – τέλος, μία κοινωνία έχει κοινούς στόχους. Τώρα, το πώς θα το μοιράσουμε εσωτερικά, είναι δευτερογενές.

Ο Γεννημάτας, νοιώθω την ανάγκη να τον αναφέρω εδώ μέσα σήμερα, γιατί είναι ο άνθρωπος ο οποίος έπαιξε ρόλο για να διαμορφωθεί και να φτιαχτεί αυτή η Ο.Κ.Ε., έλεγε: «Πρώτα να φτιάξουμε τον πλούτο και μετά να τον μοιράσουμε». Αυτή τη στιγμή χρειαζόμαστε να φτιάξουμε τον πλούτο ακόμη. Και εκεί χρειάζεται αυτή η λογική του διαλόγου, η φιλοσοφία του διαλόγου και βεβαίως αυτό μας οδηγεί και εδώ θα τελειώσω, νομίζω, όχι να ξεκαθαρίσουμε τι είναι διάλογος αλλά πώς θα τον κάνουμε. Και δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι μας λείπει λίγο η κουλτούρα του διαλόγου, όπως το είπε ο κ. Πολυζωγόπουλος αλλά όμως, αυτά αποκτώνται. Δεν είναι κάτι που δεν μπορούμε εμείς να αποκτήσουμε. Ένας λαός ικανός, ζωντανός, με κοινούς στόχους, αυτά τα πράγματα τα αποκτά. Μπορεί άλλα να μην μπορεί να αποκτήσει. Δεν μπορούμε να αποκτήσουμε πεδιάδες, εκεί που έχουμε βουνά αλλά πρέπει να χρησιμοποιήσουμε και να εκμεταλλευτούμε τα βουνά μας. Αυτά έχουμε, με αυτά πρέπει να φτιάχουμε. Αλλά δεν μπορούμε να λέμε: δεν γίνεται αυτό, δεν γίνεται εκείνο. Βεβαίως γίνεται. Και η κουλτούρα του κοινωνικού διαλόγου. Έχει αποδειχτεί εξάλλου. Έχουμε ξεπεράσει πάρα πολλές δυσκολίες, για όσους από εσάς (ευτυχώς ο μέσος όρος είναι πολύ νεανικός εδώ), είχαν ζηήσει χρόνια παλαιότερα, είκοσι – εικοσιπέντε χρόνια πριν, τότε, αν μιλάγες για διάλογο και κοινωνικό διάλογο, ήταν ακατάληπτες έννοιες. Νομίζω ότι τώρα πια λέμε πώς θα τον κάνουμε καλύτερο τον κοινωνικό διάλογο και αρκεί που έχει ακόμη δυσκολίες.

Μη ξεχνάμε ότι εμείς ανήκουμε και σε μία περιοχή της γης που λόγω κουλτούρας, θρησκείας, διαφορών πραγμάτων, ο διάλογος δεν είναι πραγματικά μέσα στην καθημερινή μας ζωή. Δεν τον έχουμε μάθει ούτε στα σχολεία μας. Ακόμη ζούμε και στα σχολεία με εξουσιαστικούς τρόπους λειτουργίας. Στα αγγλοσαξωνικά σχολεία τα παιδιά συμμετέχουν δια λόγου τους, στις συζητήσεις. Εμάς ακόμη, όχι. Εμάς ακόμη η μάθηση είναι να μάθουμε απέξω μερικά κεφάλαια και να τα πούμε παπαγαλία. Αυτά όλα ξεπερνούνται και πρέπει εμείς να βοηθήσουμε στο συνολικό αυτό ξεπέρασμα και στην παιδεία και στην παραγωγή και στον πλούτο και στο μοίρασμα του πλούτου αυτού.

Έτσι νομίζω ότι ο ρόλος μας είναι πάρα πολύ μεγάλος και σαν πρώτο βήμα, θα έλεγα ότι από αυτή τη συζήτηση και αυτή η Γνώμη πρέπει να βγει από εδώ ομόθυμα. Μπορεί να διαφωνήσουμε σε πολλές λεπτομέρειες της Γνώμης αλλά δεν επιτρέπεται και εκεί συμφωνώ απόλυτα με τον κ. Δημήτρη Πολίτη, πρέπει να συμφωνήσουμε σε αυτή τη Γνώμη στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο και νομίζω ότι μπορούμε.

Και να ευχαριστήσω όλους που συμμετείχαν, γιατί είναι μια πάρα πολύ σοβαρή δουλειά και θα αναφερόμαστε σε αυτή τη δουλειά, πολλά χρόνια. Δεν είναι μια από τις Γνώμες που θα ξεχαστούν. Έχω με κάνει πολλές Γνώμες, λίγο βιαστικές, λίγο ξεχνιούνται στο χώρο των αναμνήσεων. Αυτή θα είναι μια

ζωντανή Γνώμη για πάρα πολλά χρόνια. Και έτσι πρέπει να είμαστε βέβαιοι ότι οι άνθρωποι που δούλεψαν εδώ, δώσανε πάρα πολύ ποιότητα και πάρα πολλή εργασία και νομίζω ότι θα πρέπει να ευχαριστήσουμε και την κα Γιαννακούρου, η οποία δούλεψε σαν επιστημονικός συνεργάτης και την ομάδα που προήδρευε ο κ. Πολίτης, ήταν η κα Τσουμάνη, εάν ξεχνάω ποιοι άλλοι ήταν, παρακαλώ να μου το θυμίσετε, διότι...εγώ δεν συμμετείχα και έτσι τα συγχαρητήριά μου μπορεί να είναι προς τρίτους. Νομίζω ότι κάνανε μια δουλειά υπεύθυνη και μία δουλειά πλήρη για όλους εμάς. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Αναλυτή και αυτός με τη σειρά του πρόσθεσε στον προβληματισμό και δείχνει ότι είμαστε σε καλό δρόμο.

Θα ήθελε ο κ. Μότσο να προσθέσει κάτι; παράκληση να είμαστε σύντομοι, με την έννοια να ολοκληρώσουμε. Παρακαλώ να ακούσουμε τον κ. Μότσο;

ΜΟΤΣΟΣ: Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε. Πραγματικά, μετά από τις δύο τοποθετήσεις και επειδή και εγώ συμμετείχα από την αρχή του κοινωνικού διαλόγου σε όλα τα επίπεδα, αυτό που έχω να πω είναι ότι χρειάζεται να τον βαθύνουμε περισσότερο, χρειάζεται πράγματι να αποκτήσουμε αυτή την κουλτούρα που να συζητάμε τα προβλήματα και όχι να στεκόμαστε στα στερεότυπα και προκαταλήψεις ότι εμείς έχουμε το δίκιο και οι άλλοι δεν ξέρουν τι θέλουν και τι λένε, χρειάζεται πάνω από όλα η ίδια η Πολιτεία να σεβαστεί τις αποφάσεις της κοινωνίας, όταν αυτές δημιουργούν μια τέτοια συναίνεση προωθητική της εξέλιξης των πραγμάτων και της προσπάθειας της χώρας να αναπτυχθεί και να παρακολουθεί σύγχρονα και ανεπτυγμένα κράτη.

Δεν έχω να προσθέσω τίποτα σε αυτά που ο κ. Πολυζωγόπουλος και ο κ. Αναλυτής είπαν. Αυτό που θέλω να πω σαν μια λεπτομέρεια απλή, είναι ότι έχουμε κατακτήσεις σε εθνικό επίπεδο, παρ' ότι μας λείπει η κουλτούρα του διαλόγου, δυστυχώς στο ευρωπαϊκό επίπεδο δεν είναι κατεκτημένο και μιλάω για τον κοινωνικό διάλογο στο ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν συμμετέχουν. Παρακαλώ λοιπόν, στη σελίδα 8, όπου αναφέρονται τρεις βασικές Οργανώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, των εργαζομένων, ενός μέρους των εργοδοτών και των δημοσίων υπαλλήλων, να συμπληρωθεί η απουσία του αντιπροσωπευτικού Οργάνου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που όπως γνωρίζετε όλοι, είναι ο σημαντικότερος μοχλός ανάπτυξης στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ και τον κ. Μότσο. Έγινε αναφορά κατ' επανάληψη και δικαιολογημένα στην ενεργότερη συμμετοχή και του δημόσιου τομέα σε αυτή την προσπάθεια που κάνουμε εδώ, ας ελπίσουμε ότι αυτό θα γίνει πραγματικότητα στο άμεσο μέλλον και εάν θέλει, να πει έτσι, λίγα λόγια ο κ. Παπαντωνίου που είναι Αντιπρόεδρος της ΑΔΕΔΥ και έχει απόψεις επάνω στο θέμα.

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: Κατ' αρχήν και εγώ θέλω να πω ότι αν πιστεύουμε ότι μέσα από τη διαδικασία αυτού του κοινωνικού διαλόγου, κατ' αρχήν θα καταργήσουμε την πάλη των τάξεων, δεν νομίζω ότι η σκέψη αυτή είναι σωστή. Γίνεται μία προσπάθεια συνεννόησης. Πρέπει να πούμε ότι κοινωνικός διάλογος για τους Ευρωπαίους σημαίνει συνεννόηση κατ' αρχήν, διαβούλευση και διμερής διάλογος. Και όλα αυτά τα πράγματα, μέσα από το 1985 έχουν θεσμοθετηθεί, έχουν προχωρήσει, κάνουν Γνώμες, παίρνουν Πρωτοβουλίες στο επίπεδο τουλάχιστον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και θεσμοθετούν. Απόδειξη αυτού είναι οι Οδηγίες που βγαίνουν από τις συμφωνίες αυτές των κοινωνικών εταίρων στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Οδηγία 34/96 π.χ. για τη Γονική Άδεια. Η Οδηγία για τη Μερική Απασχόληση, 81/97. Η Οδηγία για Συμβάσεις Ορισμένου Χρόνου, η 70/99. Και η τελευταία Ευρωπαϊκή συμφωνία, για την τηλεεργασία.

Βλέπουμε δηλαδή, ότι στο ευρωπαϊκό επίπεδο προχωρούν οργανωμένα, θεσμοθετημένα, σέβονται τις συμφωνίες και έχουν αν θέλετε και μια άλλη κουλτούρα για αυτό που λέγεται κοινωνικός διάλογος, χωρίς βέβαια να σημαίνει αυτό ότι δεν υπάρχει και μία διαδικασία μιας γραφειοκρατικής λογικής η οποία πολλές φορές τη δυναμική του συνδικαλιστικού κινήματος ή των υπολοίπων κοινωνικών φορέων τη λαμβάνει υπόψη. Αναπτύσσεται παράλληλα και μία δυναμική στο επίπεδο της δράσης αλλά αναπτύσσεται παράλληλα και μία διεργασία, διάλογος και τα δύο αυτά μαζί δίνουν ένα αποτέλεσμα, που αυτή τη στιγμή είναι ορατό.

Ας έρθουμε τώρα στην Ελλάδα. Πηγαίνουμε με τους ίδιους ρυθμούς; πάμε με τις ίδιες ταχύτητες; Εδώ πρέπει να πούμε ότι υπάρχει μια εμπειρία στον ιδιωτικό τομέα που δίνει αποτελέσματα. Και είναι και μία προσπάθεια στο δημόσιο τομέα για να δώσει αποτελέσματα. Και δεν έχουν δοθεί τα αποτελέσματα, παρά το γεγονός ότι ο Νόμος ψηφίστηκε το '99, είναι ο Ν.2738, προέβλεπε επίπεδα συγκεκριμένα, διαδικασίες συγκεκριμένες, γίνανε πολιτικές συμφωνίες συγκεκριμένες, επιχειρήθηκε ένας διάλογος το 2000 μεταξύ της ΑΔΕΔΥ και της Κυβέρνησης, δεν έδωσε αποτελέσματα, επιχειρήθηκε

ένας άλλος διάλογος, το 2001, πάλι δεν έδωσε αποτελέσματα, επιχειρήθηκε ένας τρίτος διάλογος το 2002 και πάλι δεν έδωσε αποτελέσματα.

Το ερώτημα που μπαίνει, κυρίες και κύριοι, είναι γιατί δεν έδωσε αποτελέσματα. Δεν έδωσε αποτελέσματα, γιατί υπάρχει μία μονομέρεια και θα μπορούσα να πω ένας κρυφός αυταρχισμός κυβερνητικός (συγχωρείστε μου τη λέξη, κύριοι της Κυβέρνησης) αλλά φαίνεται καθαρά ότι δεν έχουμε ξεφύγει από την αντίληψη ότι: «Εμείς έχουμε την πίτα, εμείς μπορούμε να καθορίζουμε τα κομμάτια, εμείς μπορούμε να παίρνουμε τις αποφάσεις, εμείς μπορούμε να κάνουμε όλες τις κινήσεις που πρέπει να κάνουμε».

Απόδειξη αυτού, το 2002 έγινε μία συζήτηση για τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων. Πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ο κ. Κιντής, ο Πρόεδρος της Ο.Κ.Ε. Ο διάλογος αυτός, με όλες τις δυσκολίες του, έδωσε ένα πόρισμα, ένα αποτέλεσμα. Δεν θα μείνω εδώ, σε ποια σημεία διαφωνούμε ή σε ποια σημεία συμφωνούμε, διότι υπάρχουν και σημεία που διαφωνούμε και υπάρχουν σημεία που συμφωνούμε στο συγκεκριμένο πόρισμα, όμως έδωσε πόρισμα. Ο διάλογος αυτός έδωσε αποτέλεσμα. Και στο διάλογο αυτό συμμετείχαν εκπρόσωποι της Κυβέρνησης. Και από το Υπουργείο Οικονομικών και από το Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης. Υπήρχε τριμερής συμμετοχή: ΑΔΕΔΥ, Κυβέρνησης η οποία, αν θέλετε, με δύο Υπουργεία.

Όταν ο διάλογος αυτός έφερε ένα αποτέλεσμα, που δεν ήταν αρεστό, καλώς ή κακώς, τότε είχαμε και αν θυμάστε τα πρωτοσέλιδα του Μαρτίου, μία διαφοροποίηση του Υπουργείου Οικονομικών σε σχέση με τις κατευθύνσεις. Αργά όμως, όταν είχαν δοθεί τα αποτελέσματα. Και ενώ θα μπορούσε να ήταν μια καλή βάση παραπέρα συζήτησης και επεξεργασίας για την υπογραφή μιας συλλογικής συμφωνίας (γιατί πρέπει να πούμε εδώ ότι για τους μισθούς και για τις συντάξεις υπογράφουμε συλλογικές συμφωνίες, ενώ για την υπηρεσιακή κατάσταση, για την εκπαίδευση, για την επιμόρφωση, για την υγεία και ασφάλεια, για την ασφάλιση, για την απασχόληση, υπογράφουμε Συλλογικές Συμβάσεις) έγιναν κάποιες συζητήσεις στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης, παρουσία και του Υπουργού Δημόσιας Διοίκησης για τα θέματα που σας ανέφερα προηγουμένως, των μισθών.

Όμως υπήρχε, αν θέλετε, ένα veto από την πλευρά του Υπουργείου Οικονομικών και το φέρνω αυτό στο ανώτατο επίπεδο του θεσμού που κάνει και θέλουμε να κάνει ουσιαστικό και κοινωνικό διάλογο, για να πούμε ότι αυτές οι λογικές του άλλο είμαστε εμείς ως ένα κομμάτι της Κυβέρνησης και άλλο είναι οι άλλοι στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης σε ένα άλλο κομμάτι της Κυβέρνησης, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να οδηγήσει σε υπογραφή συμφωνιών ή συμβάσεων του δημόσιου τομέα με την Κυβέρνηση και να έχουμε κάποια αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας που έχουμε ξεκινήσει εδώ και τρία χρόνια. Ένα μικρό παράδειγμα.

Ένα δεύτερο παράδειγμα: 60 Ομοσπονδίες, κυρίες και κύριοι, που έχει η ΑΔΕΔΥ, διαπραγματεύονται από το 2000, άρα τα επίπεδα εκπροσώπησης της Κυβέρνησης με τις Ομοσπονδίες είναι στο επίπεδο όχι το πολιτικό αλλά στο επίπεδο το υπηρεσιακό. Είναι δυνατόν να υπογράψουν και να συμφωνήσουν τμηματάρχες της Δημόσιας Διοίκησης με Ομοσπονδίες που εκπροσωπούν 60.000 και 70.000 κόσμο; όταν δεν υπάρχει εκπροσώπηση στο πολιτικό επίπεδο;

Μερικά παραδείγματα θέλω να πω, για τη λογική και την κουλτούρα, του πώς αντιλαμβάνεται σήμερα τη διαδικασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων η Κυβέρνηση, το δημόσιο. Είναι ένα άλλο θέμα, τεράστιο θέμα, για να δούμε εάν η εμβρυακή κατάσταση που υπάρχει σήμερα μπορεί να προχωρήσει στη νηπιακή κατάσταση για να πάμε στην εφηβική κατάσταση ή πάει προς τα πίσω. Πάει στο επίπεδο της σύλληψης. Το έμβρυο πάει στη σύλληψη. Γι αυτό ακριβώς πάμε προς τα πίσω ή πάμε προς τα εμπρός; Είναι ένα μεγάλο θέμα πολιτικό, που εγώ το θέτω σήμερα στην Ο.Κ.Ε. για να υπάρξει και το ποθέτηση επί αυτού.

Και κλείνοντας, για εμάς χάρηκα πάρα πολύ για τις κατευθύνσεις και τους άξονες που ο εκπρόσωπος της εργατικής τάξης, ο κ. Πολυζωγόπουλος έβαλε και που συμφώνησε και ο κ. Αναλυτής σε σχέση με αυτό που λέγεται αυτονομία του θεσμού, λειτουργική, χρηματοδοτική και πολιτική, δημοκρατικός διάλογος σε όλα τα επίπεδα, διότι Ο.Κ.Ε. δεν σημαίνει μόνο ένας θεσμός που παίρνει τις αποφάσεις του στο επίπεδο της κορυφής αλλά επεκτείνεται και αφογκράζεται και τη βάση και όλη την οργανωμένη βάση, σε όλα τα επίπεδα, θεσμοθέτηση και σε ποιο επίπεδο των συμφωνιών ή των αποφάσεων που παίρνονται σε αυτά τα επίπεδα, που ακολουθείται δημοκρατική διαδικασία σε όλα τα επίπεδα και το τελευταίο είναι η συνεννόηση και η συναίνεση.

Δεν μπορεί να αφήνει, όπως είπε και ο κ. Αναλυτής κλείνοντας, κάποιος μεγάλα κομμάτια, το δημόσιο τομέα, έξω από αυτό που λέγεται διεργασίες, θεσμοί και διάλογοι. Είμαστε υπέρ αυτής της λογικής

με μία διαφορά. Δεν θα αναζητούμε πάντοτε τα μαύρα πρόβατα. Πρέπει να γίνεται ουσιαστικός και σε βάθος και ειλικρινής διάλογος, να αναλαμβάνει ο καθένας τις ευθύνες του και μέσα από μία διαδικασία σοβαρών προσεγγίσεων σταδιακών προσεγγίσεων, προσεγγίσεων, που αν θέλετε, προέρχονται μέσα από μία ωρίμανση της διεργασίας, θα δίνουν αποτέλεσμα.

Τελειώνοντας, πιστεύω ότι η Ο.Κ.Ε. έχει κάνει μεγάλα βήματα. Έχει φύγει από την εμβρυακή κατάσταση, έχει περάσει τη νηπιακή κατάσταση αλλά είναι όμως στο στάδιο της εφηβείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι κακό αυτό. Λοιπόν, κύριοι, δεν ξέρω αν υπάρχουν άλλες τοποθετήσεις, εκείνο που θέλω, είναι να μη θεωρηθεί ότι κάποιους δεν τους αφήνουμε να μιλήσουν. Αλλά όμως η ώρα είναι 12:30', οι Υπουργοί είναι εδώ πέρα δύο ώρες περίπου.

Ρ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ειλικρινά το λέω, έχει συμβεί το εξής: ήταν να έρθει ο Υπουργός, πήγε εκτάκτως στην Πάτρα και αλλάξαμε το πρόγραμμα. Γι αυτό, επειδή υπάρχει αντικειμενικός λόγος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν αμφιβάλλω.

Ρ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Λοιπόν, νομίζω ότι για το θέμα που συζητούμε σήμερα και βέβαια για τον κοινωνικό διάλογο στην Ο.Κ.Ε., την αποτίμηση του έργου της, θεωρώ ότι αναμφίβολα είναι η κορυφαία στιγμή για την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Θεωρώ το κείμενο ιστορικό και θεωρώ ότι δεν είναι απλά ένα βήμα, είναι ένα μεγάλο άλμα. Είναι ένα μεγάλο άλμα που το πιο σημαντικό από όλα είναι όχι να γίνει αποδεκτό από εμάς (και αυτό είναι σημαντικό βέβαια) αλλά να γίνει κτήμα αυτό το έργο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής από την ίδια την κοινωνία και από τους φορείς οι οποίοι διαχειρίζονται την εξουσία είτε είναι τα κόμματα αυτά είτε είναι άλλες δομές που εμπλέκονται στη διαδικασία της εξουσίας.

Και γιατί το λέω αυτό: θα ανατρέξω σε ένα πολύ μικρό κείμενο, γιατί πήγα στις σημειώσεις που είχα με από το 1991, όταν με την ιδιότητα του συνδικαλιστή και θα σας διαβάσω ακριβώς κάποια λόγια, που γράφαμε τότε και που ανατρέχουν και παλιότερα ακόμα. Και για να είμαι σαφής, γιατί τα γραπτά, ξέρετε, είναι αυτά τα οποία ...ένα σημείο που θέλω να πω, ίσως κάποιοι παλιοί συνάδελφοι να τα θυμούνται, ο πρώτος λόγος, λέγαμε τότε, είναι ότι:

«Σε μια σύγχρονη δημοκρατική Πολιτεία, η λαϊκή ετυμηγορία όπως αυτή εκφράζεται κάθε τέσσερα χρόνια, πρέπει να επιβεβαιώνεται, να συντίθεται και να εξειδικεύεται μέσα από οριοθετημένη διαδικασία διαλόγου ανάμεσα στην Κυβέρνηση και τους θεσμοθετημένους κοινωνικούς φορείς. Η επιλογή μας αυτή, (λέγαμε τότε), αποτελεί την πλέον αξιόπιστη διαδικασία διεύρυνσης της αξιακής λειτουργίας της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Δεύτερο σημείο: σε μία εποχή μεγάλων αλλαγών στην οικονομία, στη διαδικασία παραγωγής, στην τεχνολογία, η ανάπτυξη ενός θεσμικού κοινωνικού διαλόγου αποτελεί την πλέον αξιόπιστη διαδικασία μεταφοράς των απόψεων των κοινωνικών και παραγωγικών φορέων προς την εκτελεστική εξουσία, με στόχο τη σύγκλιση των απόψεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των προκλήσεων που καθημερινά δημιουργούνται.

Τρίτο: ο θεσμοθετημένος κοινωνικός διάλογος μπορεί να συμβάλλει θετικά στην αποφυγή φαινομένων κατακερματισμού...» κ.λπ. και πιο σύντομα, περιεκτικά να πω το παρακάτω, είναι ότι: «Η διαδικασία του κοινωνικού διαλόγου δεν ανατρέπει τη συνταγματική ευθύνη των Κομμάτων και της Κυβέρνησης να ασκούν την εξουσία με βάση τη συνταγματική εντολή, όμως κάθε φορά τους σηματοδοτεί με τον πλέον φερέγγυο και αξιόπιστο λόγο το κοινωνικό γίνεσθαι».

Δύο παρατηρήσεις και τελειώνω. Πιστεύω ότι αυτό που συνέβη στη Βαϊμάρη το 1919, συνέβη στην Ελλαδίτσα μας το 1995. Αυτή είναι η πραγματικότητα, έχουμε 70 - 80 χρόνια διαφορά. Και ένα ακόμα: θεωρώ ότι όπως η Κυβέρνηση θα πρέπει να επηρεαστεί από τη διαδικασία του κυβερνητικού διαλόγου και θα πρέπει με ευαισθησία να ανατρέξει σε αυτόν και στη λειτουργία των θεσμοθετημένων φορέων, πρέπει αυτοδυνάμως και οι φορείς να επηρεάσουν τον αυτόνομο και αυτοδύναμο ρόλο τους από αυτή τη λειτουργία. Είναι ισότιμη η ευθύνη, δεν είναι ανισότιμη η ευθύνη. Έχουμε αυτοδύναμο ρόλο, Κυβέρνηση, Κόμματα, Συνδικάτα, Εργοδότες, κοινωνικοί φορείς, αυτοδύναμο ρόλο, το ρόλο της Κυβέρνησης τον καθορίζει το Σύνταγμα του Κράτους, η λαϊκή ετυμηγορία και οι ιδεολογικές αρχές που έχει κάθε Κόμμα, το ρόλο των εργοδοτών το Καταστατικό τους και οι αρχές τους, το ρόλο των Συνδικάτων, αλλά πέραν τούτου όμως, νομίζω ότι ο κοινωνικός διάλογος μας κρούει προς όλους σε μια λογική ισότιμη. Δεν αποδέχομαι δηλαδή, νομίζω ότι είναι μερική άποψη, όταν κρούουμε τον κώ

δωνα ότι προς τα πορίσματα του κοινωνικού διαλόγου είναι υπεύθυνη μόνο η Κυβέρνηση να προστρέξει. Πρωτίστως είναι η Κυβέρνηση αλλά και όλοι οι υπόλοιποι.

Ένα ακόμα σημείο: πιστεύω ότι κάποιες προτάσεις δηλαδή, η ισχυροποίηση της αποδοχής του ρόλου των πλευρών εργαζομένων, εργοδοτών, Κομμάτων και άλλων και άλλων, δεν υποκαθίστανται με τη λειτουργία μιας Ο.Κ.Ε. Η λειτουργία της Ο.Κ.Ε. ενδυναμώνει όταν ενδυναμώνει ο ρόλος των φορέων στην ίδια την κοινωνία. Στην ίδια την κοινωνία.

Δεύτερον: η συνεχής ισχυροποίηση του κοινωνικού διαλόγου πρέπει να γίνεται μέσα από τη συνειδητή εκχώρηση κάποιων εξουσιών που ως τώρα μόνο έχουμε. Δηλαδή πρέπει να καταλάβουμε ότι θα πρέπει να εκχωρήσουμε είτε ως εργοδότες είτε ως κράτος είτε ως Κυβέρνηση κάποια πράγματα. Και εδώ να σας πω μερικά βήματα που έχει κάνει η Κυβέρνηση.

Η Κυβέρνηση έχει εκχωρήσει την αποκλειστική της εξουσία σε μια σειρά πράγματα, θα σας αναφέρω μερικά: δεν διορίζει, έχει εκχωρήσει την πλειοψηφία στο Διοικητικό Συμβούλιο του Ο.Α.Ε.Δ. Έχει εκχωρήσει τους δύο Αντιπροέδρους, στις δύο πλευρές. Πρόσφατα, με τον Ν.3029 έχει εκχωρήσει την πλειοψηφία σε όλα τα Επικουρικά Ταμεία. Έχει εκχωρήσει το μονοκρατορικό της ρόλο να ορίσει τις Διοικήσεις των Επικουρικών Ταμείων. Στο ενιαίο Επικουρικό Ταμείο που θα δημιουργηθεί Γενάρη, ο Πρόεδρος του Ταμείου θα είναι μέσα από διαβούλευση που θα κάνει ο Υπουργός Εργασίας ανάμεσα στις δύο πλευρές. Δεν μπορεί να πάει στη Βουλή ο ορισμός του, αν δεν υπάρχει το Πρακτικό διαβούλευσης. Και βέβαια και μια σειρά πράγματα ακόμα έχουν προχωρήσει προς την εκεί κατεύθυνση.

Δεν θεωρώ λοιπόν, ότι δεν προχωράμε προς αυτή την κατεύθυνση. Θεωρώ ότι όλοι προχωράμε και νομίζω ότι με ιδιαίτερη ευαισθησία η Κυβέρνηση στα μέτρα των δυνατοτήτων της και ως κριθεί ότι έχει προχωρήσει προς αυτή την κατεύθυνση.

Θέλω να κλείσω με μία πρόταση: πιστεύω ότι θα ήταν πάρα πολύ ενδιαφέρον να βάλουμε όλες τις γνωμοδοτήσεις της Ο.Κ.Ε., να τις αξιολογήσουμε και να τις θεματοποιήσουμε, να βάλουμε δηλαδή τα θεματικά σημεία, να δούμε ποιες από αυτές αντιστοιχήθηκαν σε νομοθετικό έργο, ποιες από αυτές έχουν επηρεάσει τη λειτουργία των φορέων είτε των εργοδοτών είτε των εργαζομένων ή των μικρομεσαίων, κυρίως των Κομμάτων και της Κυβέρνησης, ισότιμα κρινόμεθα απέναντι στην Ο.Κ.Ε. όλοι, με πρώτους κρινόμενους την Κυβέρνηση, δεύτερους κρινόμενους τα πολιτικά κόμματα και τρίτους κρινόμενους τους φορείς. Αυτό είναι, αυτή είναι η πραγματικότητα.

Ας κάνουμε λοιπόν αυτή τη δουλειά, ας στείλουμε αυτά τα πορίσματα προς όλους, προς όλες τις πλευρές, γιατί νομίζω ότι είναι αυτό που μπορεί, το μέγιστο που μπορεί να κάνει η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, είναι να σηματοδοτήσει τις ευθύνες όλων μας, όσων έχουμε την ευθύνη και καθορίζουμε το πλαίσιο μιας κεντρικής εξουσίας στο πώς μπορούμε εμείς μέσα από το διάλογο να πετυχαίνουμε το μέγιστο καλό.

Και κλείνω: δεν νομίζω ότι καμία Ο.Κ.Ε. μπορεί να εξαφανίσει είτε την πολιτική είτε το ρόλο των φορέων και των Κομμάτων, άλλωστε δεν έχει και αυτή τη φιλοδοξία. Η φιλοδοξία που έχει, είναι να ισχυροποιήσει. Πιστεύω λοιπόν, ότι κυρίως οι φορείς, Κόμματα, Συνδικάτα, κοινωνικοί φορείς, θα πρέπει να μπουν σε μία λογική, όχι αμυντική απέναντι στην Ο.Κ.Ε., αλλά κυρίως το πώς θα ισχυροποιήσουν το δικό τους λόγο στην κοινωνία, αξιοποιώντας κοινές αγωνίες και κοινούς προβληματισμούς που εκφράζονται σε ένα όργανο, όπου συνεκτιμά και συγκλίνει σε επίπεδο προβληματισμού. Νομίζω ότι είμαστε προς τη σωστή κατεύθυνση.

Και θέλω να κλείσω με κάτι. Θεωρώ ότι αυτός ο θεσμός δεν θα υπήρχε αν δεν είχαμε 30 χρόνια δημοκρατίας. Και θεωρώ ένα ακόμα, ότι ο θεσμός αυτός θα καθυστερούσε αρκετά, αν δεν υπήρχε ένας πολύ φωτισμένος άνθρωπος, ο οποίος νομίζω ότι μας έχει επηρεάσει όλους και εννοώ τον Γιώργο τον Γεννηματά. Εκεί, να δούμε πώς άνθρωποι μέσα σε μια διαδικασία δημοκρατική μπορούν να επιταχύνουν τις εξελίξεις.

Και κλείνοντας, νομίζω ότι το πιο σημαντικό, η πιο σημαντική στιγμή για μια σειρά πράγματα που έχουν συμβεί στη χώρα, είναι η στιγμή της υπογραφής της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης το 1992. Και βέβαια, εκείνο τον καιρό, μη νομίζετε ότι υπεγράφη αυτή η Σύμβαση έτσι, ελεύθερα. Δεν υπεγράφη ευκόλως. Ήταν πολλοί, που μέσα από αυτή τη διαδικασία έβλεπαν πράκτορες και βυρσοδομούσαν στη διαδικασία της σύνθεσης και προπηλάκιζαν, όμως αυτοί είναι στο περιθώριο σήμερα και βέβαια θα μείνουν για πάντα.

Να ξέρετε λοιπόν, ότι υπάρχουν γεγονότα και πάντα γι αυτούς που υπηρετούν τους θεσμούς υπάρχουν μεγάλες προκλήσεις, γιατί τα πράγματα μπορεί να μην εξελίσσονται ευθύγραμμα. Μερικές φορές χρειάζεται να αναλάβουμε ρίσκα για να γίνει μια ανάπτυξη.

Πιστεύω λοιπόν, ότι όλη αυτή η διαδικασία είναι βαθύτατα δημοκρατική, θεωρώ ότι η Κυβέρνηση και το Κόμμα που εκπροσωπώ, έχει κάνει μεγάλη προσπάθεια για αυτή την κατεύθυνση, δεν θεωρώ ότι τα υπόλοιπα Κόμματα δεν προσπαθούν, σαφέστατα προσπαθούν αλλά εύχομαι να προσπαθήσουμε ακόμα πιο πολύ στο μέλλον. Πάντως, θέλω να πω ότι και εμείς σαν Κυβέρνηση πρέπει να προσπαθήσουμε περισσότερο. Πρέπει να προσπαθήσουμε περισσότερο και σε επίπεδο προσώπων αλλά και σε επίπεδο συνολικής λειτουργίας.

Θέλω να ζητήσω ειλικρινά συγνώμη, διότι δεν μπορώ να παρακολουθήσω τη διαδικασία. Έχουμε μια συζήτηση με τέσσερις – πέντε Ομοσπονδίες που θα είναι από τη δική μου μεριά πάρα πολύ κακό να μην πάω σε αυτή τη διαδικασία, γι αυτό θέλω να ζητήσω συγνώμη και ειλικρινά, κύριε Πρόεδρε, πρέπει να αποχωρήσω. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Σπυρόπουλο, κατανοούμε το επειγόν να αναχωρήσει.

Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο κ. Σπυρόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακάλεσα τον κ. Πάχτα να καθίσει λίγο και να μείνει τελευταίος. Θα ήθελα λοιπόν, αν κάποιος από εσάς θέλετε να κάνετε κάποιες σύντομες τοποθετήσεις, να πείτε κάποια γνώμη, κάποια άποψη, να το διατυπώσετε, έτσι ώστε και στα Πρακτικά να καταγραφεί, αλλά το πιο σημαντικό είναι δεν θέλω να αισθάνεται κανείς από εδώ ότι εμποδίστηκε για να εκφράσει τη γνώμη του, για όνομα του Θεού, και μάλιστα στο πλαίσιο μιας Γνώμης, που η ουσία της είναι ο διάλογος και εν πάση περιπτώσει η ελευθερία να διατυπώσει κανείς απόψεις.

Ο κ. Κόλλιας έχει το λόγο.

Κ. ΚΟΛΛΙΑΣ: Εγώ θέλω να υπογραμμίσω ιδιαίτερα ένα μέρος της Γνώμης, το οποίο ακροθιγώς θίχτηκε στις δύο συζητήσεις και στις άλλες τοποθετήσεις των εκπροσώπων των Οργανώσεων και να χαιρετίσουμε βέβαια αυτόν το δημόσιο κοινωνικό διάλογο για τον κοινωνικό διάλογο και τη συμφωνία που επετεύχθη σήμερα σε αυτήν εδώ την αίθουσα, ακούγοντας τους δύο βασικούς πρώην ανταγωνιστές, σήμερα και κοινωνικούς εταίρους, ο ένας να προσυπογράφει τα λόγια του άλλου και είναι πάρα πολύ θετικό αυτό, όπως επίσης θεωρώ πάρα πολύ θετικό κάτι, που μέχρι προχθές δεν υπήρχε, ακούγοντας τον εκπρόσωπο του ΣΕΒ να προσυπογράφει και αυτός την αναγκαιότητα, να αναδειχθούν οι εργαζόμενοι στο δημόσιο ως ισότιμοι κοινωνικοί εταίροι και αυτό είναι μία ανταπόκριση σε μία πρόκληση, που η ΑΔΕΔΥ είχε απευθύνει στον ΣΕΒ και στους άλλους εργοδοτικούς φορείς, όταν τους είχαμε καλέσει στο τραπέζι και να τους πούμε: «Ελάτε εδώ, οι εργαζόμενοι στο δημόσιο είναι το ίδιο θύματα με εσάς που λέτε ότι το κράτος σας καταταλαιπωρεί, κάτω από ένα εξουσιαστικό θεσμικό πλαίσιο».

Αλλά πέρα από αυτά τα γενικά, ήθελα να δώσω μία έμφαση και ως το λάβει υπόψη του ιδιαίτερα ο κ. Πάχτας, που δεν τον αφορά μεν ως θεσμική παρέμβαση στους Νόμους, τον αφορά όμως στον κατ'εξοχήν τομέα που λειτουργεί στο Γ' Κ.Π.Σ., να δώσω λοιπόν, μία έμφαση στην περιφερειακή διάσταση του κοινωνικού διαλόγου. Είναι ένα στοιχείο το οποίο παντελώς λείπει ή στο βαθμό που αποσπασματικά και βιαστικά εισήχθη με το Νόμο για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν λειτουργεί. Και υπογραμμίζεται με έμφαση και σε αυτή τη Γνώμη της Ο.Κ.Ε., αλλά και σε μία ειδική Γνώμη που είχαμε κάνει για τον περιφερειακό Κοινωνικό Διάλογο, αναφερόμενοι τόσο στην αναγκαιότητα αναβάθμισης των λεγόμενων Ν.Ο.Κ.Ε., των Νομαρχιακών Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών αλλά όσο και στην αναγκαιότητα επαναπροσδιορισμού συνολικά του θεσμού του περιφερειακού διαλόγου, που προκύπτει και ως αναγκαιότητα πλέον και από την εξέλιξη που έχουμε και στη διαχείριση του Γ' Κ.Π.Σ., όπου οι κοινωνικοί φορείς, οι κοινωνικοί εταίροι είναι απόντες από τα δρώμενα στις Περιφέρειες.

Και δίνουμε λοιπόν, μέσα από τη Γνώμη μας μία διάσταση, για ανάπτυξη περιφερειακών θεσμών κοινωνικού διαλόγου και πέρα από τα όρια της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, αναφερόμαι στα όρια της Περιφέρειας με την καθιέρωση ενός αντίστοιχου θεσμικού πλαισίου. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε τον κ. Κόλλια. Παρακαλώ, υπάρχει άλλη τοποθέτηση;

Ο κ. Πίττας.

ΠΙΤΤΑΣ: Θα είμαι πάρα πολύ σύντομος. Κατ' αρχήν, κύριε Πρόεδρε, επειδή είμαι από τα νεώτερα μέλη της Ο.Κ.Ε., θέλω να πω ότι μου έκανε εξαιρετική εντύπωση η τοποθέτηση του κ. Πολυζωγόπουλου και του κ. Αναλυτή. Πραγματικά, ήταν για εμένα εκπληκτικά αυτά τα οποία άκουσα. Είπε ο κ. Αναλυτής κάποια στιγμή

μή, στο τέλος, ότι πρέπει όλοι να συμφωνήσουμε στο σχέδιο Γνώμης αυτό, διότι είναι μια από τις καλύτερες Γνώμες οι οποίες έχουν βγει. Εδώ θέλουμε να εκφράσουμε κάποιο παράπονο. Πώς μπορούμε να συμφωνήσουμε όλοι, όταν η όποια συζήτηση για το σχέδιο Γνώμης κύριε Αναλυτή, έγινε σε απουσία και σε άγνοια του αγροτικού κόσμου; Ούτε στη συζήτηση του κειμένου, ούτε σε επίπεδο ομάδας εργασίας, ούτε σε επίπεδο εμπειρογνομώνων υπήρχε κάποιο εξειδικευμένο αγροτικό στέλεχος.

Αυτό σημαίνει δηλαδή, ότι ένα σημαντικό κομμάτι, μια μεγάλη τάξη του ελληνικού λαού δεν την έχουμε υπόψη μας και δεν τη λαμβάνουμε υπόψη. Ο κ. Μότσορς, αν δεν κάνω λάθος, επισήμανε ένα πάρα πολύ σημαντικό σημείο, ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ελλιπής εκπροσώπηση που προκύπτει από την απουσία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όταν οι όποιες συζητήσεις έγιναν από την Ευρωπαϊκή Ένωση στη Βιομηχανικών Συνδέσμων, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημόσιας Επιχείρησης και τη Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων και αυτό είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό.

Επίσης, ο Αντιπρόεδρος της ΑΔΕΔΥ, αν δεν κάνω λάθος, επεσήμανε ότι οι τρεις Ευρωπαϊκές Συμφωνίες για τη Γονική Άδεια, την Μερική Απασχόληση και την Εργασία Ορισμένου Χρόνου, αυτές συνήφθησαν με βάση το άρθρ. 139 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπογράφηκαν μόνο από τις πιο πάνω τρεις Οργανώσεις, ενώ η τέταρτη Ευρωπαϊκή Συμφωνία για την Τηλε-εργασία έχει υπογραφεί και από την εκπρόσωπο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Οργάνωση.

Αυτά είναι παρατηρήσεις οι οποίες, νομίζω, ότι πρέπει να επισημανθούν. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε τον κ.Πίττα. Ο κ. Σπίρτζης.

ΣΠΙΡΤΖΗΣ: Με έχει καλύψει στο μεγάλο μέρος της ομιλίας του ο κ. Χρήστος Πολυζωγόπουλος, απλά ήθελα να βάλω μια άλλη διάσταση και αυτή είναι η εξής: η ελλιπής εκπροσώπηση της χώρας σε υπηρεσιακό και σε πολιτειακό επίπεδο, πολλές φορές κάνει ανενεργό τον κοινωνικό διάλογο. δηλαδή μπορεί είτε στην Ο.Κ.Ε. είτε οι Οργανώσεις μεταξύ τους να συζητούν, να καταλήγουν και σε συμπέρασμα και σε συμφωνία και από το παράθυρο να έρχονται Κοινοτικές Οδηγίες, οι οποίες θα είναι ενάντια και στα συμφέροντα επιμέρους των κοινωνικών ομάδων, αλλά και στα συμφωνηθέντα. Αυτό, πιστεύω ότι είναι ένα θέμα που πρέπει να απασχολήσει και την Ο.Κ.Ε. και την Πολιτεία, που ως συντονισμένα η χώρα δεν θα ακολουθεί την Κοινότητα μέσα από τον κοινοτικό διάλογο αλλά θα συνδιαμορφώνει την πολιτική της Κοινότητας. Έτσι, είναι ένα θέμα που το ζούμε σε όλα τα επίπεδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ.Σπίρτζη και πιστεύω ότι το τελευταίο που είπατε, άρχισε να φαίνεται και δημόσια και είναι αυτό που όλοι θέλουμε και όλοι πρέπει να στηρίξουμε. Δεν θα είμαστε απλώς οπαδοί, δεν θα είμαστε απλώς παρόντες, στόχος μας είναι να διαμορφώνουμε θέσεις και αυτό θα κάνουμε σε ένα βαθμό, με τις εκδηλώσεις που οργανώνει η Ο.Κ.Ε. στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας.

Λοιπόν, στο σημείο αυτό να δώσουμε το λόγο στον κ. Πάχτα.

ΑΝΑΛΥΤΗΣ: Να τον ευχαριστήσουμε για την υπομονή του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα τον ευχαριστήσουμε και για την υπομονή του, κύριε Αναλυτή αλλά και για τη στήριξη που κάνει εμπράκτως στην Ο.Κ.Ε. Μας είναι απαραίτητο αυτό.

Χ. ΠΑΧΤΑΣ: Θα ήθελα, κύριε Πρόεδρε, να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση, να πω ότι χαίρομαι ιδιαίτερα που για μια ακόμη φορά βρίσκομαι ανάμεσά σας και μας δίνεται η ευκαιρία να ανταλλάξουμε κάποιες απόψεις και βεβαίως να βγάλουμε όλοι τα συμπεράσματά μας, γιατί μέσα και από αυτή τη συζήτηση, νομίζω ότι κάτι θα κερδίσουμε συνολικά και εμείς και η χώρα. Και θα προσπαθήσω σε πέντε ενότητες, σε πέντε σημεία να παρέμβω.

Θα ήθελα λοιπόν, κατ' αρχήν να τονίσω ότι δίνουμε ένα ιδιαίτερο βάρος, για εμάς είναι υψηλής προτεραιότητας, είναι μεγάλης σημασίας ο διάλογος ο κοινωνικός που εξελίσσεται στη χώρα μας αυτή την περίοδο και βεβαίως τα τελευταία χρόνια. Βασικός άξονας της πολιτικής μας δεν μπορεί παρά να είναι η ενδυνάμωση αυτού του κοινωνικού διαλόγου.

Θέλουμε να τονίσουμε ότι δεν υπάρχουν Νομοσχέδια πλέον τα οποία κατατίθενται στη Βουλή και πριν κατατεθούν στη Βουλή ίσως ελάχιστα να είναι οι εξαιρέσεις, αν υπάρχουν, δεν περνούν από χίλια – μύρια κύματα για να ενσωματώσουμε τις παρατηρήσεις και τους προβληματισμούς των κοινωνικών μας εταίρων. Και αυτό για πολλούς λόγους. Νομίζω, ένας χρήσιμος λόγος που πρέπει να αναδείξουμε, ότι τα θέματα πλέον είναι πολύπλοκα. Τα μεγέθη είναι τεράστια. Έχουμε να αντιμετωπίσουμε ζητήματα, τα οποία δεν είχαμε συνειδητοποιήσει ότι θα μπορούσαμε να έχουμε αντιμετωπίσει. Δεν είναι πολλές φορές μόνο το μέγεθος του προβλήματος που έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Είναι η πολυπλοκότητα των θεμάτων αυτών. Είναι η συνθετότητα των προβλημάτων αυτών.

Σε λίγο αναλαμβάνουμε την Προεδρία της Ε.Ε. Η Ελλάδα έχει μία εμπειρία σημαντική από την Προεδρία και η Κυβέρνησή μας νομίζω ότι θα τα πάει καλά και εδώ, όπως πήγε στις προηγούμενες Προεδρίες, όμως παρ' όλη την εμπειρία που έχουμε και ιδιαίτερα το Κόμμα που βρέθηκε να συνυπάρχει σε αυτές τις Προεδρίες πάντα, ήταν το ίδιο, θεωρούμε ότι είναι άλλα τα μεγέθη και άλλη η συνθετότητα, άλλα τα προβλήματα, άλλη η προσέγγιση, άλλα τα θέματα. Το λέω αυτό, γιατί αυτό ισχύει παντού. Ισχύει για όλα τα θέματα.

Γι αυτό και χρειάζεται η επίτευξη της μέγιστης δυνατής (παρακαλώ όμως, σας άκουσα, να υπάρχει η δυνατότητα να με ακούσετε και εσείς). Να επιτύχουμε τη μέγιστη δυνατή συναίνεση την κοινωνική, για να μπορέσουμε να τα αντιμετωπίσουμε αυτά που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε, αλλά κυρίως για να έχουν διάρκεια τα μέτρα που θα πάρουμε. Να έχουν διάρκεια οι αποφάσεις που θα πάρουμε. Να μπορούμε να δημιουργούμε στέρεα οικοδομήματα πάνω στα οποία θα μπορούμε να συμπληρώνουμε, να διορθώνουμε κάποια στην πορεία για να έχει αποτελεσματικότητα η δουλειά μας. Αν θέλουμε λοιπόν, να υπάρχει διάρκεια και αποτελεσματικότητα στη δουλειά μας, δεν μπορούμε, παρά να δείξουμε αυτή τη μέγιστη κοινωνική συναίνεση στα θέματα που μας απασχολούν.

Γι αυτό σαφώς και θεσμοθετήσαμε και την Ο.Κ.Ε., είναι πράγματι αυτά που ακούστηκαν προηγουμένως από όλους σας, όλοι το '94 μπήκαμε μπροστά σε μια διαδικασία, θέλουμε να τονίσουμε ότι δι-
νοουμε ως Κυβέρνηση μεγάλη σημασία στην προσπάθεια, θέλουμε συνεχώς να διευρύνουμε τη νομοθετημένη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων στην άσκηση πολιτικής, ο κ. Ροβέρτος Σπυρόπουλος προηγουμένως, ανέδειξε κάποια σημεία, εγώ θέλω να δείξω ένα στη συνέχεια, θέλουμε τη σημαντική συμβολή στην ορθότερη διαμόρφωση του περιεχομένου των αποφάσεων που λαμβάνονται και αυτό είναι κρίσιμο σημείο, άρα θέλουμε να έχει διάρκεια αυτή η συνεργασία μας και θέλουμε να στηρίξουμε την προσπάθεια της Ο.Κ.Ε. προς αυτή την κατεύθυνση. Υπάρχουν τα παραδείγματα στα οποία αναφερθήκατε και εσείς, το Φορολογικό, το Ασφαλιστικό στο τέλος του, όπου κοινωνικοί εταίροι, εργαζόμενοι, εργοδότες συγκλίναμε συνεχώς προς κάποιες λύσεις και προς κάποια αποτελέσματα.

Άρα θα έλεγα, για να κλείσω το πρώτο σημείο της παρέμβασής μου, ότι δεν νοείται κανένα μέτρο που θεσπίζεται, να θεσπίζεται, χωρίς να προηγείται η αναγκαία φάση κοινωνικού διαλόγου και αυτή η προσέγγιση είναι μία κατάκτησή μας σε πολλούς τομείς. Δεν την είχαμε εχθές, δεν ήταν εχθές κατάκτηση και όχι μόνο δεν ήταν εχθές κατάκτηση αλλά (και θέλω να συνεχίσω αυτό που είπα προηγουμένως ο κ. Ροβέρτος Σπυρόπουλος), ήταν ίσως και με ύποπτη ενέργεια, ήταν ύποπτη η προσέγγιση του εργαζόμενου με τον επιχειρηματία, για να βρουν μια κοινή λύση σε κάποια θέματα, δύο χρόνια πριν, όχι πολλά. Σήμερα αυτό είναι μια κατάκτηση και οφείλουμε να ενισχύσουμε και ενδυναμώσουμε προς το αύριο και να καλύψουμε αυτά τα ελλείμματα, όπου και αν υπάρχουν, όπως ανέφερε προηγουμένως εκεί που υπάρχουν.

Να τονίσω επίσης ότι αυτό το αποτέλεσμα που έχουμε κατακτήσει είναι ένα σημείο εμπάθυνας της δημοκρατίας μας. Ενισχύει τη δημοκρατία μας. Είναι μια βαθύτατα δημοκρατική διαδικασία, που και αυτό είναι μία κατάκτησή μας. Και βεβαίως, πάνω από όλα και κλείνω με αυτό, γιατί πρόκειται για το πρώτο σημείο, εμπλουτίζεται η πολιτική μας. Δεν μπορεί, παρά να υπάρχουν καλές σκέψεις παντού, καλές ιδέες παντού. Δεν μπορεί μόνο η δημόσια διοίκηση, οι δημόσιοι υπάλληλοι, η κεντρική διοίκηση η οποία έχει τη γνώση των πάντων. Χρειαζόμαστε την άποψη όλων των κοινωνικών εταίρων. Χρειαζόμαστε την άποψη των μη κυβερνητικών Οργανώσεων. Χρειαζόμαστε την άποψη όλων αυτών που θα συμμετάσχουν αύριο και που θα ζήσουν τα όποια αποτελέσματα των αποφάσεών μας.

Άρα, ο εμπλουτισμός της πολιτικής μας με τη συμπλήρωση νέων απόψεων, και νέων προτάσεων, είναι πάρα πολύ χρήσιμος. Είμαστε βέβαιοι ότι στη συνέχεια αυτά θα μπορούν να εφαρμοστούν σωστά, θα είναι αποδεκτά, έτσι θα έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, θα απαντούν στις ανησυχίες, στις αγωνίες των πολιτών, στο νέο και στο σύγχρονο που απαιτούν πλέον οι καιροί.

Άρα είναι δίκτυο ασφάλειας, διότι θέλουμε να εμπιστευόμαστε τη δημοκρατία αλλά και γιατί θέλουμε να είμαστε αποτελεσματικοί στη δουλειά μας, θα είναι χρήσιμο στη δουλειά μας. Γινόμαστε πλουσιότεροι, νοιώθουμε ότι δημιουργούμε αυτή τη στέρεη βάση, το οικοδόμημα που μπορεί να αντέξει στο χρόνο.

Το δεύτερο σημείο που θέλω να τονίσω, έχει να κάνει με αυτό που είπα ο εκπρόσωπος του ΣΕΒ. Ανταγωνιστικότητα. Το κρίσιμο θέμα είναι πώς βελτιώνουμε αυτή την ανταγωνιστικότητα στη χώρα μας. Μιλήσαμε για τη Λισσαβόνα, για την ισχυρότερη οικονομία που πρέπει να δημιουργήσουμε στον κόσμο μέχρι το τέλος αυτής της δεκαετίας, βασισμένοι πάνω στη γνώση αλλά την ισχυρότερη οικονομία

με τις περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης για την Ε.Ε. Από την πρόοδο στον τομέα της ανταγωνιστικότητας θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό και η θέση μας στον ευρύτερο καταμερισμό.

Αρα, σε αυτή την πλατφόρμα που δουλεύουμε, μέσα από τον κοινωνικό διάλογο, αυτή είναι η πλατφόρμα για να ανταλλάξουμε απόψεις για την πρόκληση των αποτελεσματικότερων μέτρων προς την κατεύθυνση αυτή. Όλοι τρέχουν. Εμείς πρέπει να τρέξουμε γρηγορότερα από τους άλλους. Δεν φτάνει να τρέξουμε και εμείς όπως οι άλλοι. Και δεν φτάνει απλά να τρέξουμε λίγο καλύτερα από τους άλλους. Πρέπει να τρέξουμε με ρυθμούς πολλαπλάσιους από τους άλλους, γιατί αν τρέξουμε με ρυθμούς που τρέχουν και οι άλλοι, θα υπάρχει πάντα αυτό το χάσμα, της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας, του επιπέδου και της ποιότητας ζωής μας. Εάν τρέξουμε απλά γρηγορότερα, η σύγκλιση θα έρθει μετά από δεκαετίες. Εάν τρέξουμε με διπλάσιους ρυθμούς, τότε θα χρειαστούμε δεκαπέντε χρόνια. Εάν τρέξουμε με τριπλάσιους ρυθμούς, θα χρειαστούμε δέκα χρόνια για την πραγματική σύγκλιση. Αν τρέξουμε με τετραπλάσιους ρυθμούς, θα χρειαστούμε ελάχιστα χρόνια.

Αρα, είναι κρίσιμο σημείο το πώς ενσωματώνουμε αυτή την έννοια, την έννοια της ανταγωνιστικότητας μέσα στη ζωή μας, μέσα από ένα κοινωνικό διάλογο, για να πετύχουμε και εδώ το στόχο μας.

Το τρίτο σημείο που θέλω να τονίσω, είναι ότι είπα προηγουμένως ότι αναλαμβάνουμε την Προεδρία σε λίγες μέρες. Αναλαμβάνουμε, πιστεύω, την Προεδρία της Ε.Ε. με ένα κύρος. Με ένα κύρος που δεν είχε η χώρα πριν. Δεν είμαστε πλέον ο μεγάλος ασθενής της Ε.Ε. Δεν είμαστε το μαύρο πρόβατο που πρέπει να φύγει από την Ε.Ε. Στην αρχή του έτους ήμασταν μέλος της Ευρωζώνης, του κοινού πυρήνα της Ε.Ε., ενδιάμεσα χτυπήσαμε την τρομοκρατία, δώσαμε ένα μήνυμα παγκόσμιο, στο τέλος του έτους εντάχθηκε η Κύπρος στην Ε.Ε. και βεβαίως αποκτά μια νέα δυναμική η επίλυση του Κυπριακού ζητήματος. Το λέω αυτό, γιατί για να μπορέσουμε να έχουμε το κύρος μας ως χώρα, το κατακτήσαμε με μερικά από αυτά που είπα προηγουμένως.

Το ότι είμαστε μέλος της Ευρωζώνης δεν το πετύχαμε τυχαία, το πετύχαμε, ήταν μια συλλογική προσπάθεια ολόκληρου του ελληνικού λαού. Σε αυτό συνέβαλαν αποφασιστικά και οι εργαζόμενοι, συνέβαλαν αποφασιστικά οι κοινωνικοί εταίροι. Δεν θα μπορούσε η Ελλάδα να μπει στην Ευρωζώνη, εάν δεν υπήρχε αυτή η συνέργεια από όλους μας, από όλες τις παραγωγικές τάξεις, από όλους τους εταίρους μας. Και το φέρνω σαν παράδειγμα, ακριβώς της αποτελεσματικότητας της δουλειάς μας και του κοινωνικού διαλόγου που έχουμε θεσμοθετήσει. Φανταζόμαστε τι πιέσεις θα δεχόμασταν σήμερα σαν χώρα, σαν νόμισμα εθνικό, με αυτά που δυστυχώς αναμένουμε όλοι μας να γίνουν ή μέσα από την ύφεση που υπάρχει σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τώρα εδώ βεβαίως είναι, πώς αυτό το κύρος που έχουμε αποκτήσει, το ενσωματώνουμε στη δουλειά μας για να συνδιαμορφώσουμε θέσεις. Γιατί ως τώρα, για να μην τρέχουμε, για να μην ακολουθούμε (για να απαντήσω στο ερώτημα του τελευταίου ομιλητή), η συνδιαμόρφωση θέσεων, να είμαστε παρόντες. Να είμαστε παρόντες για ό,τι γίνεται στην Ευρώπη, όχι για αυτό που είναι εθνικό και μόνο αλλά για αυτό που είναι ευρωπαϊκό κυρίως. Γιατί μέσα από την επίλυση του ευρωπαϊκού θα λυθεί και το εθνικό για την πατρίδα μας. Δεν είμαστε πλέον επαίτες. Είμαστε συμμετοχοί μιας ισχυρής διεργασίας. Πρέπει να έχουμε θέση, να έχουμε φωνή και ο όποιος εναρμονισμός γίνεται, γίνεται με την παρουσία των πάντων, της Ευρωβουλής, του Συμβουλίου, της Επιτροπής. Αρα, συμμετοχή παντού.

Και το θέμα τώρα εδώ, μια που δημιουργείται αυτή η νέα Ευρώπη, όπως και εσείς αναδείξατε τον προβληματισμό σας, σε αυτή τη διευρυμένη Ευρώπη, έχουμε ένα ρόλο, το ρόλο των κοινωνικών εταίρων, των μη κυβερνητικών Οργανώσεων, όλων των παραγωγικών τάξεων και εδώ θα ήθελα να ανοίξουμε τα foras αυτής της προσπάθειας, της ανάδειξης της συζήτησης του διαλόγου για να φτάνουμε στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Το τέταρτο σημείο στο οποίο θέλω να έρθω, πριν από το τελευταίο: είναι ότι σαφώς η ορθολογική χρήση των πόρων θα οδηγήσει στην πραγματική σύγκλιση. Και δεν μπορεί να επιτευχθεί αυτός ο μεγάλος στόχος της πατρίδας μας, παρά μόνον εφ' όσον συνυπάρχουμε και στο σχεδιασμό και στον προγραμματισμό και στην υλοποίηση και βεβαίως στην αξιολόγηση και στον έλεγχο στη συνέχεια στην παρακολούθηση.

Αρα, όλη αυτή η διαδικασία απαιτεί μια νέα νοοτροπία. Απαιτεί μια νέα αντίληψη, μια νέα κουλτούρα στο πώς σχεδιάζουμε, από κοινού πώς υλοποιούμε με ευθύνη επιμερισμένη και πώς από κοινού αξιολογούμε, παρακολουθούμε και ελέγχουμε. Και αυτή η προσπάθεια, αν την προχωρήσουμε έτσι, θα δούμε ότι πράγματι, τότε και μόνο θα κατανοήσουμε τις νέες δυσκολίες που υπάρχουν, την πολυπλοκότητα και τη συνθετότητα των θεμάτων που έχουμε να αντιμετωπίσουμε, στο οποίο αναφέρθηκα και

προηγούμενως αλλά και τους κινδύνους που υπάρχουν, όπως και η ανάδειξη των ευκαιριών και των προκλήσεων.

Μέσα λοιπόν από τη συμμετοχή και τον κοινωνικό διάλογο, πιστεύω ότι θα βοηθήσουμε σημαντικά στην αποτελεσματικότητα αυτής της συνολικής προσπάθειας και σαν παράδειγμα σε αυτό, θέλω να έρθω με κάποιες σκέψεις στο Γ' Κ.Π.Σ. Κατ' αρχήν, να τονίσω ότι δεν συμφωνώ με αυτό που ακούστη κε προηγούμενως από κάποιον ομιλητή ότι δεν υπήρξε συνύπαρξη, ότι δεν υπάρχουν κοινωνικοί εταίροι. Κάνετε λάθος, έχετε πλήρως άγνοια. Για πρώτη φορά θεσμοθετήθηκε στη χώρα μας ο τρόπος ελέγχου, παρακολούθησης και διαχείρισης του Κ.Π.Σ. ως διακριτοί τομείς. Άλλος υλοποιεί, άλλος διαχειρίζεται, άλλος παρακολουθεί, άλλος ελέγχει. Και οι Επιτροπές Παρακολούθησης πλέον, είναι Επιτροπές με την ευρύτατη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των μη κυβερνητικών Οργανώσεων. Για πρώτη φορά θεσμοθετημένα και με δικαίωμα ψήφου. Τη ψήφο που έχει ο Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης, που είναι ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας ή του Υπουργείου, την έχει και ο εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ, της ΑΔΕΔΥ, του ΣΕΒ, της Ο.Κ.Ε., της μη κυβερνητικής Οργάνωσης, των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, της ΠΑΣΕΓΕΣ, όλων αυτών των ανθρώπων που συνυπάρχουν στην παρακολούθητική μας διαδικασία.

Πάνω από 1.000 στελέχη, εκπρόσωποι των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων στην πατρίδα μας και των μη κυβερνητικών Οργανώσεων, συνυπάρχουν στις Επιτροπές Παρακολούθησης και ομόφωνα τα 1.000 αυτά στελέχη, με εξαίρεση δύο φωνές, που ήταν να κάνουν με τη σηματοδότηση του τραμ στην Αθήνα ή όχι, συμφώνησαν για το περιεχόμενο των συμπληρωμάτων του προγραμματισμού που εξειδίκευσε τις πολιτικές του Γ' Κ.Π.Σ., αποφάσισαν για τα κριτήρια ένταξης και βεβαίως συμμετέχουν σημαντικά στη συστηματική παρακολούθηση του μεγαλύτερου Αναπτυξιακού Προγράμματος της χώρας μας.

Θέλω επίσης να τονίσω, ότι στα διευρυμένα Περιφερειακά Συμβούλια, ανοιχτά διευρυμένα Περιφερειακά Συμβούλια τα οποία είναι θεσμοθετημένα, με τη συμμετοχή όλων των εταίρων και εκεί, σχεδιάσαμε σε όλες τις Περιφέρειες τα Περιφερειακά Προγράμματα, με ομόφωνη προσέγγιση την περίοδο του 1997, '98 και '99, επί τρία χρόνια μετά από ένα τεράστιο δημοκρατικό διάλογο, επί τρία χρόνια σε όλη την Περιφέρεια, ομόφωνα τα Περιφερειακά Συμβούλια, τα διευρυμένα Περιφερειακά Συμβούλια, με τη συμμετοχή όλων των παραγωγικών τάξεων, των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων συμφωνήσαμε στη φιλοσοφία, στο περιεχόμενο των Προγραμμάτων των Περιφερειακών, γιατί τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, τη φιλοσοφία, τη προσέγγιση, τους άξονες προτεραιότητας, τους στόχους, έχουν βάλει.

Υπάρχουν λοιπόν, νέοι τρόποι αξιοποίησης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στο μεγαλύτερο Αναπτυξιακό Πρόγραμμα που δέχθηκε ποτέ η πατρίδα μας. Νέος ρόλος στην πολιτική διαχείριση αυτών των θεμάτων. Γιατί μαζί θα αξιολογούμε από εδώ και πέρα και θα ελέγχουμε την πορεία του κάθε Προγράμματος σε κάθε Επιτροπή Παρακολούθησης.

Υπάρχει λοιπόν, αυτή η πάγια συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους αλλά και εκτός των Επιτροπών Παρακολούθησης, μία νέα εταιρική σχέση σε ένα ανώτερο επίπεδο και νομίζω, ότι έρχεται αυτό να συμπληρώσει την έκφραση Γνώμης που έχει η Ο.Κ.Ε. κάθε φορά για αυτά τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, πριν από την έγκριση του Γ' Κ.Π.Σ., για να μπορέσει να εγκριθεί το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, ενσωματώσαμε την έκφραση Γνώμης της Ο.Κ.Ε. Ήταν ένα στοιχείο του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης, το πρόπλασμα του Κ.Π.Σ., Σχέδιο στέλνουμε, Κοινοτικό Πλαίσιο μας έρχεται εγκεκριμένο από την Ε.Ε., πέρα βεβαίως από την αυτοτελή παρουσία της Ο.Κ.Ε. παντού και στα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Περιφερειών, αλλά νομίζω και σε όλα τα Τομεακά Προγράμματα των Υπουργείων και έτσι υπάρχει η γνώμη όλων σας, η θέση, η άποψη όλων σας και κατά Τομέα και κατά Περιφέρεια.

Αυτό είναι ένα στοιχείο, νομίζω, μιας θετικής ανταπόκρισης και βοηθά στο να υπάρχει ένας ουσιαστικός, τεκμηριωμένος και συναινετικός διάλογος, που όλοι αναζητούμε.

Επίσης, κλείνω και με ένα σημείο, το τελευταίο, διαφωνώντας πάλι με αυτό που ακούστηκε προηγούμενως: «Δεν υπάρχει συμμετοχή της κοινωνίας σε επίπεδο Νομού ή Περιφέρειας». Κάνετε λάθος. Κάνετε λάθος. Όταν είπα προηγούμενως, ότι αυτό που κατακτήσαμε σήμερα, δεν το είχαμε εχθές, για να θυμίσω ότι μέχρι πριν από λίγα χρόνια, μέχρι πριν από λίγα χρόνια, για να βρει ένας Δήμαρχος ένα ποσόν για να κάνει ένα αναπτυξιακό έργο, έτρεχε πίσω από το βουλευτή και τις Υπηρεσίες της Νομαρχίας.

Θυμάμαι, λίγα χρόνια πριν στο Νομό Χαλκιδικής ότι κάθε Δευτέρα που ο βουλευτής τότε της Παράταξης που κυβερνούσε, ήταν εκεί, ήταν από πίσω μια σειρά από Δημάρχους, για να μπουν στις Υπηρε

σίες και να παρακαλέσουν για κάποια χρήματα, να τους τα βγάλει κατόπιν ενεργειών του ο κάθε βουλευτής. Σήμερα, υπάρχει ένας σχεδιασμός με στόχους, με χρονοδιαγράμματα, που γίνεται από τα Περιφερειακά Συμβούλια, που γίνεται από τα Νομαρχιακά Συμβούλια. Τα Νομαρχιακά Συμβούλια μέχρι πριν από λίγα χρόνια, ήταν διορισμένα Νομαρχιακά Συμβούλια. Υπήρχαν στη Χαλκιδική δύο εκλεγμένοι από τις δύο επαρχίες του Νομού, ήταν διορισμένοι από το Νομάρχη, το διορισμένο Νομάρχη.

Αυτά έχουν αλλάξει όλα. Τα σημερινά Νομαρχιακά Συμβούλια είναι εκλεγμένα ολόκληρα. Ολόκληρα. Αυτά σχεδιάζουν. Αυτά έχουν την ευθύνη. Αυτά έχουν την ευθύνη να συνεργαστούν με τα Δημοτικά Συμβούλια τα εκλεγμένα, με τον εκλεγμένο Νομάρχη. Αυτά είναι καινούργια στοιχεία και δεν είναι κάτι το οποίο δεν υπάρχει συμμετοχή. Αλίμονο αν πούμε ότι δεν υπάρχει συμμετοχή στο πώς σχεδιάζεται και υλοποιείται ένα Πρόγραμμα στην Περιφέρεια. Υπάρχει. Το αν είναι ζωντανός οργανισμός ή όχι, το Νομαρχιακό Συμβούλιο, είναι ευθύνη δική μας, αυτών που συμμετέχουν και ευθύνη όλων βεβαίως, να υποστηρίξουμε τους θεσμούς αυτούς.

Έρχομαι στο τελευταίο θέμα και θέλω να κλείσω με αυτό, αφού βεβαίως πρώτα κάνω ένα σχολιασμό σε αυτά που είπε ο εκπρόσωπος της ΑΔΕΔΥ. Κατ' αρχήν όλοι θα συμφωνήσουμε και ούτε εγώ έχω κανένα πρόβλημα να συμφωνήσω με την αναγκαιότητα να βελτιώσουμε την οικονομική κατάσταση όλων των πολιτών και βεβαίως και των δημοσίων υπαλλήλων μας και αυτό προσπαθούμε να κάνουμε, άλλωστε γι αυτό αγωνιζόμαστε, για να αυξήσουμε το Α.Ε.Π. της χώρας μας, για να αυξήσουμε τον πλούτο της χώρας μας και στη συνέχεια να γίνει ένας επιμερισμός του πλούτου τέτοιος, που να είναι δίκαιος προς κάθε πολίτη, άρα και προς τους δημόσιους υπαλλήλους. Αλλά εδώ που είμαστε σήμερα, εγώ πράγματι θα ήθελα να ακούσω και να ακούω συνέχεια από τους εκπροσώπους της ΑΔΕΔΥ, από τους εκπροσώπους των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα, να δούμε όλες τις πτυχές αυτού του προβλήματος, που αφορά το πώς βελτιώνουμε τον πλούτο της χώρας μας, για να γίνει και ο επιμερισμός στη συνέχεια.

Να πούμε, επιτέλους θα αξιολογήσουμε κάποια στιγμή τη δουλειά που κάνουμε στη Δημόσια Διοίκηση; Η Δημόσια Διοίκηση είναι ένα τεράστιο εργαλείο σήμερα, αναφερθήκατε προηγουμένως. Ένα τεράστιο εργαλείο στα χέρια μας. Χωρίς ισχυρή παραγωγική Δημόσια Διοίκηση, δεν θα μπορούσαμε να φέρουμε σε πέρας το γιγάντιο έργο που έχουμε να φέρουμε, με όλες τις μεταρρυθμίσεις, με όλους τους τομείς, με τα Αναπτυξιακά μας Προγράμματα. Και ερωτώ: πότε αξιολογήσαμε τους δημόσιους υπαλλήλους, για την ικανότητά τους, για την προσφορά τους στη Δημόσια Διοίκηση; Πότε το κάναμε αυτό; δεν πρέπει κάποτε να το κάνουμε και να μπει κυρίαρχο συστατικό στοιχείο της όποιας, αν θέλετε, προμετωπίδας της δουλειάς μας;

Κ.ΚΟΛΜΙΑΣ: Γιατί δεν το κάνετε; Είναι το πιο κύριο ερώτημα. Θα σας πω μετά, αν μου επιτρέψετε. Δεν το κάνουμε, λέτε, τόσα χρόνια. Γιατί δεν το κάνετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κόλλια, αν έχετε την καλοσύνη, να μην αρχίσουμε έτσι.

Κ.ΚΟΛΜΙΑΣ: Ζητώ συγγνώμη για την παρέμβαση.

Χ.ΠΑΧΤΑΣ: Πότε θα δούμε τι σημαίνει παραγωγικότητα του δημοσίου υπαλλήλου; Πώς συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, την οποία λέγαμε προηγουμένως. Να ολοκληρώσουμε την προσπάθεια, να υπάρχει συνεχής κατάρτιση και εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων σε όλα τα μέτωπα. Να ενσωματωθεί στην κοινωνία της πληροφορίας. Κυρίως, πάνω από όλα να έχει την αίσθηση ότι εξυπηρετεί τον πολίτη, ότι δεν κάθεται σε μία καρέκλα για τον εαυτό του αλλά κάθεται σε μία καρέκλα για να υπηρετήσει τον πολίτη. Αυτά είναι ζητήματα, που επίσης πρέπει να θέτουν και τα Συνδικαλιστικά Όργανα του δημοσίου υπαλλήλου. Γιατί είμαστε εκεί κομμάτι μιας κοινωνίας.

Και πρέπει, όταν λέμε ανάληψη της ευθύνης από όλους, βεβαίως ανάληψη της ευθύνης από όλους αλλά και από τον απλό δημόσιο υπάλληλο, μέχρι την αρμόδιο Υπουργό και μέχρι τον καθένα από εμάς. Πρέπει συνολικά να τα δούμε τα θέματα αυτά.

Και έρχομαι έτσι, στο τελευταίο σημείο που θέλω να επισημάνω, ότι πράγματι επιδιώκουμε αυτή την ενίσχυση του θεσμού σε όλα τα επίπεδα, γιατί θέλουμε να προωθήσουμε συναινετικές λύσεις, για να έχουμε επιτυχή κατάληξη του διαλόγου, να βελτιωθούμε, να καλύψουμε το κενό που προϋπήρχε στις προηγούμενες δεκαετίες, γιατί δεν είχαμε παράδοση. Δεν είμαστε μία χώρα με παράδοση στον κοινωνικό διάλογο. Δημιουργήσουμε μία προίκα τα τελευταία χρόνια, την τελευταία δεκαετία.

Μπαίνουμε σε ένα οργανωμένο πλαίσιο και πρέπει να μπούμε σε αυτό το οργανωμένο πλαίσιο με στόχους, με χρονοδιαγράμματα, με στοιχεία που μας επιτρέπουν να τεκμηριώνουμε τις όποιες αποφάσεις μας, με ανάλυση κόστους, του κόστους των όποιων δράσεών μας, με μέτρα τελικά που επιλέ-

γουμε εμείς, γιατί είναι χρησιμότερα για την οικονομία μας, γιατί είναι χρησιμότερα για την κοινωνία μας, γιατί είναι χρησιμότερα για τον πολίτη μας. Άρα, χρειάζεται να βελτιώσουμε και την πρακτική μας και την αποτελεσματικότητά μας και να δυναμώσουμε το θεσμό του κοινωνικού διαλόγου.

Αυτή η αίσθηση, για την οποία μίλησα προηγουμένως, μιλώντας στον εκπρόσωπο της ΑΔΕΔΥ, απευθυνόμενος στον εκπρόσωπο της ΑΔΕΔΥ, είναι η αίσθηση ότι συνυπάρχουν, ότι είναι κοινή η προοπτική, έχουμε κοινούς στόχους και μπορούμε, πιστεύω, να οδηγηθούμε από κοινού σε νέους ορίζοντες και συνέργειας και συνεργασίας, σε νέους και κοινούς δρόμους και προβληματισμού και δράσης με ταξύ μας, με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων, γιατί έχουμε, επαναλαμβάνω, κοινούς στόχους: την πατρίδα υπηρετούμε και κανέναν άλλο. Ο καθένας από το δικό του το μετερίζι. Ας αναδείξουμε λοιπόν, αυτή την αυξημένη ευθύνη όλων μας και των κοινωνικών εταίρων, βέβαια.

Τα Αναπτυξιακά Προγράμματα που είναι σε εξέλιξη, που είναι μπροστά μας, είναι Προγράμματα, όπου ο σχεδιασμός είναι μακροχρόνιος, πολυετής και ήταν δύσκολο να κάνουμε και εμείς το σχεδιασμό μας. Έχουμε ένα πολυετές Πρόγραμμα, που διανύεται τώρα, το Γ' Κ.Π.Σ. 2000 – 2006, επταετή περίοδο προγραμματική, συν δύο χρόνια υλοποίησης, άρα εννεαετή περίοδο υλοποίησης, συν τρία χρόνια για την προετοιμασία, άρα δωδεκαετή περίοδο σχεδιασμού.

Το Δ' Κ.Π.Σ. που θα υπάρξει για τη χώρα μας και θα είναι σημαντικό για τη χώρα μας, θα έχει μία περίοδο προγραμματισμού 2007 – 2014 αλλά από τώρα το σχεδιάζουμε. Από τώρα πρέπει να δούμε, πώς θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε τις συνεργασίες σε επίπεδο Ε.Ε., τις συνεργασίες μεταξύ μας, να αναδείξουμε τα στοιχεία που πρέπει να βάλουμε ως προτεραιότητες, να αναδείξουμε στόχους και άξονες προτεραιότητας για την επόμενη προγραμματική περίοδο, πού χωλαίνει η χώρα μας, πού χωλαίνει το ανθρώπινο δυναμικό μας, πού χωλαίνουν οι υποδομές μας, πού είναι τα προβλήματα της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της οικονομίας μας και από κοινού να σχεδιάσουμε με τη νέα αναπτυξιακή προσπάθεια που είναι μπροστά μας.

Άρα, αντίστοιχα με αυτούς τους πολυετείς σχεδιασμούς και προγραμματισμούς, πρέπει να υπάρχει και ένα σχέδιο με χρονοδιάγραμμα, με στόχους, σε όλη αυτή την προσπάθεια του κοινωνικού διαλόγου. Και εγώ με αυτό θέλω να κλείσω: να συνυπάρχουμε, η εμπλοκή και η ενσωμάτωση των κοινωνικών εταίρων σε ένα πολυετές πρόγραμμα δράσης, με ουσιαστικό και δημιουργικό κοινωνικό διάλογο, νομίζω, είναι ένα ζητούμενο που ίσως πρέπει αν μπορώ και εγώ να καταθέσω την άποψή μου γι αυτή τη σημερινή μας συνεδρίαση, ώστε να διαμορφώσουμε από κοινού τις νέες εξελίξεις, να αντιμετωπίσουμε από κοινού τις νέες ευκαιρίες και τις νέες προκλήσεις που είναι μπροστά μας.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κ.ΚΟΛΛΙΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, να κάνω μια παρατήρηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό, θα την κάνετε. Δεν θα αφαιρέσουμε από κανέναν το δικαίωμα, απλά πριν από εσάς, μου είχε ζητήσει το λόγο να πει δύο λόγια μόνον ο κ. Πολίτης. Ένα λεπτό, μετά έχετε εσείς το λόγο.

Δ.ΠΟΛΙΤΗΣ: Θα ξεκινήσω από ένα διαδικαστικό. Είναι η παρέμβαση του φίλου κ.Πίττα, ένα λεπτό, κύριε Κόλλια, σας παρακαλώ, σε ό,τι αφορά την παρέμβασή του, αφορά το έλλειμμα συνολικά της εκπροσώπησης, βέβαια δεν κολλάει στη Γνώμη. Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία, ως ομάδα και ως Εκτελεστική, υπάρχει ένας κανονισμός και το ξέρετε πολύ καλά, ότι τηρήθηκε απόλυτα ο κανονισμός και η τρίτη ομάδα εκφράστηκε, η Γνώμη ήρθε νωρίτερα στις Οργανώσεις και στα μέλη δέκα ημέρες, κατά συνέπεια η όποια συμμετοχή δεν είχε την έννοια του αποκλεισμού. Είναι και λογικό και επόμενο βέβαια παράπονα να υπάρχουν και είναι καλό στο διάλογο να έχουμε και παράπονα, για να καταλήγουμε και σε κάποια συμπεράσματα.

Θα κλείσω, μιας και από ό,τι διαφαίνεται, η Γνώμη είναι ουσιαστικά ομόφωνη, να επισημάνω ένα πράγμα στο κλείσιμο του Υπουργού. Έγινε μια παρανόηση, κύριε Υπουργέ, για να μη γίνεται ένα ζήτημα έτσι, όξυνσης εδώ μέσα. Αναφερθήκατε στην άκρως επιτυχημένη διαδικασία που τηρήσατε εσείς ως Υπουργός και Υπουργείο στη διαδικασία προγραμματισμού, ελέγχου του Γ' Κ.Π.Σ. και αυτό το έχουμε επισημάνει και ως Ο.Κ.Ε. και ως φορείς και σε κεντρικό και σε περιφερειακό επίπεδο. Ο συνάδελφος τοποθετήθηκε και αναφέρθηκε στην έλλειψη δομών περιφερειακού διαλόγου, όχι για το Κ.Π.Σ. Αναφέρθηκε στη δόμηση Οργάνων κοινωνικού διαλόγου σε νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο, που δεν αφορά μόνο τα ζητήματα διαχείρισης του Γ' Κ.Π.Σ. Όλα όσα είπατε, τα προσυπογράφουμε, γιατί ουσιαστικά στηρίζουν την άποψή μας για την αναγκαιότητα διάρθρωσης τέτοιων δομών. Αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κόλλιας έχει να πει.

Κ.ΚΟΛΛΙΑΣ: Δεν είμαι αγριεμένος. Ποιος σας είπε ότι είμαι αγριεμένος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κόλλια, ήρεμα και ωραία.

Κ.ΚΟΛΛΙΑΣ: Κοιτάξτε, για να βγάλετε το συμπέρασμα ότι θα είμαι αγριεμένος, φαίνεται ότι όλοι έχετε τεκμηριώσει την άποψη ότι ο κ. Πάχτας έδωσε αφορμή για αγριέματα, αλλιώς εγώ κατέβηκα με χαμόγελο και όμορφα και ωραία.

Διευκρίνισε ο κ. Πολίτης το ζήτημα της παρέμβασης που αφορούσε την περιφερειακή διάσταση του κοινωνικού διαλόγου και εγώ θεωρώ ότι από παρανόηση ο κύριος Υπουργός είπε αυτά που είπε και όχι από άγνοια και θα παρακαλούσα αυτή τη λέξη την οποία μου καταλόγισε, να την πάρει πίσω. Εμείς δεν αναφερθήκαμε στο πώς γίνεται ο έλεγχος του Γ' Κ.Π.Σ., αυτά είναι γνωστά και δεν τα αγνοούσαμε.

Η Γνώμη της Ο.Κ.Ε. αφιερώνει μία σειρά σελίδων και παρατηρήσεις πάνω στο θεσμό των Νομαρχιακών Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών, των γνωστών Ν.Ο.Κ.Ε., που καθιερώθηκαν με το Νόμο που πρωτοκαθιέρωσε το θεσμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Είπα και για να του δώσω και ένα άλλοθι του κυρίου Υπουργού στην αρχή, ότι δεν είναι θεσμικά αρμόδιος, αλλά ανέφερα ένα παράδειγμα, πώς οι Ν.Ο.Κ.Ε., οι περιφερειακοί θεσμοί κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο Περιφέρειας θα λειτουργούσαν θετικά και για τη δική του αρμοδιότητα, όπως θετικά λειτουργεί ο θεσμός της Ο.Κ.Ε., τον οποίο τον παραδέχτηκε.

Αρα λοιπόν, δεν υπήρχε άγνοια της διαδικασίας, όπως θεωρώ ότι η παραδρομή και όχι άγνοια του κυρίου Υπουργού υπήρχε σε αυτό το ζήτημα και νομίζω ότι το θέμα φωτίστηκε. Χρειάζεται και να το πούμε με αυτό, διότι τα Πρακτικά θα πάνε κάπου και θα αδικούσαμε τις πέντε συνδιασκέψεις των Νομαρχιακών Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών, που έχουν καταθέσει τους προβληματισμούς τους, κύριε Υπουργέ και θα αδικούσαμε και τις Γνώμες της Ο.Κ.Ε., οι οποίες επιμένουν ότι πρέπει αντίστοιχοι θεσμοί να λειτουργήσουν πλέον και σε επίπεδο Περιφέρειας. Κλείνω με αυτό το θέμα.

Το δεύτερο που αντέδρασα έτσι, ως μη έδωκα κατά την ομιλία του Υπουργού, ξέρετε, εμάς μας ξαφνιάζει κάθε φορά, όταν ακούμε αυτού του είδους τις παρατηρήσεις. Δεν το κάναμε, λέει την αξιολόγηση και μάλιστα το είπε, ως εάν κάποιος ευθύνονται γι αυτό.

Πρώτον: αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων γίνεται με τις Εκθέσεις Αξιολόγησης.

Δεύτερον: εδώ και πάρα πολλά χρόνια και επειδή κάνουμε δημόσιο διάλογο πια και αφορούν τα ζητήματα αυτά την κοινωνία, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, βρίσκεται αραχνιασμένο στα συρτάρια του Υπουργείου Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης, το καινούργιο Προεδρικό Διάταγμα για την αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων με τη συγκατάθεση και την επίμονη αίτηση της ΑΔΕΔΥ να γίνει το Προεδρικό Διάταγμα.

Τρίτον: απορρίπτονται διαρκώς όλα τα αιτήματα της ΑΔΕΔΥ για αξιοκρατία στη Δημόσια Διοίκηση, αξιοκρατία η οποία θα ξεκινάει από την εισαγωγή του δημοσίου υπαλλήλου και είναι κραυγές των δημοσίων υπαλλήλων τα αιτήματα, για να σταματήσει επιτέλους το πελατειακό σύστημα στις προσλήψεις και να έχουμε αξιοκρατία. Είναι κραυγές τα αιτήματα, τα οποία έχουν μπει ως ενδείξεις στο δημοσιοϋπαλληλικό κώδικα, για αντικειμενικοποίηση των κριτηρίων προαγωγής. Είναι κραυγές τα αιτήματα για μοριοδότηση της εξέλιξης των δημοσίων υπαλλήλων, όταν αυτά είναι καταγεγραμμένα εδώ και χρόνια, ε, τότε η έκφραση της αγανάκτησης: «Γιατί δεν το κάνατε, είκοσι χρόνια στην Κυβέρνηση;» Θεωρώ ότι δεν είναι αγριάδα αλλά είναι μία δικαιολογημένη αγανάκτηση.

Αυτές τις παρατηρήσεις που παρεμβάλλω δεν αφορούν μόνο την αίθουσα, αφορούν και την αίθουσα, ο κ. Πάχτας είναι και κορυφαίο στέλεχος της Κυβέρνησης αλλά και αυτά τα Πρακτικά κυκλοφορούν ένα γύρω και δεν μπορεί να μένουν αναπάντητα αυτά τα ζητήματα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε τον κ. Κόλλια. Εγώ θα ήθελα εδώ να διευκρινίσω ότι (ένα λεπτό, ο Υπουργός θα πει δύο λόγια), εκείνο όμως που εγώ ήθελα να διευκρινίσω, ότι όσον αφορά το θέμα των Ν.Ο.Κ.Ε., ο κ. Σκανδαλίδης έχει υποσχεθεί κάποιες ρυθμίσεις και φαντάζομαι ότι θα τις κάνει πολύ σύντομα Νόμο. Δεν είναι όμως εδώ για να μας απαντήσει, θα ήταν το πιο κατάλληλο πρόσωπο.

Τώρα, το λόγο έχει, αν το επιθυμεί, ο κ. Πάχτας. Θέλω να τελειώσουμε έτσι, ευχάριστα.

Χ.ΠΑΧΤΑΣ: Πολύ σύντομα, κύριε Πρόεδρε. Νομίζω ότι πράγματι, είπαμε και προηγουμένως, ότι όλοι πρέπει να υπηρετήσουμε αυτό το θεσμό, τη νέα κατάσταση του κοινωνικού διαλόγου και αυτό που είδαμε προηγουμένως, ανεξάρτητα αν στην αρχή έτσι, μπορεί να υπήρξαν και διαφορετικές απόψεις, έχει συμ-

βάλλει προς την κατεύθυνση αυτή. Κανείς δεν μπορεί να διαφωνήσει με αυτά τα οποία ειπώθηκαν από όλους μας εδώ μέσα.

Λοιπόν, σε ό,τι αφορά το θέμα της περιφερειακής δομής των Ν.Ο.Κ.Ε., εκεί συμφωνούμε απόλυτα, αν αυτό εννοούσατε εσείς, εγώ εννοούσα ότι ο δημοκρατικός προγραμματισμός σε ό,τι αφορά τον αναπτυξιακό τομέα έχει ένα ρυθμό και έχει βρει το ρυθμό, το θέμα τώρα του πώς σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο δημιουργούνται τέτοιες δομές, εμείς συμφωνούμε απόλυτα και το στηρίζουμε και άλλωστε είναι και σε μια φάση εξέλιξης αυτά τα θέματα, άρα και εκεί νομίζω, μπορούμε να βρούμε την καλύτερη δυνατή δομή για να υπηρετήσουμε το στόχο του κοινωνικού διαλόγου, άρα δεν νομίζω ότι έχουμε οποιοδήποτε θέμα το οποίο μπορεί να μας διαφοροποιήσει, όπως και στο δεύτερο δεν μπορεί να μας διαφοροποιήσει κάτι.

Εγώ μίλησα προηγουμένως για κοινή προσπάθεια, για κοινούς στόχους, για συνευθύνη και για συνέργια και λέω ότι ακόμα και τα θέματα τα απλά, που είναι η αξιολόγηση, όπως αξιολογεί στον ιδιωτικό τομέα ο επιχειρηματίας τους εργαζομένους, όπως ο καθένας από εμάς αξιολογείται μέσα από τη δουλειά του την προσωπική, την καθημερινή, ακόμη και τέτοια θέματα, πρέπει να γίνονται με τη συγκατάθεση όλων μας και πρέπει να είναι προμετωπίδα όλων μας και της Πολιτείας, του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού αλλά και του φορέα του συνδικαλιστικού. Εγώ πιστεύω σε αυτά τα πράγματα, ότι τίποτα δεν γίνεται από μόνο του. Δεν μπορεί ο ένας να το ζητάει και ο άλλος να το αρνείται ή αντίστροφα και δεν είναι μόνο για το θέμα της αξιολόγησης, γενικά σε ό,τι αφορά το πώς ο δημόσιος υπάλληλος γίνεται υπηρέτης του πολίτη, γιατί αυτό είναι το κύριο σημείο και πρέπει να είμαστε ειλικρινείς με ταξύ μας. Υπάρχουν προβλήματα και εκεί. Υπάρχουν προβλήματα που αφορούν τη μισθοδοσία των δημοσίων υπαλλήλων, τη μισθοδοσία των ιδιωτικών υπαλλήλων, τα προβλήματα της φτώχειας που υπάρχουν στη χώρα μας.

Οι Έλληνες τα υπομένουν όλα αυτά, σαφώς υπάρχει ένα πρόβλημα υπαρκτό, γιατί δεν είμαστε η χώρα που έχει ένα επίπεδο ευημερίας, που έχουν άλλες χώρες της Ε.Ε. Γι αυτό πρέπει να δρομολογήσουμε αυτές τις δράσεις που είπαμε προηγουμένως, μεταξύ των άλλων αλλά τουλάχιστον, ο καθένας από εμάς να νιώθει μέρος του όλου όλης αυτής της προσπάθειας της συνολικής και ως υπηρετήσει τον πολίτη είτε είναι στην Κυβέρνηση, είτε είναι απλά δημόσιος υπάλληλος, είτε είναι, θέλω να πω, πολιτικό πρόσωπο που έχει μια ευθύνη άλλη, είτε είναι απλός δημόσιος υπάλληλος. Νομίζω, δεν μπορούμε να διαφωνήσουμε σε αυτά.

Τώρα, χρειαζόμαστε εργαλεία για να το κάνουμε αυτό. Ο μισθός είναι ένα εργαλείο, είναι ένα μέσο. Η συνεχής κατάρτιση είναι επίσης ένα άλλο μέσο. Ο υπολογιστής ο ηλεκτρονικός, οι εργασιακές σχέσεις, ο περιβάλλον χώρος εργασίας είναι εργαλεία στα χέρια μας. Η γλώσσα, η γνώση του καθενός είναι εργαλεία στα χέρια μας.

Όμως, επαναλαμβάνω και λέω ότι αυτά θα έρθουν από κοινού. Από κοινού πρέπει να ζητήσουμε και τις αξιολογήσεις και την επιμόρφωση και την κατάρτιση και τη συνεχή προσφορά, αν θέλουμε να υπηρετούμε, να προσφέρουμε καλύτερες υπηρεσίες, γιατί αυτό είναι το ζητούμενο: η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουμε ως Δημόσια Διοίκηση στην κοινωνία και Δημόσια Διοίκηση είναι βεβαίως ολόκληρο το οικοδόμημα, που ξεκινά από τον απλό δημόσιο υπάλληλο, φτάνει στο Γενικό Διευθυντή, πηγαίνει στο Γενικό Γραμματέα και στην πολιτική ηγεσία της κάθε Περιφέρειας και του κάθε Υπουργείου.

Δεν διαφωνούμε σε αυτά τα πράγματα. Πρέπει να γίνονται, λέω, από κοινού. Όπως βάζουμε το ένα θέμα, να βάζουμε και τα άλλα θέματα. Εκεί είναι η δική μου η αγωνία και πιστεύω ότι δεν έχουμε, παρά να ταυτιστούμε και σε αυτή την πορεία, γιατί είναι μία κοινή πορεία.

Είναι μια κοινή πορεία και στο τέλος του έτους, που βρισκόμαστε σήμερα και στην αρχή του έτους που θα ακολουθήσει, γι αυτό επιτρέψτε μου, κύριε Πρόεδρε και εγώ από την πλευρά μου να ευχηθώ τα χρόνια πολλά σε όλους, έτσι, ειλικρινά η χρονιά η επόμενη να είναι μια καλύτερη χρονιά από αυτή που μας πέρασε και κάθε χρονιά που θα ξημερώνει για όλους σας και κάθε ημέρα που θα ξημερώνει για όλους σας, να είναι μια καλύτερη, μια ανθρωπινότερη ημέρα και για εσάς και για τις οικογένειές σας. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κυρίες και κύριοι, στο σημείο αυτό, σας παρακαλώ, στο σημείο αυτό ολοκληρώνουμε τη συνεδρίαση. Ευχαριστούμε όλους εσάς και ευχόμαστε σε όλους σας καλές γιορτές.

ΜΕΛΟΣ: Η Γνώμη ψηφίζεται ομόφωνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό είναι αυτονόητο. Λοιπόν, εύχομαι σε όλους σας καλές γιορτές και ό,τι το καλύτερο σε προσωπικό και οικογενειακό επίπεδο επιθυμείτε. Να περάσετε όλοι δίπλα εδώ, γιατί έχουμε να σας προσφέρουμε ένα κρασί, λόγω των ημερών.

Στο σημείο αυτό αφού δεν υπήρξαν επιπλέον παρατηρήσεις στο κείμενο της Γνώμης της Ο.Κ.Ε. ο Πρόεδρος κήρυξε το τέλος της συνεδρίασης, αφού ευχαρίστησε τα μέλη της Ολομέλειας για την παρουσία τους.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ**Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ****ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ****ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ****ΤΑ ΜΕΛΗ**

1. Μπελαντάκης Ζαχαρίας, αναπληρωτής του κ. Αβραμίδα Νικολάου
2. Αναλυτής Νικόλαος, μέλος, και το αναπληρωματικό του μέλος κα Τσουμάνη –Σπέντζα Ευγενία
3. Αυγητίδης Ελευθέριος, μέλος
4. Ρερρές Κυριάκος, σε αναπλήρωση του κ. Καλλίγερου Γεράσιμου
5. Βουλγαράκης Δημήτριος, μέλος
6. Γιατράκος Νικόλαος, μέλος
7. Γκούβερη Ρέα, μέλος
8. Γωνιωτάκης Γεώργιος, μέλος
9. Ζούλοβιτς Μαργαρίτα, μέλος
- 10.Καραγιάννης Δημήτρης, μέλος
- 11.Πίττας Ιωάννης, αναπληρωτής του κ. Καραμίχα Τζανέτου
- 12.Κεφάλας Χαράλαμπος, μέλος
- 13.Κόλλιας Κωνσταντίνος, μέλος
14. Κορκόβελος Ιωάννης, μέλος
- 15.Κουρνιακός Στυλιανός, μέλος
- 16.Κυριαζής Δημήτριος, Αντιπρόεδρος
- 17.Κωνσταντινίδης Ιωάννης, μέλος
- 18.Λαιμός Στέφανος, μέλος
- 19.Λιόλιος Νικόλαος, Αντιπρόεδρος
- 20.Λίτσος Φώτης, μέλος
- 21.Τσεμπερλίδης Νικόλαος, μέλος
- 22.Μίχας Ιωάννης, μέλος
- 23.Μαστρογιάννης Αναστάσιος, μέλος
- 24.Μότσος Γεώργιος, μέλος
- 25.Ξενάκης Βασίλειος, μέλος
- 26.Παυλιδάκης Γεώργιος, αναπληρωτής του κ. Παγκαρλιώτα Κωνσταντίνου
- 27.Παπαντωνίου Κωνσταντίνος, μέλος
- 28.Πολίτης Δημήτρης, Αντιπρόεδρος
- 29.Πολυζωγόπουλος Χρήστος και το αναπληρωματικό μέλος κ. Μπάρλος Αλέξανδρος.
- 30.Ρίζος Θωμάς, μέλος
- 31.Σκαρμούτσος Διονύσιος, μέλος
- 32.Σκορίνης Νικόλαος, μέλος
- 33.Σπίρτζης Χρήστος, μέλος
- 34.Στεφάνου Ιωάννης, μέλος
- 35.Τσατήρης Γεώργιος, μέλος

Στην Ολομέλεια της 18ης Δεκεμβρίου 2002 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Καθηγητής Ανδρέας Κιντής

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

*Κυριαζής Δημήτριος
πρώην Πρόεδρος Σ.Ε.Β.*

*Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.*

Α' ΟΜΑΔΑ

*Μπελαντάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Αβραμίδη Νικολάου
Συμβούλου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Αναλυτής Νικόλαος
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σ.Ε.Β.
Τσουμάνη-Σπέντζα Ευγενία
Υπεύθυνη Εργασιακών Σχέσεων Σ.Ε.Β.
Ρερρές Κυριάκος
Γενικός Διευθυντής
Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων
σε αναπλήρωση του
Καλλίγερου Γεράσιμου
Γενικού Γραμματέα Π.Ο.Ξ.
Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.
Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.
Μαστρογιάννης Αναστάσιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Μότσος Γεώργιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Ρίζος Θωμάς
Πρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.
Σκορίνης Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Στεφάνου Ιωάννης
Μέλος Δ.Σ. Σ.Ε.Β.
Τσατήρης Γεώργιος
Νομικός Σύμβουλος
Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*

Β' ΟΜΑΔΑ

*Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Γκούβερη Ρέα
Γ.Σ.Ε.Ε.
Κόλλιας Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.
Λαιμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Μίχας Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.
Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Παυλιδάκης Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Παγκαρλιώτα Κωνσταντίνου
Γ.Σ.Ε.Ε.
Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Πολυζωγόπουλος Χρήστος
Πρόεδρος Γ.Σ.Ε.Ε.
Μπάρλος Αλέξανδρος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Σκαρμούτσος Διονύσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.*

Γ' ΟΜΑΔΑ

*Γιατράκος Νικόλαος
Αναπληρωτής Δήμαρχος Αθηναίων
Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.
Καραγιάννης Δημήτριος
Εκπρόσωπος ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.
Πίττας Ιωάννης
Α' Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.
Κορκοβέλος Ιωάννης
Εκπρόσωπος Δικηγορικού
Συλλόγου Αθηνών
Κουρνιακός Στέλιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.
Λίτσος Φώτης
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.
Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.
Σπίρτζης Χρήστος
Εκπρόσωπος Τ.Ε.Ε.*

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της κας Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (210) 9249510-2, Fax: (210) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr